Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 08 (354)

August 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură

Director: Alecu Reniţă

RECUNOȘTINȚA, FLOARE RARĂ

Alecu RENIȚĂ

Mișcarea de Renaștere Națională din stânga Prutului a fost semnul lui Dumnezeu pentru un popor dezmembrat, nedreptățit și umilit la el acasă – un semn pentru tot neamul românesc că robia străină, comunistă se apropie de sfârșit, iar cei care se vor ridica în picioare, au binecuvântare să înlăture crimele comise împotriva națiunii lor, au dezlegare să-și facă singuri dreptate, să-și reîntregească Țara, să trăiască în libertate și democrație.

Istoria adevărată nu poate fi rescrisă la comanda celor de la putere, a cominterniștilor și ideologilor de ieri și de astăzi. Prezentul amnezic și indiferent, refuză să conștientizeze că, temeliile pe care se construiește bunăstarea țărilor eliberate din lagărul comunisto-sovietic, sunt ridicate pe jertfa de sânge a martirilor, pe suferințele deținuților nevinovați din închisori, pe rezistența nesupușilor, protestatarilor și a nedreptățiților, pe zbaterile și lupta a milioane de oameni de la Praga, Vilnius, Chișinău și București până la Vladivostok care, cu mâinile încleștate de sârma ghimpată, își cereau drepturile legitime la o viață normală, fără dictatură internă și externă. În acele zile de naștere a timpurilor noi, vedeam cum Istoria își desfăcea aripile imense și aducea duhul libertății și demnității naționale la zeci de popoare închise în temnița Rusiei imperiale, camuflată sub numele de Uniunea Sovietică.

Să împrospătăm puțin memoria uitucilor, mutanților, „moldoveniștilor staliniști și europeniști”, neomarxiștilor și noilor comisari. Încă înainte să piară ramolitul Brejnev, rapoartele expediate de la Chișinău spre centrul imperial, demonstrau că moldovenii sovietici au depășit „fazele de evoluție” și s-au constituit definitiv într-o națiune aparte, având limba, istoria și cultura ei, diferită de cea din România. Greu de explicat, dar cerberii de la Kremlin pierduse vigilența și chiar credeau că spiritul românesc fusese nimicit în Basarabia, iar moldovenii împărtășesc cu toții bucuria că au scăpat de stigmatul că ar fi români și, grație „fratelui mai mare rus”, au ajuns un „norod distinct”, cu actele în regulă (spre rușinea academiei, în arhive găsim zeci de studii și chiar monografii la acest subiect dezonorant). Prin ’87-’88 auzeam nedumeririle oaspeților neinvitați de la Moscova, cărora nu le venea a crede că limba moldovenească nu există, că limba maternă a moldovenilor sovietici este limba română. (Pe unii oaspeți fără uniforme, ca să-și revină, trebuia să-i stropim cu cea mai tare votcă sau agheasmă, când le strecuram nevinovat că nu numai limba, dar și moldovenii sunt români). Pentru Kremlin, care cunoștea ce prăpăd a făcut în RSSM după august 1944, a fost un șoc să descopere după 1985 că teroarea, foametea organizată, deportările și asasinatele în masă nu au dat rezultate, nu au nimicit sufletul românesc al băștinașilor.

Să revenim în atmosfera „perestroicii” lui Gorbaciov. La Chișinău, în acei ani de șovăieli, neliniști și frământări colective, se cerea o intervenție curajoasă din partea unui grup de sacrificiu, care să trezească mulțimile îndoctrinate, să le mobilizeze și să le înregimenteze în lupta pentru salvarea ființei naționale. Oamenii de creație – scriitorii, jurnaliștii, cineaștii – au decis, împreună cu ecologiștii, să ridice drapelul sus și să treacă în fruntea maselor trezite la viață. (Am amintit de ecologiști, fiindcă ei au fost primii, care au început să tragă clopotele și să îndemne populația să-și apere pământul, apele, pădurile, sufletul și casa). În zilele decisive, când istoria se năștea sub ochii popoarelor încătușate și cerea să fie făcută de temerari și înțelepți, în RSSM, săptămânalul „Literatura și Arta” își asumă responsabilitatea uriașă și se transformă în tribuna tuturor luptătorilor pentru deșteptarea națională, ajungând să atingă în scurt timp incredibila cifră de 263 de mii de abonați (de la 10 mii). Ceea ce părea imposibil se transformă în realitate cotidiană. Masele largi, atinse de suflul viu al libertății, se ridică în picioare și îmbrățișează programul revendicativ al oamenilor de creație – Limbă și Alfabet. Miracolul, de care se temea cel mai tare hunta (junta) comunistă și KGB-ul de la Chișinău, se produce sub ochii lor înspăimântați – mulțimile deșteptate fraternizează cu oamenii de creație, cu elitele naționale. Intelectualitatea se dizolvă în popor și poporul în intelectualitate, devenind un singur suflet mânat de o singură vrere – să se facă dreptate Basarabiei românești, să fie reîntoarse acasă, la vatră, Limba Română și Alfabetul latin, iar băștinașii să devină stăpâni pe pământul lor strămoșesc.

Ce timpuri mărețe și înălțătoare trăia un popor, care dărâmase zidurile închisorii imperiale și zărise orizonturile chemătoare de dincolo de sârma ghimpată de pe Prut, unde cealaltă parte de neam, peste 23 de milioane, visa la o Țară liberă și întreagă… Cine a avut norocul să prindă acele vremuri și să audă vuietul mulțimilor, care defilau pe străzile Chișinăului, a văzut ceea ce nu se mai poate vedea decât la un semn al lui Dumnezeu – bucuria unui popor, care își aruncă lanțurile sclaviei și respiră adânc aerul libertății. Când îmi apar înaintea ochilor acele imagini sfinte cu zeci de mii de oameni scăpați din robie, trăiesc ciudata impresie că nouă ne-au furat nu numai Mișcarea de Renaștere Națională, dar ne-au furat însuși poporul. Și acest uriaș val popular, care urma să finalizeze cu reîntregirea neamului românesc, a fost diminuat și stopat de agresiunea Federației Ruse din anul 1992, de armata a 14-cea înarmată până în dinți. Ca de atâtea ori în istorie, nenorocirea a venit, iarăși, de la Moscova.

Cu regret, și după trei decenii, încă mulți „experți”, politicieni și istorici interpretează fragmentar sau unilateral procesele complexe din URSS și țările socialiste, procese ce au generat „perestroika”, „glasnosti” și mișcările naționale care, la rândul lor, au condus la răsturnarea regimurilor comuniste și, în final, la prăbușirea imperiului rusesc. Ar fi foarte necesar să se facă un studiu comun al acelor procese și ani, care să cuprindă tot spațiul românesc, să se arate cât mai obiectiv, că națiunea n-a dormit, că înainte de evenimentele istorice de la Timișoara și București din decembrie 1989, românii din Basarabia ocupată, începuse revoluția românească și își cucerise, prin confruntări acerbe cu Moscova, dreptul la Limba Română interzisă, la Alfabetul latin confiscat, la Identitatea adevărată, cea românească. Triada Chișinău-Timișoara-București de la sfârșitul secolului XX reprezintă triada demnității românești și voința națiunii de a fi liberă și împreună.

Oricât de decăzute, antinaționale și sălbatice au fost guvernările de după 1994, ele nu au reușit să scoată din memoria moldovenilor zilele de glorie și de demnitate, când Tricolorul nostru fusese arborat în toate localitățile, radioul trezea dimineața lumea cu imnul național „Deșteaptă-te, române!”, iar șobolanii și trădătorii gen dodon stăteau ascunși în vizuinile lor și așteptau să vină tancurile rusești. Mișcarea de Renaștere Națională a fost cel mai frumos cântec al românilor din RSS Moldovenească. Aducem omagiul nostru sutelor de mii de oameni simpli, intelectualității de creație, scriitorilor, jurnaliștilor, ecologiștilor, învățătorimii, deputaților patrioți din Primul Parlament, eroilor de la Nistru, tuturor luptătorilor pentru cauza națională, pentru Idealul de Reîntregire al neamului românesc.

Oricât de odioși ar fi dușmanii unității naționale, ei nu pot bruia sau ascunde cuvintele noastre de recunoștință pentru toți cei care au pus umărul și au contribuit să ne desprindem de la imperiul răului și să ne reîntoarcem Acasă, la vatra milenară a poporului român.

Florile recunoștinței nu au dispărut definitiv de pe pământul Basarabiei. Ele răsar din sufletele curate și acoperă locurile uitate, apar în cimitire și în grădinile oamenilor, unde își ning petalele peste chipul oamenilor și al luptătorilor care au crezut și cred în dreptatea lui Dumnezeu, în împlinirea destinului Basarabiei românești.

O zi de vară la Vâșcăuți

Silvia URSUL

Căldură teribilă, aer sufocant și mult praf lăsat de mașinile care circulă chinuindu-se pe unicul drum ce leagă satul Vâșcăuți de restul lumii. De la Marcăuți drumul își leapădă învelișul de asfalt într-o intersecție, apoi continuă cu o haină de pietriș până la o bifurcație unde călătorul trebuie să aleagă: fie merge la Susleni, fost centru de raion, fie la Vâșcăuți, un sat izolat de restul lumii, orientat cu fața spre Nistru și cu spatele la întreaga Moldovă. Acest drum de pietriș îmbracă în alb, pe timpul verilor secetoase, întreaga centură de vegetație. Toamna și iarna, noroiul nesfârșit pune stăpânire și pe acest drum, făcându-l uneori inaccesibil și oferind satului aspectul unei insule.

Aici, la Vâșcăuți, expresia „se termină drumul" e cât se poate de corectă. Satul este legat de lume doar prin două căi: drumul de la Susleni, de care am pomenit mai devreme, și un drum ce ajunge la cariera de nisip din coasta satului, care este într-o stare mai proastă. De aici, un drum de țară care trece prin câmpuri și terenuri agricole este singura cale de acces spre satul următor (Jora de Jos) și odată ce ajunge la Lopatna se termină iar. Nu poți merge mai departe, spre Lalova, căci stâncile abrupte și împădurite ale Nistrului se pun de-a curmezișul, astfel încât călătorul e nevoit să aleagă o cale de ocolire generoasă, dacă vrea să ajungă la platoul Soroca, Șoldănești și Rezina.

Întreaga regiune de nord–est a Republicii Moldova este așa, cu rețele de drumuri locale neputincioase în fața canioanelor, sate la care poți ajunge doar dacă există vreun drum care înconjoară și doar dacă starea căilor de acces nu e afectată de ploi îndelungate sau îngheț.

Și totuși, aceste sate ocolite de drumuri nu par a se supăra, pentru că ele au parte de o mângâiere mult mai duioasă decât cele aflate la intersecție de căi. Ele se află în brațele Nistrului, îi admiră în fiecare zi brâul albastru și seara se duc la culcare în sunetul apei care murmură în drumul său spre Marea Neagră.

Vâșcăuți este fără îndoială una dintre cele mai pitorești localități din Republica Moldova, însă este mai puțin cunoscută de publicul larg tocmai din cauza accesului problematic în zonă. Totuși, ca mai toate satele de pe Nistru, Vâșcăuți-ul nici nu prea a avut nevoie de drumuri, căci în trecut sătenii își rezolvau aproape toate treburile pe calea apei. Luntrile lunecau de sus, de la Soroca, și în jos, la Dubăsari sau uneau cele două maluri ale Nistrului. În iernile aprige, când apa înghețа, oamenii puteau ajunge pe jos unde doreau și foloseau drumurile pe uscat doar dacă erau nevoiți să viziteze localitățile mai depărtate de Nistru.

Vatra satului Vâșcăuți și-a schimbat locul de minim trei ori. Din vremurile antice s-a păstrat amprenta unei așezări străvechi pe malul Nistrului, înconjurată din trei părți de păduri de netrecut și mărginită de apa fluviului. În epoca medievală, mai exact în 1633, satul exista și în hârtiile oficiale, tot pe malul bătrânului Nistru, însă puțin deplasat față de antica așezare descoperită secole mai târziu. Cea mai recentă strămutare a vetrei a fost în secolul trecut, în timpul construcției Hidrocentralei de la Dubăsari. Atunci satul și-a mutat casele din albia Nistrului și s-a cocoțat pe versantul alăturat, iar vatra veche a fost înghițită de apele noului baraj de acumulare.

Astăzi, versantul care găzduia satul vechi este acoperit în totalitate de pădure, care are și statut de arie protejată: Rezervația naturală Vâșcăuți. Aici, pădurea cu toate componentele ei (copaci, arbuști, comunități vegetale) este adaptată substratului pietros din care crește și conține plante caracteristice pentru vegetația de stâncărie. Pe pantele însorite ale versantului se întâlnesc câteva specii de plante rare: dumbrăvița *(Epipactis helleborine)* – o specie de orhidee sălbatică ce crește în păduri; ruginița *(Asplenium trichomanes)* – o specie de ferigă răspândită în multe habitate stâncoase; feriguța de stâncă *(Cystopteris fragilis)*, limba cerbului *(Asplenium scolopendrium)* – o altă specie de ferigă ce crește pe substrat bogat în calcar care astăzi este inclusă în Cartea Roșie a Republicii Moldova.

Acest versant împădurit, situat la sud de satul actual, este botezat de săteni sub numele de „Dealul Chiriței", cu referire la un anumit preot numit Chirița, care avea cândva o biserică pe vârful acestui deal. Pădurea deasă ascunde în măruntaiele ei o grotă săpată în stâncă, numită de localnici „Peștera boierului", cu referire la un anumit boier Sanadino care stăpânea întinderi mari de pământ în zona Orheiului și a Criuleniului. Acest boier folosea grota pentru a depozita vinul produs pe moșiile sale, iar piatra excavată din stâncă era folosită pentru construcțiile necesare afacerii. De exemplu, chiar la intrarea în Vâșcăuți dinspre Susleni, pe partea dreaptă, s-a păstrat o clădire construită în anul 1929 cu piatra scoasă din Peștera Boierului. Astăzi este părăsită, însă în trecut a servit drept loc de depozitare a poloboacelor cu vin pe care boierul Sanadino le comercializa.

De la această construcție, un drum de țară coboară hotărât spre Nistru și trece printr-o pădurice de pini extraordinar de frumoasă. Când am trecut prin ea, pinii rari filtrau lumina dură a soarelui de vară, iar din iarbă se înțeau clopoței de pădure. În spatele copacilor, la o aruncătură de băț, clipocea fluviul Nistru – apărea și dispărea ca o panglică albastră, îmbietoare și promițătoare de răcoare. Pe vremea asta călduroasă și sufocantă, prospețimea Nistrului mă înnebunea și mă chinuia – ferice de locuitorii Vâșcăuțului, că se pot arunca în apa răcoroasă oricând doresc!

Drumul cobora pe panta Nistrului și căpăta treptat aspectul de serpentină. În dreapta se întinde o prăpastie, în stânga – satul urcat pe coastă, iar în față – fluviul cu apa-i îmbietoare. În lumina darnică a acelei zile de vară, cu cerul de un albastru clar și adânc, cu verdele pădurilor cocoțat pe stânci abrupte, cu oglinda Nistrului pierdută în orizont, mi-am imaginat că mă aflu pe litoralul grecesc. O barcă cu motor ce tăia luciul apei și urca în amonte, spre sat, lăsând în urmă o dâră de spumă albă, întregea tabloul acesta de peisaj elen care sucește mințile turiștilor europeni.

Și totuși, mă aflam acasă, în Moldova, la o aruncătură de băț de Chișinău, într-un loc pitoresc care e gata să primească turiști în căutare de destinații noi. În acest sens, Semiluna de Bronz – un proiect de antreprenoriat social ce promovează turismul eco-tradițional – vă propune să fiți oaspeții satului Vâșcăuți și să vă bucurați de căsuțe tradiționale în care vă puteți caza, de tururi ghidate prin pădurea din dealul Chiriței, de plimbări cu barca pe Nistru și de descoperirea tuturor atracțiilor locale de care am vorbit mai sus.

Ne vedem la Vâșcăuți!

DEFILEUL CIUNTULUI

Locul unde natura se împletește cu legenda

Vadim ȘTERBATE

La nordul Republicii Moldova, în raionul Briceni, se găsește satul Caracușenii Vechi, pe teritoriul căruia se află un frumos defileu săpat de Lopatnic. Până a ajunge la defileu, turiștii sunt întâmpinați de așa coloși ca „Târla Boilor", „Stânca Tătarul" și „Huci". Pe la hotarul satelor Caracușenii Vechi și Corjeuți apare în cale unul dintre cele mai frumoase locuri din zonă, cunoscut ca „Defileul Ciuntului", ori, după cum îi zic localnicii, „Borta Ciuntului". Toponimul este mult mai recent și vine de la un oarecare Ion Ciuntu care s-a refugiat în una dintre grotele de aici.

Defileul are o istorie de mai multe milioane de ani, timp în care a tot fost săpat de apele Lopatnicului, care nu mai sunt ce-au fost odată. Unele recife de aici par adevărați „pui de munți", iar înălțimile, cam de 100 m, sunt aproape de necucerit pe alocuri. Pădurea încearcă parcă să camufleze unele stânci, dar acestea oricum învinge vegetația și ies în evidență. Câteva poteci duc spre vârfurile stâncilor, iar unele porțiuni sunt complicat de străbătut, mai ales în pantele aproape abrupte.

Localnicii sunt convinși că acesta este un loc legendar. Una dintre legende spune că un tânăr, Ion, din Caracușenii Vechi s-a îndrăgostit de o consăteancă, alături de care își vedea rostul vieții. A cerut mâna fetei, dar a fost refuzat de părinții acesteia, căci o făgăduiseră de soție unui bogătaș. Atunci Ion s-ar fi refugiat în defileu, împreună cu armăsarul său, iar pentru a se răzbuna, îi jefuia pe cei bogați și împărțea totul cu cei săraci. Calul era cel mai bun prieten al său, și atunci când tânărul fluiera, acesta apărea mai jos de peștera în care se adăpostise Ion, iar tânărul sărea de sus direct în șa. Pe urmele haiducului a fost pusă potera și, într-un sfârșit, fiind trădat de un cioban, peștera i-a fost încercuită, și câteva zile focurile de armă, din ambele părți, au tot spart liniștea defileului. Urmăritorilor le-a venit ideea să aducă o grămadă de fân la intrare și să-i dea foc, astfel Ion Ciuntu s-a asfixiat în interiorul grotei. A fost așa sau altfel știu doar stâncile – martori tăcuți ai timpurilor de mult apuse.

Distanța de la Chișinău:
- **235 km**

Orașe apropiate:
- **Briceni – 16 km**
- **Edineț – 28 km**

Atracții turistice în regiune:
- **Țiglăul din Corjeuți (6 km)**
- **Casa-Muzeu „Grigore Vieru" din satul Pererita (22 km)**

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova" poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

NOTA BENE: *Turiștii trebuie să aibă încălțăminte adecvată pentru a escalada stâncile, să fie vigilenți și să nu se apropie prea tare de marginile acestora!*

CONCURS

SATELE MOLDOVEI

Dragi cititori, pentru ediția trecută și curentă vom face totalurile în luna septembrie, astfel că aveți timp să recunoașteți imaginea din acest număr și cel anterior.

Concursul continuă, astfel că aveți șansa de a recunoaște din ce localitate este imaginea alăturată. Scrieți-ne răspunsul (prin e-mail sau prin poștă), până la data de 5 septembrie 2021, cu denumirea mesajului „Concurs".

Premiul oferit - o traistă de bumbac.

P. S. Câștigătorii sunt așteptați după premiu la redacție.

Debarcader ilegal la Oxentea

Pe malul râului Nistru, în localitatea Oxentea, raionul Dubăsari, la sfârșit de iunie, au început lucrările de construcție a unui debarcader. Localnicii spun că este neautorizat și, pentru că duce drept în râul Nistru, mulți s-au arătat nemulțumiți. Or, lumea a rămas fără acces spre apă, în contextul în care porțiuni întregi de pământ de pe malul râului fie sunt vândute, fie privatizate.

Deși terenul a fost vândut cu mulți ani în urmă, zona respectivă a fost îngrădită în luna aprilie curent, însă primele semne de construcție au apărut în iunie. Instalația care duce direct în râul Nistru se face chiar în parcul de odihnă din localitate, vizavi fiind Casa de Cultură.

Sătenii susțin că toate acțiunile sunt ilegale și au fost nevoiți să iasă la protest pentru a stopa aceste fărădelegi.

„O parte din teren a fost vândut, dar malul Nistrului nu poate fi vândut. Dar oamenii care cumpără teren își fac și punți în apă. A fost unicul loc unde se scăldau copiii noștri din sat. Acum deja nu mai avem acces la Nistru. Zona alăturată de asemenea este vândută - iar o să apară garduri, poduri și noi nu o să avem acces. Ne-am adunat pentru că dorim ca să scoată podul. Au cumpărat terenul, dar nu Nistrul", a menționat inițiatoarea protestului Viorica Tatarov.

Acuzat de situația creată este primarul de Oxentea Valeriu Rusu, care nu ar fi la prima abatere de acest gen. Potrivit localnicilor, pe durata mandatelor alesului local, mai multe terenuri de pe malul Nistrului au fost vândute cu încălcări.

„Prima bucată de teren a fost vândută în 2005, o altă bucată în 2013 - nimeni nu a fost anunțat. Abia anul curent am aflat. Tot malul Nistrului este vândut", a mai adăugat localnica.

În 2013, bucata de pământ a fost vândută pentru ca în loc să fie construită o zonă de odihnă pentru localnici, însă cumpărătorul nu s-a ținut de cuvânt. În toți acești ani locul a fost accesibil, însă acum, când au fost inițiate lucrări de construcție, oamenii din sat susțin că nu pot da de capăt ca să afle cine este actualul proprietar al terenului, deoarece sunt mai multe acte de vânzare-cumpărare.

„În 2013, terenul a fost vândut cu scopul de a utiliza banii în calitate de contribuție la proiectul cu aprovizionare cu apă, deoarece bani disponibili în Primărie nu erau. Atunci când s-a încheiat contractul, proprietarul terenului urma să amenajeze plaja și teritoriul adiacent pentru odihnă și agrement pentru săteni. A fost o inițiativă bună anunțată atunci de primar. Ca ulterior să aflăm că acest teren a fost vândut de câteva ori, sunt mai multe acte de vânzare-cumpărare. Până acum nu s-a construit nimic - era vândut doar în acte", a declarat consiliera locală Rodica Buzila.

Solicitat de Replica Media pentru a comenta situația creată, primarul de Oxentea Valeriu Rusu a comunicat că este la curent cu manifestația organizată de localnici, însă nu a putut ieși în fața sătenilor cu explicații din motiv că a avut o ședință planificată. Fiind întrebat despre legalitatea construcției, alesul local spune că oamenii legii trebuie să se expună.

„Proprietarul care a cumpărat acel teren dorește să construiască o platformă. Sătenii au scris o plângere la Poliție, acum dumnealor adună toate materialele în privința acestei probleme", a declarat primarul.

Întrebat despre legalitatea lucrărilor de construcție, alesul local spune că „o să se expună Poliția atunci când va încheia investigația".

„În opinia mea, toți trebuie să-și facă treaba conform legii. Toate învoirile trebuie să le obțină de la mai multe autorități. Eu am avut o întâlnire cu proprietarul, împreună cu membrii comisiei funciare sătești, și el ne-a dat asigurări că e disponibil să conlucreze cu localnicii", a mai adăugat Valeriu Rusu.

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) a precizat că terenul menționat se află în gestiunea Agenției Proprietăți Publice (APP) și doar instituția dată poate emite actele permisive pentru efectuarea lucrărilor de construcție.

Sătenii din Oxentea au creat și o petiție și spun că vor reveni la acțiuni de protest.

Adaptare după Replica Media

Rezervația biosferei „Prutul de Jos" are Regulament de funcționare

În cadrul Ședinței Guvernului Republicii Moldova din data de 12.08.2021, membrii cabinetului de miniștri au votat pentru aprobarea Regulamentului de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos".

La propunerea Ministrului Mediului, Iuliana Cantaragiu - membrii Guvernului Gavriliță au aprobat Regulamentul de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos"; repartiția teritorială a acestei Rezervații în concordanță cu statutul juridic al terenurilor, precum și zonarea internă a Rezervației biosferei „Prutul de Jos". Potrivit oficialilor de la Ministerul Mediului, existența unui regulament funcțional va contribui la conservarea naturii din această arie protejată și va duce la dezvoltarea armonioasă a comunităților locale.

„Este de menționat că recent Uniunea Europeană a popus Republicii Moldova un proiect în cadrul programului EU4Environment privind susținerea activităților pentru dezvoltarea durabilă și protecția ecosistemelor naturale din cadrul Rezervației biosferei „Prutul de Jos"", a declarat Minsitra Mediului, Iuliana Cantaragiu.

Deși conform legii, Regulamentul de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos" trebuia elaborat și va fi aprobat în termen de 6 luni de la data fondării Rezervației biosferei „Prutul de Jos" (24.08.2018), a fost nevoie de 4 ani pentru ca acest document strategic să ajungă în final pe masa autorităților.

Creată în anul 2017 prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat, Rezervația biosferei „Prutul de Jos" a fost inclusă în anul 2018 în Rețeaua Mondială UNESCO a Rezervațiilor Biosferei, recunoscută prin Programul „Omul și Biosfera" (MaB). Rezervația, conform cerințelor Programului UNESCO, are drept obiectiv conservarea elementelor și a formațiunilor fizico-geografice, a speciilor de plante și de animale de importanță națională și internațională.

Rezervația Biosferei „Prutul de Jos" are o suprafață de 14771,04 ha și include 9 localități din raionul Cahul, inclusiv terenuri silvice 824 ha și Rezervația științifică „Prutul de Jos".

Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Locuitorii satului Slobozia Mare:

Cerem salvarea Lacului Beleu

O scrisoare deschisă către Guvernul Gavriliță a fost adresată de locuitorii satului Slobozia Mare, cerând salvarea Lacului Beleu.

„Ne este drag Beleul nostru – lacul care ne-a legănat copilăria și visele noastre cele mai frumoase. Am vrea cu toții să-l știm mereu viguros și durabil. În prezent, însă, Beleul a ajuns în pericol de dispariție. Trebuie să ne implicăm cu toții, să-l ocrotim cum putem pentru ca Beleul să dăinuie peste secole și milenii spre bucuria generațiilor viitoare", ne-a scris Valeriu Culev, președinte al Asociației Obștești „Baștina Mea – Slobozia Mare", unul dintre semnatari.

Lacul Beleu - patrimoniu natural național - e pe cale de dispariție și trebuie salvat

În scrisoarea lor, locuitorii fac o retrospectivă a valorii patrimoniului natural al Rezervației „Prutul de Jos», care este parte componentă a Rezervației Biosferice Delta Dunării, fiind îngrijorați de starea Lacului Beleu, situat în cursul inferior al Prutului, între localitățile Slobozia Mare și Văleni. Beleu este un relict al limanelor Dunării apărut acum 5-6 mii de ani.

Lacul Beleu și împrejurimile lui dețin și statut de zonă umedă de importanță internațională, protejată prin Convenția Ramsar, care, la fel ca statutul de Rezervație Biosferică, necesită imperios să se întreprindă măsuri care ar proteja biodiversitatea, apele și alți componenți ai naturii lacului Beleu.

De ce Lacul Beleu este în pericol

Autorii adresării prezintă și un scurt istoric al factorilor care duc la distrugerea patrimoniului natural. „Republica Moldova a aprobat în 1995 un acord concesional cu compania americană „Redeco LTD", care a început explorarea hidrocarburilor din Rezervația „Prutul de Jos". În lacul Beleu au fost create platforme (de mărimea 40 m^2 fiecare), care reprezentau insulițe artificiale de pământ pe care erau instalate blocuri de beton armat, cu spații între ele. De la fiecare platformă spre uscat au fost construite drumuri de acces. Petrolul se extrăgea din zona strict protejată și din zona de protecție a Rezervației și se turna în cisterne. La extragerea petrolului se foloseau tehnologii primitive. Utilajele de extragere și transportare a petrolului erau murdare, neacoperite și precipitațiile atmosferice duceau petrolul în apele lacului Beleu. Pentru a proteja lacul Beleu de petrol nu se întreprindeau măsuri eficiente.

La 25 iulie 2002 Parlamentul RM a adoptat o rectificare la Legea „Cu privire la fondul zonelor naturale protejate de stat", dând undă verde companiei „Redeco" pentru exploatări petroliere! În 2007 drepturile petroliștilor americani au trecut la compania „Valiexchimp", însă acest lucru nu a ameliorat situația.

Acum pe teritoriul Rezervației „Prutul de Jos" există 21 de sonde de petrol, dintre care 18 sunt funcționale. Lunar, din acestea se extrag circa o mie de tone de petrol și 10–12 mii de metri cubi de gaze naturale. O parte din sondele de extragere a petrolului au fost instalate în zona strict protejată. Câteva sunt în apropiere de locuri unde cuibăresc multe specii de păsări și alte vietăți. În timpul instalării sondelor se fac drumuri de acces, baraje ș. a. S-au adus mari cantități de sol care în mare parte a fost spălat și a fost dus în lacul Beleu. Petroliștii nu respectă reguli elementare de protecție a mediului natural și practic au vandalizat o mare porțiune din partea de nord-vest a lacului Beleu. Compania locală „Valiexchimp" nu a investit pentru a îmbunătăți starea ecologică în Rezervația „Prutul de Jos". Gestionarii acestor sonde nu plătesc nici impozite la stat, nici impozite locale satelor Slobozia Mare și Văleni», comunică Guvernului locuitorii satului Slobozia Mare.

Sondă de extragere a petrolului, amplasată pe teritoriul rezervației biosferei „Prutul de Jos". Foto: Silvia Ursul

Colmatarea Lacului Beleu

O altă problemă este colmatarea Lacului Beleu. Se extind suprafețele de răchitișuri și sălcișuri, au dispărut insulele plutitoare, plaurii, au dispărut și multe specii de plante și animale.

Savanții au constatat că dacă procesul de colmatare nu va fi stopat, lacul Beleu se va înnămoli și ar putea dispărea. Vor dispărea stolurile de păsări, nuferii, plutica și multe alte specii de plante și animale caracteristice spațiului acvatic și palustru. Va dispărea frumusețea acestor locuri.

„Noi, locuitorii satului Slobozia Mare, considerăm că situația ecologică a lacului Beleu este precară, iar instituțiile statale trebuie să elaboreze urgent un set de măsuri care ar reduce la degradarea Beleului. În legătură cu situația creată, ne angajăm să ocrotim lacul în măsura posibilităților noastre și cerem ca instituțiile statului să întreprindă măsuri urgente pentru a stopa degradarea lacului Beleu», spun autorii scrisorii.

În adresarea către prim-ministrul Natalia Gavriliță, locuitorii satului Slobozia Mare, raionul Cahul cer elaborarea unui set de măsuri pentru a stopa înămolirea lacului Beleu. De asemenea, de a impune compania „Valiexchimp" să amelioreze urgent situația ecologică în zona de extragere a petrolului, să modernizeze tehnologiile de extragere a petrolului și să nu mai construiască alte sonde de extragere a petrolului. Întrucât zona de extragere a petrolului se află pe pământurile satelor Slobozia Mare și Văleni, o cotă parte a venitului de la extragerea petrolului să fie dată satelor respective.

O altă revendicare este ca zona lacului Beleu să fie amenajată pentru odihna populației.

Și, nu în ultimul rând, ca măsurile de salvare a lacului Beleu să fie incluse în Planul de acțiuni pentru realizarea Programului de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune", la capitolul Protecția mediului. Semnatarii cred că măsurile de salvgardare a lacului Beleu pot constitui subiectul unui vast proiect european transfrontalier.

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei.

Suedia Sverige

Opiniile aparțin autorilor și nu neapărat coincid cu poziția donatorului.

Revenire la normalitate: avem Minister al Mediului

După cinci ani de campanie prin care s-a cerut restabilirea Autorității centrale de mediu, Ministerul Mediului a fost inclus în structura Guvernului. În fruntea ministerului a fost numită Iuliana Cantaragiu (foto), o voce cunoscută în sectorul neguvernamental, iar la funcția de secretar de stat a fost numită Iordanca-Rodica Iordanov, care este, de asemenea, reprezentantă a sectorului asociativ de mediu.

PROGRAM DE ACTIVITATE AL GUVERNULUI „MOLDOVA VREMURILOR BUNE”

(Extras)

PROTECȚIA MEDIULUI

Viziunea: Calitatea vieții fiecărui om și bunăstarea țării, în ansamblu, depinde de grija pentru mediul înconjurător și gestionarea durabilă a resurselor naturale. Oamenii trebuie să aibă încredere că apa, aerul, solurile sunt de calitate bună și nu le afectează sănătatea, iar dezastrele naturale, pe care le resimțim tot mai frecvent ca urmare a efectelor schimbărilor climaterice, nu le vor curma vieți sau nu-i va lăsa singuri în fața problemelor create de acestea. Statul trebuie să intervină prompt și în toată complexitatea sa, aplicând toate instrumentele economice necesare, pentru ca să contribuie la organizarea activității umane și economice în așa fel, încât deșeurile, apele uzate, îngrășămintele chimice, să fie gestionate adecvat și să nu fie surse de poluare a apelor și solurilor noastre, afectând sănătatea populației. Activitatea economică trebuie să se desfășoare cu maximă responsabilitate față de mediu și față de societate, având în vedere durabilitatea vieții prin satisfacerea necesităților nu doar a generației actuale, dar și a generațiilor viitoare.

Acțiuni prioritare

Depolitizarea și responsabilizarea instituțiilor de mediu, astfel încât ele să producă schimbări reale în beneficiul cetățenilor.

– În termen mediu, Guvernul va institui un minister separat responsabil de politicile de mediu și gestionarea resurselor naturale și va reorganiza activitatea instituțiilor din subordine, inclusiv Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Agenția de Mediu, Agenția „Moldsilva” și întreprinderile silvice, Agenția „Apele Moldovei”, Serviciul Hidrometeorologic de Stat, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale și Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice;

– Consolidarea eforturilor în armonizarea cadrului normativ cu prevederile acquis communautaire în special în domeniul guvernanței de mediu, gestiunii apelor, aerului, habitatelor, răspunderea pentru cauzarea prejudiciului mediului, recuperarea prejudiciului etc.;

– Reforma Fondului Ecologic Național, inclusiv mecanismele de încasare a plăților, de evaluare, de finanțare și monitorizare a proiectelor finanțate din Fondul Ecologic Național și alte fonduri dedicate protecției mediului;

– Stabilirea condițiilor pentru îmbunătățirea performanței de mediu pe tot ciclul de viață a produsului, care va contribui la transformarea țării într-o economie circulară, ceea ce înseamnă eficientizarea utilizării resurselor naturale și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;

– Cultivarea unui consens social, în cadrul unui larg proces consultativ, asupra plăților de mediu, pentru a încuraja împădurirea, protecția solului, epurarea apelor uzate, reciclarea deșeurilor și îmbunătățirea calității aerului și pentru a descuraja activitățile dăunătoare pentru mediu;

– Dezvoltarea și aplicarea mecanismelor financiare eficiente pentru implementarea principiului de responsabilitate a producătorului, în vederea sporirii gradului de deșeuri reciclate și diminuarea volumului de deșeuri depozitate;

– Realizarea investițiilor în infrastructură de colectare, sortare și valorificare a deșeurilor, inclusiv prin accelerarea absorbției fondurilor europene disponibile și atragerea fondurilor adiționale necesare pentru îmbunătățirea sistemului de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova;

– Realizarea investițiilor în infrastructură de gestionare a apelor uzate prin construcția stațiilor de epurare și extinderea rețelelor de canalizare în orașele de peste 10 mii de locuitori, atrăgând fonduri externe;

– Crearea grupurilor permanente de experți și atragerea experților europeni în procesul de negociere a Acordului moldo-ucrainean privind asigurarea funcționării complexului hidroenergetic Nistrean;

– Consolidarea relațiilor cu statele vecine în asigurarea unui schimb permanent în domeniul informației de mediu și asigurarea securității ecologice în zonele transfrontaliere;

– Crearea condițiilor pentru conservarea diversității biologice, habitatelor și ecosistemelor, prin consolidarea gestionării ariilor protejate, fiind importante pentru menținerea proceselor de regenerare a resurselor naturale;

– Creșterea suprafeței terenurilor împădurite gradual, având o țintă de cel puțin 100.000 ha pentru următorii 10 ani, prin plantarea pe terenuri publice și restabilirea perdelelor forestiere a fâșiilor riverane de protecție și a terenurilor agricole;

– Reducerea barierelor administrative și crearea mecanismelor de subvenționare pentru înființarea de plantații forestiere pe terenuri private;

– Consolidarea regulilor de extragere a zăcămintelor naturale, găsind un echilibru între nevoile societății în resurse naturale și o abordare ecologică a operațiunilor de valorificare a zăcămintelor naturale.

Chestionar: În viziunea dvs., care ar fi obiectivele de bază în domeniul ecologic ale noii guvernări (Guvern, Parlament)?

Alecu RENIȚĂ, președintele Mișcării Ecologiste din Moldova

Este foarte important ca Parlamentul să susțină Ministerul Mediului, să implice întreaga comunitate de mediu în proiecte de schimbare a mentalităților și atitudinilor colective față de Natură, să descurajeze proiectele antiecologice promovate de agenții sau indivizi puși pe profit din contul degradării resurselor naturale și a sănătății populației.

Un obiectiv de bază va rămâne protecția fluviului Nistru și inadmisibilitatea ca anumite grupuri oligarhice din Ucraina să construiască baraje și să lase râul fără de volumul necesar de apă pentru a păstra vii ecosistemele riverane în aval de Naslavcea și până la vărsarea în Marea Neagră. Comisia moldo-ucraineană responsabilă de Nistru se cere să intre în normalitate și să activeze permanent, conform unui Program comun.

Este la fel de important să fie introdus în sistemul de învățământ obiectul obligatoriu – protecția mediului înconjurător. În fine, pentru a avea o societate responsabilă se cere o cooperare sinceră a puterii noi cu întreaga comunitate de mediu, inclusiv cu partidul verde și lansarea unui Program național de ecologizare a instituțiilor și demnitarilor de stat, de ecologizare a întregii societăți, de trecere cât mai rapidă la modelul european de comportament colectiv față de Natura-Mamă. Și desigur, la implementarea Directivelor UE de mediu în RM.

Fără o susținere deplină din partea Parlamentului, Ministerul Mediului va fi o țintă ușoară a acelora care distrug resursele naturale în interesul lor privat și se ascund sub sloganuri „nobile” că ei dezvoltă economia și plătesc impozite. Se cere multă înțelepciune să creăm în R. Moldova o economie circulară prietenoasă naturii și să evităm confruntările periculoase și dăunătoare dintre ecologiști și agenții economici.

Ilia Trombițchi, director executiv «Eco - Tiras»

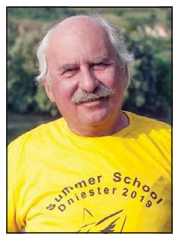

Ultimii 30 de ani nu ne-au satisfăcut cu atenția sporită a statului față de mediu. Chiar și în primii ani, când mediul era considerat o prioritate, adoptarea unei legi nu însemna și punerea ei în aplicare. Cu regret, transformarea legislației de mediu într-o declarație a devenit o normă. Prin urmare, acum, prima sarcină a noii conduceri a țării, o văd în eliminarea situației, în care o parte a legislației este în curs de implementare și o parte nu (în special în domeniul mediului), iar toată lumea este de acord cu acest lucru. Indicatorii mei de verificare sunt simpli - dacă peștii braconați, inclusiv din Cartea Roșie, vor dispărea de pe piață. Va înceta Ministerul Afacerilor Interne „protejarea” braconajului și vânzarea alcoolului de contrabandă? Inspectoratul de mediu va preveni cu adevărat tăierea ilegală a pădurilor și braconajul?

Actuala majoritate parlamentară a inclus în program o serie de sarcini dificile, precum reducerea deșeurilor, creșterea suprafețelor forestiere ale țării cu 100 de mii de hectare, care necesită integrarea procesului decizional, coordonat de către diferite ministere. Adică, noua modă europeană, care se numește „acord verde”, necesită multă voință politică pentru punerea sa în aplicare și nu se știe cum deficitul financiar îi va permite să devină realitate.

Consider că situația poate fi schimbată numai printr-o acțiune rapidă și decisivă. Vor fi afectate interesele multor oameni influenți - proprietari de întreprinderi poluante, de numeroase lacuri, lideri agricoli, care au încălcat impunitatea legislației de mediu de mai mulți ani.

Programul nu clarifică care ar fi prioritățile Fondului Ecologic Național, deși este deja absolut clar că astăzi acestea sunt teribil de înclinate spre probleme care nu sunt direct legate de resursele naturale (aprovizionarea cu apă și canalizarea). Sfatul meu este să acționați rapid, eliminând numeroasele bariere artificiale create de-a lungul anilor pentru a reduce eficacitatea legislației de mediu, să acordați atenție personalului și formării acestuia, deoarece țara are nevoie de specialiști care să știe cu adevărat cum să facă, și nu doar „ce”. Acest lucru se aplică și monitorizării calității mediului, hidrometeorologiei, gestionării silviculturii și a apei, gestionării competente a teritoriului țării.

Nu există în program mecanisme clare pentru susținerea progresului științific și acest lucru este alarmant. Distrugerea recentă a Academiei de Științe nu contribuie la dezvoltare și este trist faptul că progresul științific nu a devenit prima prioritate.

VITALIE MARINUȚĂ, PREȘEDINTELE PARTIDULUI VERDE ECOLOGIST

Partidul Verde Ecologist (PVE), împreună cu comunitatea neguvernamentală, a promovat intens necesitatea de a reîntoarce statutul Autorității Centrale de Mediu la nivel de Minister, așa cum a fost în perioada 1998-2016. Parlamentul Republicii Moldova a restabilit Ministerul Mediului, un fapt salutabil și îmbucurător. Este foarte important ca Legislativul să manifeste voință în continuare și să susțină politicile de mediu și de dezvoltare durabilă.

Considerăm că obiectivele de bază ale Ministerului ar trebui să fie emanate de Acordul de Asociere RM-UE, de directivele de mediu ale Uniunii Europene, de asigurarea păstrării resurselor naturale și de reconstrucție ecologică a ecosistemelor deteriorate.

Așteptăm să înceapă, fără întârziere, elaborarea și implementarea politicilor de protecție a mediului în toate sectoarele economiei și a vieții sociale; introducerea cât mai urgentă a educației ecologice la toate nivelurile de instruire; combaterea corupției din domeniu și a schemelor de delapidare a resurselor naturale; responsabilizarea agenților economici; combaterea schimbărilor climatice prin implementarea unor noi abordări în sectoarele de dezvoltare, inclusiv cel energetic și al transportului; creșterea și îmbunătățirea fondului forestier și a resurselor acvatice; implementarea managementului integrat al deșeurilor ș.a.

PVE, susținut de colegii săi din Partidul Verde European și de ecologiștii din Parlamentul European, poate contribui substanțial la susținerea politicilor de mediu din RM în context regional și continental. Sperăm că atitudinile sfidătoare ale guvernărilor precedente față de formațiunea noastră țin de trecut, iar actuala putere va avea priceperea să atragă în soluționarea problemelor de mediu și PVE. Există un front uriaș de muncă în domeniul nostru. Fără o comunicare deschisă, nemimată este imposibil să atragem toți ecologiștii și cetățenii la opera de însănătoșire a naturii. Dacă se vrea la modul serios, noi, Partidul Verde Ecologist, ne anunțăm disponibilitatea să susținem și să contribuim prin experiența noastră și cu resursele noastre umane la atingerea obiectivelor anunțate în Programul de guvernare.

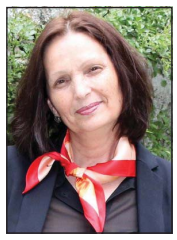

IOANA BOBÎNĂ, ASOCIAȚIA FEMEILOR PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

Sunt necesare intervenții civilizate și eficiente ale noii puteri pentru schimbarea atitudinii autorităților și populației față de mediul înconjurător prin dezvoltarea unui program obligatoriu de conștientizare, educare și cultură, începând cu activități școlare și extrașcolare în grădinițe, școli și continuând cu funcționarii de stat, inclusiv guvern, parlament, etc. Sunt convinsă că fără schimbarea mentalităților agresive și egoiste față de natură, orice rezultate tehnice vor fi doar pe termen scurt.

Ar fi mai mult decât util, lansarea neîntârziată de către noua guvernare a unui program național de dezvoltare durabilă a satelor și rezolvarea prioritară a problemelor cum ar fi lipsa sau calitatea proastă a apei, lipsa unui sistem de canalizare și a unui sistem de epurare a apelor, lipsa unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor. Dezvoltarea și implementarea programelor ce ar încuraja populația în comportamente prietenoase mediului înconjurător.

Se cere lansarea unui program național de reconstrucție ecologică a râurilor mici din R. Moldova, crearea perdelelor forestiere de protecție a malurilor râurilor mici, a lacurilor, dar și de îngrijire a acestor plantări până la 5-10 ani, formarea zonelor umede în arealele degradate sau distruse, implicarea comunităților rurale în administrarea ecologică a propriului teritoriu, formarea școlilor verzi în localitățile mari și, repet de trei ori: educație, educație și iar educație ecologică pentru generațiile tinere, dar și pentru toți cetățenii R.Moldova.

A sosit un moment favorabil să invităm Ucraina la administrarea ecologică, în comun, a fluviului Nistru, din Carpați și până la Marea Neagră. Să se ceară urgent ca Kievul să abroge prevederile din Strategia lor energetică din 2016, referitor la construcția barajelor și dezvoltarea complexului energetic în regiunea Nistrului de Sus.

Avem colibri în Republica Moldova?

Silvia URSUL

Deseori, această întrebare pornește de la o confuzie cu o specie de insectă ce are un aspect și comportament similar păsărilor colibri.

Cine sunt păsările colibri?

Păsările colibri fac parte din familia *Trochilidae* – o familie numeroasă cu peste 400 de specii de colibri, răspândite strict pe continentul american, din Alaska până în Țara de Foc. Prin urmare, nu există o singură specie de colibri și cu atât mai mult aceasta nu se află pe continentul european, întrucât aici nu ar găsi condiții potrivite pentru a trăi.

Cele mai multe specii de colibri trăiesc în regiunile tropicale din America de Sud, căci aceste păsări depind foarte mult de perioada de înflorire a multor plante cu conținut ridicat de zahăr în nectar. Pentru comparație, în Statele Unite ale Americii au fost înregistrate 25 de specii de colibri, în Canada – mai puțin de 10, circa 130 în Ecuador și peste 160 specii în Columbia.

Păsările colibri sunt renumite pentru faptul că-s cele mai mici păsări din lume: în funcție de specie, corpurile au lungimi cuprinse între 5 și 13 cm. Diversitatea cromatică ametitoare a acestor păsări variază de asemenea de la o specie la alta și depinde de combinațiile de pigmenți fizici (nu chimici) din pene. Tot în funcție de specie variază și numărul de bătăi de aripi pe secundă: unele specii de colibri pot bate din aripi în aer de 10 ori/secundă, iar altele – 100 ori/secundă. Mărimea corpului, frecvența bătăilor de aripă și viteza de zbor variază la diverse specii și depinde de tipul de plante care au co-evoluat odată cu păsările colibri – se știe că unele specii au dezvoltat de-a lungul timpului o relație de simbioză și interdependență puternică.

Cu cine le confundăm?

Uneori, în sezonul cald, oamenii observă o vietate, de mărimea unei păsări mici, care dă târcoale florilor din grădină, și presupun în mod eronat că este vorba de o pasăre colibri. În Moldova, nu e vorba niciodată de această specie de pasăre exotică, ci de o insectă autentică care se întâlnește la noi în mod natural: *Macroglossum stellatarum*. Această insectă este cunoscută la noi ca „molia colibri” tocmai datorită asemănării cu pasărea ce poartă același nume. Asemănarea se datorează trompei lungi (asemănătoare unui cioc), a modului în care zboară (vibrând intens din aripi) atunci când se hrănește din flori, dar și a dimensiunii corpului. Adultul de molia colibri (*Macroglossum stellatarum)* are lungimea corpului de 5-6 cm, iar anvergura aripilor este de 45-50 de mm. Aripile superioare sunt de culoare maronie, cu desene fine de culoare neagră, iar aripile inferioare sunt portocalii și mai mici ca dimensiune. Corpul este relativ masiv și se termină cu o coadă-evantai.

Această insectă face parte din categoria fluturilor de noapte, cunoscute în mod generic sub numele de „molii”. Spre deosebire de alți fluturi de noapte, molia colibri are activitate preponderent diurnă. Din acest motiv, insecta poate fi văzută în orice moment al zilei, cu un maxim de activitate la primele ore ale dimineții sau seara. De asemenea, în comparație cu alte molii, această specie se poate hrăni chiar și pe timp de ploaie, întrucât are corpul acoperit de perișori fini ce îi oferă impermeabilitate.

Molia *Macroglossum stellatarum* este răspândită pe întreg continentul european, inclusiv în Republica Moldova, dar preferă climatele mai calde. Începe să fie observată în luna mai, în habitate precum parcuri, pășuni, liziera pădurilor. Îi plac în special grădinile cu flori, unde este atrasă de plante ca iasomia, lămâița, caprifoiul (Mâna Maicii Domnului), petunia. Se consideră că molia are o memorie și un văz foarte bine-dezvoltate și are abilitatea de a recunoaște culorile (preferă florile albe sau cele deschise la culoare).

Pentru a se hrăni, molia vizitează fiecare floare, de unde extrage nectarul din flori cu ajutorul trompei lungi (în limbaj științific această parte a corpului se numește proboscidă). Insecta zboară în dreptul florii, dând rapid din aripi și producând astfel un sunet asemănător vibrației. După ce a consumat nectarul unei flori, molia se mută la alta, repetând procedura.

Prin modul său de hrănire, molia colibri oferă servicii gratuite de polenizare a plantelor: atunci când vizitează o floare, corpul i se încarcă cu polen, care este împrăștiat pe următoarele flori ce vor fi vizitate.

De ce confundăm aceste specii?

Asemănarea acestei molii cu pasărea colibri este un exemplu grăitor al evoluției convergente: fenomenul prin care două specii diferite de animale, deloc înrudite și care trăiesc la distanțe, ajung să semene între ele datorită mediului de viață similar. Acest fenomen poate fi ilustrat prin diverse exemple din lumea vie (forma corpului similară a peștilor și a delfinilor, a rațelor și lișițelor, a drepnelelor și a rândunicilor).

În cazul păsărilor colibri și a moliei cu același nume, e vorba de presiunile mediului înconjurător existente pe continentele european și american la care au fost supuse aceste animale. Practic, atât speciile de colibri, cât și molia *Macroglossum stellatarum* s-au adaptat unui segment îngust de hrană: cel de consumarea nectarului din flori. Această adaptare a determinat comportamente și trăsături fizice comune la aceste specii diferite: posesia unui cioc/trompe pentru a ajunge la nectar, planarea în fața florilor sub formă de zbor staționar, corpul relativ asemănător.

Putem spune cu alte cuvinte că molia *Macroglossum stellatarum* îndeplinește pe continentul european același rol pe care păsările colibri le îndeplinesc pe continentul nord-american, respectiv sud-american. Din acest motiv, aceste specii au ajuns să arate oarecum similar între ele, chiar dacă una e insectă, iar cealaltă – pasăre. Dar faptul că seamănă nu înseamnă că e una și aceeași specie! Înseamnă că suntem norocoși să observăm cât de diversă e lumea vie și cât de bine reușește Natura să găsească soluții bune la probleme comune de pe diverse continente.

Stanislav DUDUCIUC

Doboșarul îndrăgostit

Baia mea de vară e, ca și la mulți alții, de țară. Patru pari, o pânză arsă de soare în loc de pereți și butoiul din plastic deasupra capului. O scăldătoare improvizată care, cu venirea frigului, pierde din importanță până vin, din nou, căldurile.

Anul acesta, însă, situația s-a schimbat nițel. Pe la mijlocul lui februarie, butoiul a dat glas, amintindu-ne mult mai înainte de baia abandonată. La început, bătăile stranii ce veneau din dosul casei treziră nedumerire. Când „avalanșa” de sunete grosiere și destul de sonore s-au repetat, curiozitatea m-a mânat spre locul tămbălăului. Clar, cele descoperite în dosul casei m-au amuzat. Agățată cu ghearele lungi și puternice de peretele butoiului, o ghionoaie bătea insistent cu ciocul în „scoarța” de plastic, scoțând droaie de sunete.

La început, exercițiile cu „percuția” au fost luate drept o simplă întâmplare. Când „dobosarul” reveni la „rampă” și a doua, și a treia zi, mă dumeresc în sfârșit și eu: e primăvară, iar ghionoaia sură e singura din gașca ciocănitoarelor ce folosește bocănitul ca limbaj de comunicare. Și recurge zburătoarea la „alfabetul Morse”, doar în perioada de împerechere. Îndrăgostit lulea, pentru a fi mai înduplecător, păsăroiul s-a decis să-și ademenească și să cucerească aleasa printr-o metodă mai neordinară – folosind butoiul din baia mea. Nu zic: un instrument de percuție destul de temeinic și original!

Hai la creşă!

Dacă ați vizitat în ultimul timp vreun lac sau orice alt bazin acvatic, ați văzut cu siguranță diverse păsări pe suprafața apei. Cel mai des ați observat rațe cu pui mici, mai exact femele urmate de un stol de vreo 10-12 bobocei, dar poate că ați văzut și pui de gâscă însoțiți de ambii părinți.

Însă ați văzut vreodată 15, 20 sau chiar 40 pui la un loc? Deși o asemenea priveliște este rară, comportamentul din spatele acesteia a fost totuși observat la peste 41 de specii de păsări acvatice, precum rațele, gâștele, lebedele, ferăstrașii, corcodeii, călifarii.

Fenomenul poate fi explicat simplu: descendenții a două sau mai multor cupluri de păsări acvatice sunt crescuți împreună într-un singur grup. Specialiștii numesc asta „fuziune” sau „creșă”, făcând referire la practica oarecum similară a oamenilor de a-și duce odraslele la grădiniță.

La fel ca grădinița umană, creșa păsărilor acvatice presupune adunarea la un loc a puilor ce provin de la mai multe familii de pe același bazin de apă și îngrijirea lor de către unul sau mai mulți adulți. Această fuziune poate avea loc în zone aglomerate, unde mai multe familii cuibăresc simultan, iar bobocii sunt în contact strâns unii cu ceilalți. Specialiștii spun că aceste creșe se pot forma și din cauza interacțiunilor agresive dintre adulți, sau după ce un prădător atacă – ambele evenimente fiind soldate cu împrăștierea puilor pe lac. Când tinerii se regrupează, ei fuzionează la grămadă și se lasă îngrijiți de câteva femele mai în vârstă sau foarte „mămoase”, care își asumă rolul de părinte adoptiv chiar dacă părinții naturali sunt prin preajmă. Dar s-au observat situații când mai multe familii de păsări acvatice pur și simplu se amestecă fără vreun motiv special, iar adulții au grijă de pui. Aceștia chiar se pot organiza într-un sistem de rotație: câteva femele se uită după pui, în timp ce altele se hrănesc sau se odihnesc.

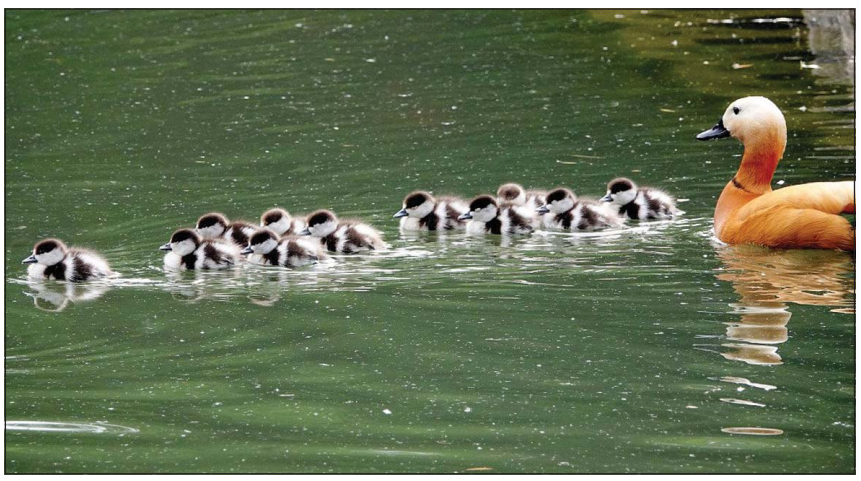

Un aranjament similar a fost observat și la noi, în Republica Moldova, la două specii înrudite cu gâștele și rațele: călifarul alb (*Tadorna tadorna*) și călifarul roșu (*Tadorna ferruginea*). Ambele specii cuibăresc la noi pe perioada sezonului cald și au un comportament de cuibărire oarecum similar: părinții ocupă o vizuină săpată în malul lacului, sau o scorbură joasă într-un copac, și clocesc acolo ouăle. După ce puii ies din ou, părinții îi scot din cuib și îi conduc până la lac, unde vor înota și se vor hrăni până vor crește mari și independenți. Călifarul alb obișnuiește să cuibărească destul de aproape de lac, însă călifarul roșu adoră în special zonele aride cu stânci și pereți abrupți, drept pentru care își sapă o vizuină prin tot felul de ravene argiloase sau chiar în câmp gol. După ce puii eclozează, călifarul roșu îi adună frumușel și se duc cu toții în șir indian la cel mai apropiat lac, care poate fi situat chiar și la kilometri distanță.

Deși călifarii sunt niște părinți foarte dedicați și protectivi, se întâmplă să-și lase puii în îngrijirea altor călifari la fel de dedicați. Un astfel de comportament a fost observat chiar în această vară, pe un lac mic din raionul Căușeni, de către Mihai Ghilan. El a văzut un cuplu de călifari roșii urmați de nici mai mult nici mai puțin de 25 de boboci! Este evident că nici un cuplu de pasăre nu poate cloci cu succes atât de mulți pui, drept pentru care a fost formulată ipoteza că bobocii provin de la mai multe cupluri. Ipoteza a fost confirmată de observarea unui alte perechi de călifari roșii, pe același lac, care însă nu avea nici un pui în îngrijire. Adulții se mișcau în voie și se hrăneau relaxat, probabil datorită faptului că știau că puii lor se află în custodia vecinilor.

Deși acest comportament nu a fost studiat pe deplin în Republica Moldova, ci doar în străinătate, ornitologii locali sunt de părere că prin formarea de creșe, cresc șansele de supraviețuire ale tinerilor, căci traiul în grup oferă o protecție mai mare împotriva prădătorilor și acces la aprovizionarea cu alimente. De asemenea, părinții își îmbunătățesc propria probabilitate de supraviețuire pentru că împart responsabilitățile de creștere a puilor cu alți adulți, fapt care îi ferește de surmenaj și le permite să-și refacă forțele pentru a-i feri de prădători.

Silvia URSUL

Cum se salvează profesorul de la criza... pandemică

Silvia STRĂTILĂ

Sesiunea de BAC în fiecare an este urmată de o altă perioadă (post)sesiune sau sesiune repetată, oferindu-le unora să cârpească niște goluri (dacă se mai poate), altora să-și ia revanșa. Situațiile sunt diferite, dacă luăm în calcul, Doamne ferește, și cazuri nefericite de boală. Regulamentul din Educație permite tuturor celor cu dorință și capacități de învățare să demonstreze că pot trece pragul maturității, dacă pe cel al școlii l-au trecut demn în treapta de liceu. De ce totuși perioada sesiunii se transformă într-o psihoză colectivă, din care curg valuri de nemulțumiri și învinuiri? De obicei, părțile vătămate sunt elevii și părinții, care au avut așteptări fabuloase, acum fiind supărați pe profesorii lor de parcă doar de ei au depins rezultatele odraslei lor. Se pasează vina doar pe profesor, fără ca cineva să-și asume conștient criza morală, ajunsă acum să se numească și pandemică.

Ca membru deplin al breslei de pedagogi, cu o experiență în spate, îmi asum inteligent vina că profesorul nu mai poate lupta pentru performanțe așa cum în anii trecuți le aduceau elevii și studenții, împărtășind bucuria proprie cu a mentorilor, atunci când pentru ei proverbul „ai carte, ai parte” ținea de buchea legii și era un slogan bine definit în conștiința tânărului studios. Importând fel de fel de legi, proiecte, modele de învățământ, fără să se țină cont dacă acestea corespund mediului autohton, instruirea și educația în școală au fost atât de simplificate, încât profesorul nu mai are cum și de unde cere unui elev cunoștințe, care iese din liceu cu o cultură minoră, dar și supărat pe școala care crede că l-a terorizat cu multe materii și multă teorie, cu reguli complicate de gramatică și de conduită, cu formule de matematică superioare vârstei, cu lecturi, în primul rând, obligatorii, cu cerințe de istorie prea aspre ca să știe de ce au murit strămoșii în războaie, iar noi, nihiliști contemporani, să ne cunoaștem identitatea etc., etc.

Poate că zarurile încă nu au fost aruncate (îmi declar cu bună știință sfânta naivitate, ca să mai cred în ceva), iar cei, care au puterea să facă din școală o grădină frumoasă, să lase ambițiile omenești și să lucreze la promovarea profesorului decent (rămas în minoritate), pregătit, fără ifose că este cel mai bun, exclus din lista favoriților la o diplomă de merit, să-l aprecieze, să-l susțină. Acest profesor mai poate fi găsit la catedră, încă mai produce sol fertil în învățământ. Pășind peste discriminarea, pe care aș risca să o fac, dacă l-aș nominaliza la un trofeu pe cel care lipsește de pe lista lichelelor, modelul acestui profesor este descris în lumina cuvântului de scriitoarea Eugenia Bulat, în cartea „Profesorul”, apărută la Editura UNU, în 2020. Ca să scrii peste atâția ani, că „profesorul meu devenise între timp un zeu atât de mare pentru mine, încât a comunica pe viu cu el era o enormă emoție și responsabilitate”, nu e neapărat să fii un elev de nota zece. E nevoie doar să știi că reperele intelectuale nu trebuie neglijate. Chipul nepătat al profesorului va străluci în ochii discipolului înseninați de lumina cărții. Despre Ștefan Sevastian Bulat scrie cu toată dragostea și admirația Eugenia Bulat, profesorul „cu vocea-i prietenoasă și domoală”, „o adevărată enciclopedie”, care „știa să facă lecții interesante și atractive”. Găselnița, la care trebuie să ajungă tinerii nihiliști, este în mențiunea autoarei: „Respectiv, cine avea cu adevărat dorința de a învăța, avea ce absorbi”. Această memorie sentimentală a Eugeniei Bulat despre mentorul ei este o sursă didactică din care poți afla cum să adopți codul deontologic pentru a trăi demn.

Pedagogii buni, modele spirituale, sunt doar eroii cărților? Ștefan Bulat este profesorul scriitoarei Eugenia Bulat „izvorât dintr-un gând al fragedei mele tinereți”, după cum relatează autoarea. Ei mai sunt printre noi și fac educație în pandemie. Dacă uneori discipolilor li se pare că este aspru, asta ar fi în beneficiul celora care n-ar mai trebui să susțină repetat sesiunea de BAC. Adevărații profesori, despre care scrie și Eugenia Bulat, și Eminescu despre Aron Pumnul, și Sadoveanu despre Domnul Trandafir, și discipolii Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu despre Constantin Noica, devin eroii cărților bune, pentru că aceștia prin cultură și muncă intelectuală știu să-și salveze demnitatea din orice criză pandemică.

Maxima lunii

Noblesse oblige

(fr. „Noblețea obligă”)

este o maximă al cărei autor este Gaston de Levis. Sensul ei strict este: omul care e sau care se pretinde nobil, trebuie să se poarte ca un nobil. Sensul mai larg este că postul înalt pe care-l ocupă cineva, titlul pe care îl deține, ori cultura sa, îl obligă să aibă o comportare demnă de poziția sa în societate.

Urmaşii lui Michelangelo sunt în Teleneşti

Orășelul Telenești de altădată, pe lângă școlile medii generale pe care le avea, era renumit și prin câteva școli cu profil artistic. Solicitată de foarte mulți copii din orășelul vechi, multinațional, cu aere de cosmopolit, dar și de tinerii din satele învecinate, Școala de Pictură de atunci, a devenit neîncăpătoare acum datorită numărului mare de copii, doritori să își lustruiască talentul.

Fondată în 1972 de regretatul pictor Nicolae Moisei, Maestru în Artă, cunoscut de toți teleneștenii drept personalitate a lor, dar și a republicii, N. Moisei a fost în fruntea școlii până în 2006. Din 2008, Școala Raională de Arte Plastice „N. Moisei” este condusă de Svetlana Caprian, interesată mereu să promoveze pictura și elevii talentați. La școala cu învățământ artistic extrașcolar se studiază desenul, pictura, compoziția, arta decorativ-aplicativă, sculptura, istoria artelor. Ea însăși pictoriță, absolventă a Facultății de Arte Plastice și Design a UPS „Ion Creangă”, Svetlana Caprian, originară din Leușeni, Telenești, satul de baștină al renumitei pictorițe Eleonora Romanescu, duce cu fidelitate și dragoste comorile și frumusețile acestui domeniu al artei. Aici vin să învețe cum să transfigureze natura pe pânză sau pe hârtie în deplinătatea ei frumoasă, 285 de copii cu vârste cuprinse între 6 și 18 ani.

Profesorii îi învață arta culorilor, iar în expozițiile organizate, talentul și îndrumările dascălilor sunt remarcate, pentru că sunt tranfigurate în lucrările discipolilor. Școala are mai multe filiale, așa încât multe sate din Telenești au câte un pictor-îndrumător, care crește un viitor Michelangelo: Leonid Donos (Scorțeni), Tatiana Golban (Chiștelnița), Iurie Bârsan (Sărătenii Vechi), Pavel Pruteanu (Inești), Maria Chiparuș (Suhuluceni), Ecaterina Dânga (Ciulucani), Diana Pruteanu (Mândrești). Orașul Telenești are mai mulți pictori-îndrumători: Svetlana Caprian (director), Liliana Rotari, director-adjunct, Olga Mardari, Grigore Roșca, Larisa și Sergiu Sasu, Tatiana Mațuev.

Plăcerea de a picta, desena, modela este o mărturie a talentului acestor copii. Elevii care învață aici excelează și prin dragostea de ceea ce fac. Asta au demonstrat-o elevele Gabriela Stroici, Paulina Tincovanu și Valeria-Nicoleta Golban, care au pictat în direct naturi statice cu tematică de primăvară timp de cinci ore în cadrul emisiei în direct a ședinței Salonului „Artă pentru Educație”, Ploiești. Admiratori ai poeziei, Ion și Gabriela Machidon, încântați fiind de măiestria juvenilă în pictură a copiilor din Telenești, au împărtășit întregii Românii despre talentul moldovenilor.

Școala de pictură are diverse colaborări, parteneriate cu alte instituții de cultură, expoziții acasă, dar și în cadrul concursurilor internaționale în România, Polonia, Belarus. Elevii participă la concursuri și se întorc cu diplome și premii. În istoria

școlii rămâne înscrisă expoziția jubiliară consacrată pictoriței Eleonora Romanescu. Bucuria acestei amintiri nu a fost doar promovarea creației Domniei sale, dar și faptul că talentul E. Romanescu este o școală din care se inspiră actualii și viitorii pictori. Îndemnați de profesorii lor, lucrările tinerilor pictori în cadrul vernisajelor sau concursurilor la care participă, excelează prin tehnici inedite de acuarelă sau guaș, de brodat artistic, impresionează prin decorațiuni din piele prelucrată și fetru sau uimesc vizitatorii, care au priceperea și pregătirea să aprecieze elementele de arhitectură. Și toate aceste comori ale picturii reprezintă armonios tradiționalul cu modernul. Reușitele elevilor depind și de perfecționarea profesională a profesorilor. Participarea lor la mese rotunde, legătura lor de interes profesional cu Muzeul de Istorie și Etnografie din Telenești, întâlniri cu maeștri ai picturii, îi ajută să transmită discipolilor cât de importantă este ca pictura românească din Basarabia să se încadreze în patrimoniul cultural. Sărbătoarea națională a Mărțișorului sau a Portului Popular, comemorări ale personalităților de cultură și artă tematică inedită, participarea elevilor la concursuri naționale și internaționale cu lucrări, care sunt premiate, sunt activitățile Școlii de Arte Plastice din Telenești. Multe din lucrările lor au intrat în colecții muzeistice pentru istoria picturii din Basarabia.

Corpul didactic al școlii de pictură din Telenești, profesori talentați cu o sensibilitate aparte pentru pictură, împărtășesc împreună cu breasla lor grija pe care o aduce digitalizarea. Gândul că epoca Renașterii, în care Leonardo da Vinci, Rafael sau Botticelli au edificat pictura, suflând peste ea trăirea harului lor, ar putea fi înlocuită cu semnele reci, lipsite de emoții și de mirosul culorilor, cu mișcarea unui mouz, este preocuparea tuturor pictorilor. Echipa de pedagogi profesioniști, pictori cu dăruire, îndrumători ai Școlii de Arte Plastice din Telenești „Nicolae Moisei” speră că vor crește multe generații care își vor petrece ziua de muncă în ateliere de pictură ori cu șevaletul în spate în căutarea frumosului.

Un viitor campion

Știe să aleagă între matematica distractivă și educația ecologică

Pentru a ne feri de căldura toridă de afară și de zgomotul deranjant al străzii, am invitat acest copil, pe a cărei față strălucește cuminția pământului și inteligența bunei creșteri, într-un locaș unde ne pot auzi doar îngerii. Și cam așa a fost când vocile noastre pe șoptite se uneau într-o horă de întrebări și răspunsuri.

Așa am aflat de la Nectaria Rusu, elevă în clasa a VIII-a (diriginte, Ion Bucătari, profesor de sport), la Liceul „Mircea Eliade” din Chișinău (director Grigore Vasilache) despre dragostea ei de a învăța, despre școala din familie, care are cel mai important rol, poate chiar primul, despre materiile ei preferate, dar și despre bucuria întâlnirii cu prietenii sau colegii de clasă, despre însemnătatea călătoriilor și a lecturilor, deloc de neglijat în viața adolescenților, despre părinții ei dragi, Dinu și Lilia, dar și despre sora ei minunată, Doroteia. Tot de la Nectaria am aflat că modestia îl înfrumusețează pe om, pentru că ea este adevărata față a inteligenței și a omului înțelept.

Fără să-și dea seama ori să spună cu infatuitate că este înzestrată cu talent, Nectaria Rusu enumeră dintr-o răsuflare ce ocupații are – niște plăceri sufletești -, care o atrag și pe care le lustruiește din fragedă copilărie și acum, prin școli facultative, în paralel cu studiile generale de bază: a frecventat de la vârsta de 4 ani cercul de pictură de la Centrul de Creație a Copiilor Ciocana, obținând premii și diplome, inclusiv la concursuri Internaționale, a luat lecții de dragoste de folclor la Studioul folcloric „Iedera”, în grupa Romelei Osoianu, mai nou - este membră a cercului de teatru în școală, condus de prof. Rodica Burlacu. Recent, echipa de teatru a liceului a luat Premiul Mare la Concursul „Arta de la geamul meu”. Când era mai mică, avea și un canal pe YouTube și își impresiona semenii cu obiecte originale utile, modelate chiar de ea. Acum, fiind la cea mai frumoasă vârstă, cea a copilăriei, n-o mai atrage să apară în lumina virtuală, de scurtă durată, a vreunui site, dar mai copilărește citind, studiind limbi străine, iar profesoarei de matematică Tamara Curtescu-Marinciuc vrea să-i întoarcă dragostea cu care este tratată, învățând și mai bine matematica. Limba română îi este aproape de înțelegere și de inimă, asta pentru că în familie cuvântul rostit și scris corect este o regulă etică, dar și pentru că profesoara ei, Veronica Postolache, are o pregătire doctă și cultivă elevilor valențele acestei discipline școlare.

Vorbesc cu Nectaria și rolurile se amestecă: nu e clar cine are curiozitatea întrebărilor și cine răspunde cu o precizie stăpânită, macerată bine în căpușorul ei aerisit de 14 ani. Discerne bine lucrurile, le gândește, apoi cu o spontanietate, caracteristică generației ei, caută o linie de mijloc, de parcă ar fi discipola lui Horațiu, spunând: „Est modus in rebus, sunt certi denique fines” (lat. Există o măsură în lucruri). Pentru ea modelul de profesor este cel cu chip universal: pregătit, tolerant, dar nu permisibil, să aibă misterul, numai de el știut ca să atragă elevii la carte. Și generațiile care vin ar trebui să fie mai cu aplecare

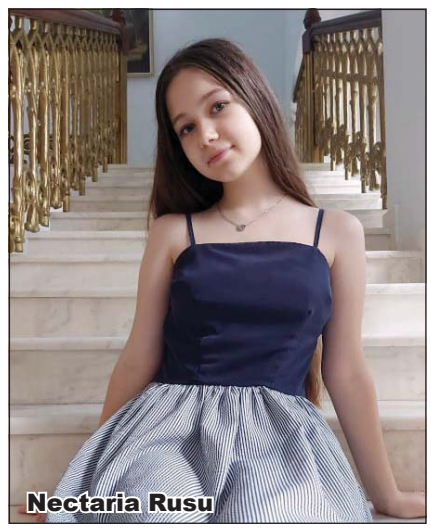

și implicare după modelul înaintașilor. Confirmare a acestor gânduri sunt cărțile clasicilor, pe care le va citi. Romanul „Tema pentru acasă” de Nicolae Dabija l-ar reciti, deocamdată o așteaptă bibliografia opulentă recomandată pe vară.

Anexează la cititul cărților și călătoriile, ca dezvoltare intelectuală. A văzut multe locuri frumoase împreună cu familia, iar priveliștile de poveste ale Moldovei i-ar fi atras ochiul de pictoriță. Constată că locurile pitorești ale țărișoarei noastre ar trebui să fie păstrate și îndepărtate de neglijența unor oameni, pe care o pot combate orele de ecologie fie cele din familie, fie din școală. De aceea între matematica distracitvă și educația ecologică ar alege-o pe cea care ar ajuta-o să educe o cultură universală. Și retorica unei voci interioare, care prin al său nume Nectaria Rusu aduce sănătate, parcă ar spune tuturor că trebuie să ne păstrăm sufletele și mințile curate ca mediul natural din Republica Moldova, dar și de pretutindeni, să fie curat și verde.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

Răzvan GHEORGHE

Întreabă Nistrul

De la Mărcăuți și Varnița la "Uriașul îngropat" al lui Kazuo Ishiguro

– Dacă vrei să afli dramele deportaților, întreabă Nistrul, și-ți va spune. Pe el nu-l poate deporta nimeni, mă îndeamnă călăuza, cea mai bună dintre toate călăuzele posibile, și-mi zâmbește cu amar.

Însă ochii lui sinilii refuză să zâmbească, preferă să scruteze versanții abrupți, deseori stâncoși, brăzdați de șisturi ruginii, printre care șerpuiește fluviul, molcom ca o iluzie sub vipiile amiezii, cu apele de culoarea oțelului. Din când în când stăruie cu aparatul foto la ochi, căutând cel mai potrivit unghi, și-l găsește întotdeauna. Va surprinde ceva irepetabil. Zăpușeala a încremenit totul, chiar și cicadele au amuțit. Timp în care eu nădușesc cât doi cai la un loc. E irespirabil.

– Așa mi-a spus un bătrân dintr-un sat, pe la sfârșitul anilor '70, când eram student. M-a sfătuit să-ntreb Nistrul, murmură călăuza, ca pentru sine, parcă evitând să spargă tăcerea de plumb topit.

Cuvintele lui rămân cu mine. Da, mă gândesc, avea dreptate bătrânul acela. Vocea lui va fi fost ecoul măcelului urmat de alte măceluri. Vocea lui va fi fost țipătul morților și al dramelor nespuse, al hecatombelor și al înstrăinării în Siberii de gheață. Scâncetul neauzit al copiilor aruncați din trenuri. Țipătul dezmembrării, al foametei, al spaimei și al memoriei neregăsite. Cineva, cândva, va trebui să o readucă acasă. Va fi doar vina noastră dacă nu vom reuși. Va fi vai de noi. Asta îmi amintește de *"Uriașul îngropat"* al lui Kazuo Ishiguro. Știu prea bine de ce. E motivul pentru care cuvintele călăuzei persistă încă în mine, se rostogolesc de colo-colo și-mi răsună în timpane ca o incantație ce-și reclamă reversul. E irespirabil. Doamne, ce cald e.

– Dacă vrei să afli adevărul despre morții căzuți în '92, în timpul războiului cu Rusia, dacă vrei să afli calvarul, zvârcolirile și răstignirile celor pieriți, întreabă Nistrul, și-ți va spune. Pe el nu-l poate împușca nimeni, îl îndemn, într-un târziu, cumva sărind peste decenii.

Călăuza îmi face cu ochiul, clătinându-și obrajii și afișând același zâmbet amar.

– Da. Te-ai prins. Așa-i aici.

Și mă bate pe umăr, ca și cum m-ar încuraja să nu uit ce abia am zis. Apoi scoate o batistă din buzunar, o despăturește tacticos și-și șterge broboanele de pe tâmple. E al dracului de cald. Soarele alunecă pentru câteva secunde pe sub un smoc de nor alb și zdrențuit, moment în care apele Nistrului devin vinete ca pielea unui trup înecat.

Așa-i aici, îmi spun. Totul e cum pare și nimic nu rămâne la fel. Măști schimonosite ale altor măști schimonosite. Oglinzi deformate. Asta până în momentul în care vom dezgropa, în sfârșit, uriașul. Pentru a ne asuma trecutul recent, dincolo de frică și rușine. Pentru a putea fi din nou împreună, fiindcă altfel nici nu se poate. Pentru a nu mai vorbi, în aceeași limbă, doar despre întrebările pe care ar trebui să i le adresăm Nistrului, ci și despre răspunsurile lui, ale Nistrului, care de fapt sunt răspunsurile noastre. Un fluviu de răspunsuri. Da, e irespirabil. Cineva trebuie s-o facă. Va fi doar vina noastră dacă nu vom reuși.

Zăbovim, de minute bune, pe malul râpos de la Mărcăuți. Panorama e de poveste. Fluviul face o buclă generoasă și se pierde treptat, la stânga, șerpuind printre dealuri abrupte și aproape pustii, în timp ce, la dreapta, lasă loc unor pante line pe care sunt împrăștiate unele dintre cele mai pitorești sate basarabene. Apele Nistrului și-au recăpătat sclipirile de oțel, ne orbesc și ne atrag în același timp. Chiar și cicadele dau semne de viață, deși pârjolul continuă. Privesc în josul fluviului și remarc (din loc în loc și din ce în ce mai mici) cupolele țuguiate și sinilii ale bisericilor albe de piatră, clădite aproape mereu în mijlocul satelor, văruite cu grijă și dormitând printre o puzderie de acoperișuri roșietice, lunci inundate de soare, stufărișuri și sălcii plângătoare. O excepție e biserica de la Holercani, comună înecată în 1954, când autoritățile sovietice au construit barajul de la Dubăsari. Atunci sătenii au fost strămutați cu forța pe versanții din stânga și din dreapta albiei, ulterior trezindu-se în "țări" diferite. (*Rusia e o boală*, îmi tot repet, *o boală care-ți ucide bunicii, părinții și memoria*). Pe versanții deloc domoli, care nici azi nu par domesticiți, țăranii și-au construit, cu chiu, cu vai, noi cătune, privind neputincioși cum puhoaiele dezlănțuite le înghițeau satele natale (carnea și oasele memoriei lor colective). Ridicată pe o culme calcaroasă, care avea să devină mal, la capătul unui drumeag ce odinioară fusese o uliță centrală, biserica a scăpat de la înec, rămânând la marginea noului sat, la doar câțiva metri de apele fluviului. Însă vechiul cimitir avea să fie potopit pentru totdeauna.

În apropiere de baraj, sub apele Nistrului se află satul vechi Holercani. A supraviețuit doar biserica, singurul străjer a unei localități scufundate

– Bunelul meu a rămas acolo, pe fundul Nistrului, mi-a zis un țăran trecut bine de a doua tinerețe, în cea mai clară limbă română.

Din reflex i-am urmărit degetul arătător, dar Nistrul nu se putea vedea din locul în care ne aflam (o uliță a Holercaniului), deși îl simțeam aproape, foarte aproape, încolăcindu-se sălbatic printre dealuri arse de soare. Oricum, *"acolo"* e niciunde, mi-am spus, și l-am servit cu o țigară, încercând să îmi dau seama ce trăiri m-ar încerca dacă bunicii mei n-ar avea un mormânt la căpătâiul căruia să le pot aprinde o lumânare. O să mă mai gândesc la asta. Emoții ciudate mă lovesc din toate părțile.

Inevitabil, călăuza îmi indică, cu o scârbă total nedisimulată, monstruozitatea din capătul uliței. Monumentul soldatului sovietic, desigur, străjuit de lanțuri masive și de o ditamai stea roșie. Întregul amalgam de metal, ciment și granit te izbește în moalele capului, te umilește prin chiar prezența sa acolo, pe granița de Est a României. Cum de-o face umbră pământului?, mă-ntreb, nu fără un fior, și simt că mă ia durerea de cap.

– E o rușine imensă să ajungi în secolul XXI, să stai în genunchi, să lingi talpa care te-a strivit și să-i mulțumești Moscovei că te-a rupt de la părinți, deportându-te într-un orfelinat sau lagăr de concentrare. E o umilință îngrozitoare să-i comemorezi pe criminalii care ți-au dezmembrat țara și ți-au ucis părinții și bunei.

Tonul călăuzei e liniștit, dar ferm. Vorbește doar pentru a da glas adevărului pe care oricum îl cunoaștem la fel de bine. Vorbește pentru a ne elibera de monstruozitate. Vorbește ca să nu ne învingă tăcerea și uitarea. Unele lucruri trebuie spuse cu voce tare din nou și din nou. Ne îndepărtăm fără să privim îndărăt. Suntem în crucea zilei. Din când în când, șopârle costelive se reped dintr-o parte în alta a uliței, ca niște năluci din pleistocen, străbătând umbrele noastre lunguiețe.

La colțul unei ulițe pustii, mă simt privit cu insistență. Ceva mă dogorește în ceafă. E o casă cu ochi (da, cu doi ochi larg deschiși, albaștri), una dintre puținele rămase în picioare. E ca și cum te-ar privi o fantomă. Numai că se holbează prin noi, parcă din alte timpuri, cumva de sub un alt cer. Poate că privește în ochii alteia, în ochii goi ai unei case înecate, pe prispa căreia au răsunat odinioară râsete de copii uitați. Poate, poate, poate. Și-mi amintesc de sfatul bătrânului: *"Întreabă Nistrul, și-ți va spune"*. Și-mi răsună-n gând versurile lui Nicolae Dabija: *"Plouă cu semințe, fără puteri / le măturăm și le ardem, pe câmpul arat... / Dar ce-am văzut cu ochiul-al-treilea ieri / va fi doar mâine cu adevărat"*. Așa e! Și va fi doar vina noastră dacă nu vom reuși.

De la Dubăsari, al cărui baraj murdar și dezolant îți zgârâie retina, despărțind "Nistrul cel mare" de "Nistrul cel mic", acutizând în neștire senzația de periferie a imperiului, tot drumul până la Mărcăuți e străjuit, în special la răspântii, de troițe sau cruci de piatră, delicat

O imagine de poveste. Nistrul văzut de pe stâncile de la Mărcăuți

lucrate și spoite cu același siniliu atât de firesc și de prezent încât îi duci dorul imediat ce dispare din peisaj, ca și cum ți s-a luat ceva. Uneori severi și-ntrebători, alteori naivi, povârniți, blajini sau amărâți, cu ochi sticloși, cununi de spini și răni veșnic sângerânde, acești creștini uscătivi reprezintă o constantă a itinerariului nostru. Mă-ntreb dacă întreaga graniță de Est a României interbelice este un Drum al Calvarului. Călăuza îmi confirmă cu un *"Da!"* energic, deși n-am spus nimic cu voce tare.

Suntem împresurați de holde galbene, de vii ce se pierd în zare, de câmpuri cu dovleci, cartofi, harbuji, zămoși (pepeni galbeni) și răsărită (floarea soarelui). Zona e cunoscută pentru fertilitate și recoltele bogate. Nu mai puțin de 70% din populația Basarabiei se alimentează cu apă din bazinul Nistrului, albia sa meandrată reprezentând o frontieră naturală de peste 660 km, dintr-un total de 1362, pe care îi parcurge din Carpații ucraineni, de unde izvorăște, până la Limanul Nistrului, laguna prin care se varsă în Marea Neagră, la 35 km de Odesa.

Ne despărțim cu greu de malul prăpăstios de la Mărcăuți. Panorama e grandioasă și rămâne dincolo de cuvinte. Îmi promit să revin neapărat, poate peste o lună-două, alături de aceeași călăuză, cea mai bună dintre toate călăuzele posibile. Ne furișăm tăcuți spre mașina transformată în cuptor, printre aluviuni ciudate, lespezi și imense roci sedimentare, rostogolite din înălțimi care azi nu mai există, printre ciulini liliachii, imortele, zarzări, meri și peri sălbatici. Aproape că te dor ochii de la atâta verde sălbăticit, exploziv. Pe alocuri, decorul hărăzit de natură te duce cu gândul la un film cu dinozauri și mai că te simți puțin reptilă.

La dreapta noastră se cască o râpă adâncă și largă de zeci de metri, în ai cărei pereți verticali, stâncoși, brăzdați de șisturi cenușii, albicioase și ruginii, și-au făcut cuiburi prigorii viu colorați, laolaltă cu multe alte specii de păsări. Undeva, în adâncurile amețitoare, pe sub cornișele abrupte, calcaroase, invadate de o vegetație dezlănțuită, curge un râu a cărui larmă răzbește până la noi, grație acusticii de crater. Un copil râde în vale, departe, bălăcindu-se în apele verzui ale fluviului, iar râsetul lui ne joacă pe la urechi, evanescent, ca un ecou dintr-o altă viață. E tot zăpușeală, dar a prins să adie vântul. Lăsăm în urmă Nistrul, pe alocuri ușor încrețit de boare. Pare un șarpe întunecat și încolăcit printre dealuri. Ard de nerăbdare să-i aud răspunsurile, care de fapt sunt ale noastre. Un fluviu de răspunsuri. Cineva trebuie s-o facă. Va fi doar vina noastră dacă nu vom reuși.

O luăm din loc, căci călătorului îi șade bine cu drumul, și ne oprim lângă ruinele cetății Orhei. În față, dincolo de hăul de sub ziduri, ni se deschide panorama impresionantă a satului Trebujeni. Biserica albă cu cupole sinilii se înalță în mijlocul caselor ce spuzesc întregul versant, până la apele licăritoare ale Răutului. Niște copii se scaldă în apropierea unui armăsar mai alb ca zăpada, care-și tot smucește grumazul, apărându-se de muște. Da, asta e țara mea de dincolo de Prut. Vântul adie și ciufulește zarzării din vale.

– Lumina e ca mierea. Poți s-o-ntinzi pe pâine, constată călăuza, și-și duce din nou aparatul foto la ochi, căutând cel mai potrivit unghi.

Ne întoarcem la Chișinău prin Ivancea, pe lângă salba de lacuri ce odinioară forma un singur lac întins pe mai mulți kilometri, luciu de apă amintit de Dimitrie Cantemir în *"Descriptio Moldaviae"*. Străbatem orașul încins și ne despărțim la Maraton, nu înainte de a ne îmbrățișa și de a-i mulțumi pentru timpul calitativ petrecut împreună, pentru explicațiile și poveștile de viață împărtășite. Lui i se datorează această zi. Călăuzei cu ochi sinilii. Ușor-ușor, pradă înserării, Chișinăul pare a se transforma într-o procesiune de torțe. Spre apus, o fâșie zdrențuită de cer păstrează culoarea pepenelui galben. Hotelul meu se află la o distanță de numai două minute. E încă zăpușeală.

Așa-i aici, îmi spun. Totul e cum pare și nimic nu rămâne la fel. Măști schimonosite ale altor măști schimonosite. Oglinzi deformate. *Asta până în momentul în care vom dezgropa, în sfârșit, uriașul.* Pentru a ne asuma trecutul recent, dincolo de frică și rușine. Pentru a putea fi din nou împreună, fiindcă altfel nici nu se poate. Pentru a nu mai vorbi, în aceeași limbă, doar despre întrebările pe care ar trebui să i le adresăm Nistrului, ci și despre răspunsurile lui, ale Nistrului, care de fapt sunt răspunsurile noastre. Un fluviu de răspunsuri. Da, e irespirabil. Cineva trebuie s-o facă. Va fi doar vina noastră dacă nu vom reuși.

Pintilie PÂRVAN, doctor în ştiinţe agricole, conferenţiar universitar, fost deputat în primul Parlament al Republicii Moldova

„Obiectivul nostru a fost și a rămas să reîntregim neamul”

Deputați din primul Parlament al R. Moldova în fața clădirii Guvernului, împreună cu politicieni și cu fosta prim-ministru Maia Sandu, actualul Președinte al R. Moldova

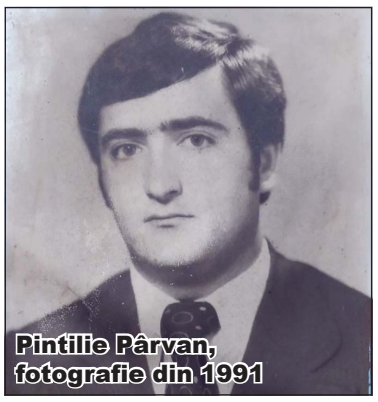
Pintilie Pârvan, fotografie din 1991

Foști deputați în Parlamentul Independenței la statuia voievodului Ștefan cel Mare din Chișinău

– Domnule Pintilie Pârvan, bunelului Dumneavoastră îi spunea Vasile Pârvan. Este vorba de cunoscutul om de știință Vasile Pârvan, basarabeanul?

– Nu, nu-i vorba de Vasile Pârvan cel știut de noi ca istoric, arheolog și eseist român, membru titular al Academiei Române. Părinții acestui om de știință trecuseră cu traiul în România, unde el a decedat în 1927 și a fost înmormântat în Cimitirul Bellu din București. La Constanța este un muzeu de arheologie care-i poartă numele, iar la noi - școala din satul natal Goteşti.

Eu sunt feciorul lui Ionel Pârvan, tatăl căruia a fost un alt Vasile Pârvan, tot din satul Goteşti, raionul Cantemir, pe atunci județul Cahul, rudă cu renumitul savant Vasile Pârvan. Bunelul avea o mică gospodărie, pământ și animale pe lângă casă. Când au venit, sovieticii i-au zis că este moșier, că exploatează forță de muncă străină, l-au expropriat și l-au deportat în Siberia, de unde nu s-a mai întors…

– În prezent sunteți președintele Asociației Obștești „Parlamentul – 90”. Care este misiunea acestei organizații?

– În anul 2000, noi, deputații aleși în mod democratic la sfârșitul timpurilor sovietice, care am făcut parte din Parlamentul Independenței, am format Asociația Obștească „Parlamentul – 90”.

Cea mai importantă misiune a organizației noastre este apărarea actelor normative și legislative pe care le-am adoptat noi, deputații din Parlamentul Independenței. Pare straniu să auziți așa ceva, dar adevărul este că, în ultimii 30 de ani, agrarienii, comuniștii și socialiștii au încercat să diminueze importanța documentelor de bază adoptate de noi, în special - Declarația de Independență. Când Președintele Voronin a vrut să transforme Ziua Independenței în Ziua Republicii, noi ne-am revoltat și, până la urmă, am câștigat. Anul trecut, socialistul Igor Dodon, sub mantia comuniștilor, a sărbătorit Ziua Independenței la Președinție, în sala în care noi am votat Declarația de Independență, fără a invita pe cineva dintre deputații primului Parlament. Raportor a fost o domnișoară, care a dat citire unei Declarații de Independență falsificată. Noi am ripostat iarăși. Ne preocupă soarta textului original al Declarației de Independență, care, chipurile, a ars în timpul revoltelor din aprilie 2009. Declarația de Independență se afla atunci, împreună cu alte documente, într-un seif din material neinflamabil. Cum a putut să ardă principalul document al statului nostru? E cunoscut faptul că noi ne-am revoltat atunci și am convocat o adunare la care am re-votat și am semnat iarăși Declarația de Independență… Am făcut tot posibilul ca să ne apărăm demnitatea de deputați ai Independenței. Bunăoară, am apostrofat guvernarea comunistă atunci când, în zile de 27 august, regimul Voronin nu ne permitea nouă, semnatarilor Declarației de Independență, să depunem flori la monumentul lui Ștefan cel Mare înaintea oficialităților comuniste. Deci, forțele ostile neamului nostru au atentat mereu la simbolica statului: Imnul de Stat, Constituția, Ziua Republicii, Declarația de Independență…

– Din asociație fac parte și deputați care n-au semnat Declarația de Independență?

– Deputați care, intenționat, n-au semnat Declarația de Independență nu fac parte din asociație. Dar au fost care, în ziua votării, au lipsit din motive serioase, deși îi cunoaștem de adevărați patrioți ai neamului. Am avut colegi de parlament care au votat Declarația de Independență, dar nu erau decișI să lupte pentru reîntregirea neamului nostru. A trecut timpul și mulți regretă azi că n-au făcut-o. Bunăoară, un fost coleg de parlament, Nicolae Moraru de la Sângerei, este acum cu trup și suflet pentru reîntregirea neamului și îi îndeamnă pe toți să lupte pentru realizarea acestui ideal.

– Cum veți sărbători 30 de ani de la obținerea Independenței Republicii Moldova?

– Am trimis o scrisoare doamnei Președinte Maia Sandu, în care am descris programul nostru de activități pentru ziua de 27 august 2021. În demersul către Maia Sandu, am propus ca în ziua de 27 august, după tradiționala depunere de flori la monumentul voievodului, să ne permită să intrăm în clădirea Președinției, în sala de la etajul șapte, unde am votat Declarația de Independență și unde vom avea o adunare solemnă cu ocazia acestei însemnate aniversări. Sper pandemia să nu năvălească peste noi și să ne schimbe agenda.

– Domnule Pintilie Pârvan, după 30 de ani de Independență, ce regretați că n-ați reușit să faceți pentru soarta românilor din stânga Prutului în anii de destrămare a URSS?

– Făcând o retrospectivă în timp, o spun cu inima îndurerată: regret enorm că Federația Rusă a declanșat în martie 1992 războiul împotriva R.Moldova și ne-a oprit din drumul nostru ferm spre obiectivul de bază – reîntregirea neamului prin reunirea cu România. Și mai tare mă întristez atunci când analizez ce au făcut guvernările comuniste venite după noi. A fost foarte greu. Noi, deputații din primul Parlament, am pregătit proiectul de Constituție, pe care l-am votat în prima lectură, dar îndată s-au găsit „patrioți” care au făcut tot posibilul ca noi să ne autodizolvăm. Dacă mai activam un an de zile, aprobam Constituția și societatea moldovenească nu ar fi adunat atâtea probleme. După autodizolvarea primului Parlament au venit la putere agrarienii în frunte cu Lucinschi și au aprobat o altă Constituție, revizuind textul pregătit de noi, inclusiv articolul 13, în care noi indicasem că limba de stat este limba română, iar ei au pus limba moldovenească. Iată, de atunci ne frământăm cu: cine suntem și ce limbă vorbim? Sper că deputații din actualul Parlament își vor aminti că noi, în prima lectură, aveam scris în proiectul Constituției că limba de stat în R. Moldova este limba română.

Să nu uităm că la 27 august 1991 am votat nu numai Declarația de Independență, dar și imnul „Deșteaptă-te, române”. Propunerea venise din partea domnului Ion Hadârcă. Declarația de Independență au votat-o 278 de deputați, iar imnul „Deșteaptă-te, române!” – 203 deputați. Era deja timpul când, din totalul de 372 de deputați, cei din stânga Nistrului nu mai participau la ședințele legislativului.

La 23 mai 1990, a fost schimbată denumirea oficială a statului, din RSSM în Republica Moldova. As putea prelungi lista Legilor și actelor importante, adoptate de Primul parlament, însă din lipsă de timp, aici mă voi opri.

După autodizolvarea Parlamentului, am revenit, fără pauze, în postul de președinte al raionului Cantemir. Pe atunci se permitea să dețiI două funcții. Eu eram și deputat, dar și președinte de raion – funcție pe care am deținut-o timp de opt ani la Cantemir.

– Să înțeleg că făceați parte din nomenclatura timpului respectiv? Cum ați ajuns în Parlament și cum de nu v-au atras agrarienii de partea lor?

– Cei din primul Parlament am fost toți aleși pe circumscripții nominale. Eu - în circumscripția 202 Baimaclia, unde am fost ales și consilier raional, și deputat în Parlament. Fiind consilier raional, colegii locali mi-au încredințat funcția de președinte al raionului, funcție pe care am deținut-o până în 1998, când am fost transferat la Ministerul Agriculturii.

Aveam 35 de ani când am fost ales deputat, dar la vârsta de 30 de ani eram deja doctor în științe agricole. Tot la 30 de ani - președinte de colhoz la Baimaclia. Pe atunci, comuniștii nu prea agreau savanții, dar eu insistasem să fiu lăsat în producere. M-au trimis la cea mai rea gospodărie din republică, o întreprindere de creștere a bovinelor. În complex erau 5.500 de hectare de pământ și 5.500 de buhai care mureau de foame. Căram paie din Ucraina și melasă de la fabrica de zahăr din Drochia și-i hrăneam. Timp de cinci ani, am creat o bază furajeră foarte bună și, din datorii de opt milioane, am lăsat gospodăria cu un venit de patru milioane și cinci sute mii de ruble. După cinci ani, am vrut să mă întorc la catedră, dar localnicii au insistat și m-au ales deputat în Parlament.

Menționez că nu eram membru de partid în timpuri sovietice.

– Ce părere aveți despre cotitura politică care s-a produs în acest an în Republica Moldova?

– E o surpriză care ne vorbește că electoratul s-a maturizat. Înainte de alegeri aveam o situație politică periculoasă, deoarece forțele de dreapta se prezentau în campania electorală fărâmițate și intolerante una față de alta. Noi, deputații din primul Parlament, am încercat să unificăm partidele unioniste. O mână nevăzută, ca, pe timpuri, a lui Iurie Roșca, lucra pentru această dispersare și, iată, s-a întâmplat că dintre forțele unioniste declarate nu avem reprezentanți în actualul Parlament. Sigur, lumea s-a supărat pe așa-zișii lideri unioniști și a votat masiv PAS, ca să nu ne pomenim iarăși în impas parlamentar.

Acum, avem o majoritate parlamentară și sperăm că PAS-ul, chiar dacă, constituțional, nu poate face reîntregirea neamului, va apropia cu mult acest lucru.

– Încearcă cineva din actuala conducere să solicite cunoștințele și practica dumneavoastră acumulate pe parcursul anilor?

– Până în 2017, timp de patru ani, am lucrat în calitate de director general al Institutului de Fitotehnie „Porumbeni”. Am avut de rezolvat acolo mari probleme privind soarta a 1.200 hectare de pământ ale institutului. Șefilor de la Partidul Democrat nu le-a plăcut insistența mea pentru corectitudine și, când am ajuns la vârsta de pensionare, și termenul contractului expirat, m-au făcut să le spun „la revedere”… Dar am scos institutul din datorii, l-am ridicat la o nouă treaptă. Am omologat în România patru hibrizi performanți de porumb, care au fost incluși automat în registrul european al soiurilor și hibrizilor omologați. În patru ani, am achitat zece milioane de lei datorie și am adus venit de zece milioane de lei. Institutul a obținut peste treizeci de medalii de aur și de bronz la expoziții din Moldova, România și din alte țări europene.

Este regretabil că nimeni nu se mai interesează de cunoștințele pe care noi le-am acumulat pe parcursul vieții noastre. Activez doar cu asociația parlamentarilor, dar stau mai mult la casa mea de vară de pe malul Nistrului și, din când în când, plasez pe rețelele de socializare știri despre renovările din sectorul agrar al României. Peste Prut au loc schimbări formidabile în acest sector. Bunăoară, România va primi anul acesta, din programe europene, 37,5 miliarde de euro pentru producătorii agricoli. Vă închipuiți? Agricultorilor noștri li s-a programat un miliard de lei moldovenești, dar nici pe aceștia nu-i pot primi.

Ar fi bine ca actuala guvernare să continue convocarea ședințelor comune cu frații noștri de peste Prut, să adopte proiecte, hotărâri comune în toate domeniile. Cred că, împreună cu România, vom putea obține succese care îi vor ademeni și pe alolingvii din Basarabia. Astfel, pas cu pas, și aceștia vor solicita reunirea noastră cu România.

– Domnule Pârvan, sunteți agronom de profesie și mereu optați pentru o producție agricolă ecologică, dând drept exemplu succesele României. Ce ar putea face revista „Natura” pe acest făgaș?

– Revista „Natura” deja face mult în această direcție. Ar fi bine ca toți fermierii noștri s-o aboneze și să o citească. Mai mult, conducerea Ministerului Agriculturii, cea a Ministerului Mediului (proaspăt restabilit), precum și conducerea de vârf a republicii trebuie să cunoască ceea ce se face în comunitatea europeană pentru producția ecologică, deoarece aceasta este viitorul nostru. Vedeți că nici Dumnezeu nu mai suportă atitudinea noastră barbară față de natura care ne înconjoară. Uitați-vă ce calamități au loc în anul acesta pe întreg globul pământesc… Mă tem că ne așteaptă tornade climaterice, dacă vom continua să ne războim cu natura. E normal ca, acolo unde e posibil, să nu mai folosim chimicale, ci doar produse fito-sanitare și fertilizanți naturali. Eu așa fac într-o seră de 18 metri pătrați, care ne asigură trei familii cu legume ecologice pentru anul întreg.

– Dacă ar activa azi Parlamentul Independenței, ce ați dori ca deputații lui să facă în primul rând?

– Să facă ceea ce ar fi salvarea noastră, ceea ce regretăm de 30 de ani încoace că nu s-a întâmplat, ceea ce i-ar schimba denumirea: din Parlamentul Independenței, în Parlamentul Unirii, adică să legifereze reîntregirea neamului românesc. La vremea noastră, noi am votat legi și acte normative care apropiau reîntregirea neamului românesc, dar, până la urmă, s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Conducători de la Chișinău au fost atunci și au stat în anticamera de la București a Președintelui Ion Iliescu, dar ultimul o fi fost ghidat de Moscova și nu s-a mai reușit nimic.

Azi, trebuie să facem tot posibilul ca să apropiem reîntregirea neamului în mod democratic. În primul rând, e necesar să scăpăm de propaganda antinațională și să informăm lumea corect. Votarea Declarației de Independență a Republicii Moldova era primul pas făcut de deputații din primul Parlament pe calea de reunire a noastră cu România. Sper ca majoritatea deputaților din actualul Parlament să reia acel pas și să-și asume realizarea celor scrise în Declarația de Independență aniversarea căreia o vom sărbători la 27 august curent.

- Vă mulțumim, dle Pârvan. Să sperăm că noua conducere, în care lumea își pune mari speranțe, nu va bate pasul pe loc, ci va păși înainte, înflăcărată de entuziasmul care va marca sărbătorile de la sfârșitul acestei luni de august…

Gheorghe BUDEANU

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

Nina CORCINSCHI

SATUL DINTRE LUMI

Scriitorul Ionel Căpiță m-a invitat să vorbesc despre satul meu de baștină. Despre Dișcova copilăriei mele, din care am plecat după clasa a IX-a, la Orhei, ca să revin mai apoi în vacanțe care s-au tot scurtat din an în an până au devenit vizite grăbite la casa părintească, și de la un timp – la cimitirele părinților mei.

Așadar despre care Dișcovă să vorbesc? Cea din amintirile în care timpul și spațiul mă înconjurau protector, cea în care privirea era îndreptată înainte sau despre Dișcova de după, cea devenită trecut, amintire, spațiu al regretelor, Vale a Plângerii? Reprezentările despre baștina mea nu sunt unitare, cât au fost vii părinții au avut un relief blând, luminos. După, spațiul s-a înnegurat, a devenit cețos, irespirabil. De parcă o cometă, un astru ostil, ca în filmele de sfârșit de lume, a despicat timpul în două. Lumea în două. De până și de după. Acum, când mă gândesc la Dișcova, văd alături cele două morminte ale părinților. Întâi mama, apoi tata. Văd casa părintească, în care locuiesc niște tineri. Și vechea bibliotecă sătească, din care s-a păstrat o imagine palidă, diformă a bibliotecii de cândva. Și oameni în căruțe, care mă privesc curioși, pe care-i privesc cu jenă, pentru că nu-i mai recunosc.

Dișcova de acum alternează, ca într-o ficțiune, fragmente de realitate, cu amintirea și visul. Prezentul și trecutul se încrucișează, sunt inseparabile. Nu aș mai putea să văd prezentul satului meu, fără a simți firele invizibile care-l leagă de trecutul din memoria mea. De aceea realitatea Dișcovei de acum e una glisantă, o imagine nu e niciodată statică și autarhică, un pârlaz, bunăoară, mă duce cu gândul la mine mică sărindu-l, la oamenii care mă privesc, la ceilalți copii vocea cărora o aud străpungând timpul. Peretele din fața magazinului nu e doar un perete. Pe el erau cândva lipite afișele filmelor indiene. Era peretele reveriilor mele de copil, mergeam acolo în fiecare zi să văd dacă nu cumva e lipit pe el afișul fermecat. Era gardul Promisiunii. Gardul care anunța marele eveniment: în data cutare, seara, va rula un film indian celebru. Numai să nu se îmbete cei doi mecanici din satul vecin, Puțintei, și să uite să vină pe bicicleta lor zgomotoasă. Numai să nu fie presiunea electrică prea mare și să se stingă lumina în timpul filmului, cum se întâmpla adeseori. Și mai era ceva în acel spațiu din apropierea gardului. Acolo, în fața casei de cultură și a bibliotecii, de hram, pe 4 august, și de Paște, era joc în sat. Veneau muzicanți și cântau până dimineața. Curtea se umplea de lume, tineri și mai bătrâni, petrecăreți veseli, flăcăi care ocheau fete și le scoteau la joc, ca spre dimineață să le petreacă acasă. Aerul vibra de muzică, de mirosuri de pârjoale și sarmale, dar mai ales de emoții, în acele două zile de hram. Nicio sărbătoare nu avea o mai mare rezonanță socială ca hramul copilăriei mele. Nicio altă sărbătoare nu crea așa un vuiet și o forfotă înainte cu vreo lună de hram și vreo 2 luni după. Până la marele eveniment se făcea curățenia anuală, se spălau țolurile, se înșirau afară covoarele și în casă pereții se dădeau cu var și ușile cu vopsea. Afară, la fel, se vopseau casa, gardul și poarta. Meniul se pregătea cu câteva zile înainte. Răcituri, sarmale, legume, gogoașe cu brânză, pârjoale și sculătoarea – orez cu lapte. Totul copt în oale, în cuptorul din curte. În noaptea de dinaintea hramului, mama niciodată nu dormea, gătea mâncarea la cuptorul de afară. Dimineața devreme mă trezea și mă trimitea în beci să pun farfuriile cu răcituri. Beciul ținea loc de frigider, nu am avut frigider decât hăt, târziu, după anii 2000. Țăranii, cei mai mulți, își răceau mâncarea în beci. Cum mai pluteau mirosurile de pârjoale în aerul rece al dimineții! De hram aveam neapărat rochie nouă, cumpărată la piața din Orhei. O rochie albă, care-mi accentua frumos talia, am păstrat-o așa, din nostalgie, mult timp după ce am plecat din sat.

Dișcova. Pictură de Galina Vieru

Ce mai e Dișcova mea acum? Un sat însingurat, părăsit de tineri, abandonat de săteni, risipiți prin lume după câștig. Un sat îmbătrânit subit. Golit de voci, de mișcarea de cândva. Dișcova mea de azi s-a retras într-o dimensiune semimistică, semionirică, unde realitatea își mai găsește înțelesurile doar prin raportarea la trecut, la istoria satului.

Acum, Dișcova îmi vorbește preponderent prin mirosuri. Acestea îmi reînvie realități dosite adânc în memorie. Mirosul de iarbă proaspăt tăiată, de colb, de fum toamna. Dar cel mai tulburător – mirosul de cărți. Nimic nu-mi poate altera mirosul cărților din biblioteca de cândva. Nimic nu mi-a făcut copilăria mai fericită decât cărțile. Să iau cheile în lipsa mamei, șefa bibliotecii pe atunci, să pătrund în bibliotecă, să încui ușa pe dinăuntru și să mă bucur de cărți. Să le mângâi cotoarele, să le inhalez cu bucurie mirosul, să le răsfoiesc – toată numai curiozitate și plăcere. Visele mele de adult au miros de cărți, miros de bibliotecă. Visele mele se plimbă printre rafturi de cărți, au memoria locului exact unde se putea găsi Dostoievski și Tolstoi. Și în celălalt capăt, pe dreapta – literatura română. Dacă literatura universală era în colțul mai dosit-miraculos al bibliotecii, pe raftul cu literatura română mereu cădea soarele. Sus era literatura grea – Rebreanu, Camil Petrescu, Eliade, rafturile de jos erau cu literatura pentru copii – Emil Gârleanu, poveștile lui Creangă, povești populare moldovenești etc. Mirosul de carte se amesteca primăvara cu mirosul florii de tei, de după geamul deschis. Dacă există un Paradis al copilăriei, pentru mine acel Paradis s-a numit Biblioteca mamei Viorica.

***

Acum 2 zile am revenit la Dișcova mea. Am mers direct spre cimitir, la părinți. Eram toropită de căldură, obosită de drumul rău al satului care făcea mașina să scârțâie din toate încheieturile. În praful drumului, de undeva a apărut o bătrână. Mergea greu, părea că vrea să treacă podețul spre cimitir, așa că am oprit cu gând s-o iau cu mașina. Bătrâna s-a oprit și atunci am văzut-o mai bine. Era înfofolită în multe haine, avea basma de lână pe cap, deși era o căldură sufocantă. Un ochi îi era sec, orbit, celălalt abia mijit. Din gură îi curgea un firicel de salivă. Nu părea însă dizgrațioasă, nu inspira oroare. Doar milă. Mă duc la Dișcova, eu îs din Dișcova a explicat bătrâna. Și unde te duci, mătușă?. Mă duc la mama mea, mama mă așteaptă, că e măritată aici, în Dișcova. Atunci am înțeles că bătrâna delira și am vrut să pornim din loc. Dar tu cine ești, de-a cui ești, mă întrebă ea. Eu sunt fiica lui Vanea și a Vioricăi Maler. Îi cunoști pe părinții mei? Da, îi cunosc, buni oameni, dar au murit amândoi. Vorbele ei m-au tulburat, bătrâna nu era demență cu totul, știa că părinții mei nu mai sunt în viață. Mama ta, Viorica era o femeie cumsecade, dar s-a prăpădit. Buni oameni, buni oameni. Dar eu sunt săracă și mă duc la mama, că mă așteaptă. Vorbea repede, mult, repetând aceleași vorbe. Avea clipe de luciditate, așa cum avea și rătăciri de memorie. În avalanșa ei de amintiri nu distingea prezentul de trecut. Am întrebat-o cine este, cum o cheamă. Ileana Herea mă cheamă. Și mă duc la mama. Că mă așteaptă, că e măritată în Dișcova. Nicolae, colegul de drum, a scos 50 de lei și i-a dat. Bătrâna a mulțumit apăsat, Dumnezeu să vă apere, Dumnezeu să vă păzească! O clipă m-am gândit să-i mai dau și eu niște bani, dar ceva m-a oprit. Părea că nu de bani avea nevoie bătrâna, chit că se bucurase de acei 50 de lei. Părea ruptă de materialitatea lumii, vorbele ei fără șir, privirea ei abia mijită cu singurul ochi care-i rămăsese viu, îmi amorți cumva instinctul de-a o ajuta, așa cum preconizasem inițial, când oprisem mașina. M-a străbătut atunci intuiția că mai degrabă ea are ceva pentru mine, decât eu pentru ea. M-am întrebat cine o fi fiind Elena Herea, avusesem o colegă cu numele Herea, poate era o rudă de-a ei? I-am urat bătrânei sănătate și am plecat mai departe, dar imaginea ei m-a urmărit mult timp după. Bătrâna părea provenită din liniștea și singurătatea marqueziană a Dișcovei, din alcătuirea mistică a satului vechi, adusă de firul amintirilor, răsărită din colbul drumului, din memoria acestuia, ca să îngâne viața cu moartea, trecutul cu prezentul. O bătrână-oracol, care-mi spunea că o așteaptă mama ei, mie, care mergeam la mama mea din cimitir. O imagine cronotopică a Dișcovei, bătrână, ofilită, mutilată de timp, dar încă vie, dureros de vie. Oare nu asta a rămas din Dișcova mea – un sat situat între lumea veche și cea nouă, între memorie, reverie, vis și realitatea care încă-și caută un nume?

Ciorbă de fasole verde

Ingrediente: *6 pahare apă, 3 pahare fasole verde tăiată, 4 roșii, 2 ardei grași, 2 cepe, 1 morcov, 1 rădăcină pătrunjel (țelină), ½ pahar smântână, 2 ouă, 2 pahare de borș acru sau un pic de sare de lămâie, 1 ardei iute, leuștean verde, 1 lingură verdeață tăiată de mărar și pătrunjel, piper negru boabe, sare.*

Mod de preparare: În apa clocotită se pune fasolea verde tăiată, apoi morcovul, pătrunjelul, ceapa, ardeii grași - toate tăiate cuburi mici - și se fierb 10-12 minute. Se adaugă roșiile, curățate de pieliță și mărunțite, leușteanul, borșul, sarea și piperul negru. Peste 5-7 minute se adaugă ouăle, bătute cu smântână. Se fierbe încă puțin, fără să clocotească. Se condimentează cu ardei iute mărunțit și cu verdeață. Se servește cu smântână.

Tăieței cu dovlecei și piept de pui

Ingrediente: *500 gr dovlecei, 1 ceapă, 1 cățel de usturoi, 400 gr tăieței, 2 linguri ulei, 200 gr smântână groasă, 200 gr zeamă concentrată de carne de pui (Knorr+apă), 150 gr piept de pui, 40 gr caşcaval ras, coaja rasă a unei lămâi, ½ legătură busuioc, piper, sare.*

Mod de preparare: Se spală dovleceii, se curăță de coajă și se taie felii subțiri (pe lung). Ceapa și usturoiul se curăță și se toacă mărunt.

Se fierb tăiețeii în apă cu sare. Se prăjesc pieptul de pui, ceapa și dovleceii, se sărează, se piperează, se adaugă smântâna, zeama de carne și usturoiul și se dunstuiesc circa 3 minute. Eventual se leagă cu puțină făină, ca să fie sosul mai gros.

Se spală busuiocul, se zvântă, se rup frunzulițele și se taie cu foarfeca. Pieptul de pui se taie fâșii și se încorporează împreună cu busuiocul și cu coaja rasă de lămâie în sosul cu dovlecei. Se gustă de sare și piper, se adaugă tăiețeii scurși, se amestecă bine și se presară deasupra caşcavalului ras.

Budincă de brânză de vaci cu piersici

Ingrediente: (pentru 4 persoane*): 4 piersici, 1 lingură unt pentru forme, zeama* și *coaja unei lămâi, 250 gr brânză grasă de vaci, 2 ouă, 1 plic zahăr vanilat, 100 gr zahăr pudră.*

Mod de preparare: Se înmoaie piersicile (crestate în partea inferioară, în formă de cruce) în apă clocotită, se țin câteva secunde, se bagă sub jet de apă rece și se curăță de coajă. Se taie mai întâi în două, se îndepărtează sâmburii, apoi se taie șpalturi subțiri.

Se-ncinge cuptorul la 250 grade. Se ung cu unt 4 forme mici plate și termorezistente, sau o formă mare de budincă. Se amestecă zeama și coaja rasă de lămâie cu brânza și se adaugă, pe rând, gălbenușurile frecate cu zahărul vanilat și cu 80 gr de zahăr și albușurile bătute spumă.

Se toarnă compoziția în forme, se acoperă cu șpalturi de piersică, se dă budinca la cuptorul încins și se lasă să se rumenească ușor circa 10 minute. Se servește caldă, presărată cu zahăr pudră.

ÎN GRĂDINA CU FLORI

Hortensia *(Hydrangea)* - plantare și îngrijire

Cum și unde plantăm hortensiile

Recomandat este ca hortensiile să fie amplasate în zonele luminoase, dar nu foarte însorite. *Hydrangea* tolerează soarele de dimineață sau de la asfințit, dar nu suportă razele fierbinți de la orele amiezii. De aceea, cel mai bine este să fie plantată în partea de nord, în apropierea unui arbore (nu foarte aproape însă de acesta) sau în spațiul dintre două clădiri, unde soarele ajunge la sol numai pentru o perioadă scurtă de timp.

Cea mai bună perioadă pentru plantarea hortensiilor este toamna sau primăvara devreme. Este esențial ca planta să apuce să-și formeze un sistem radicular puternic înainte de înflorire.

Ce mai trebuie știut este că hortensiile sunt sensibile la temperaturile scăzute, așa că exemplarele tinere au nevoie de protecție pe perioada iernilor geroase. Acoperirea bazei plantei cu un strat de mulci este cea mai simplă variantă.

Dacă plantele sunt în ghiveci, nu plantate în grădină, va fi nevoie să le depozitați într-un loc ferit de îngheț.

Ce sol preferă hortensiile

În ceea ce privește solul preferat de hortensii, acesta trebuie să fie bogat în materie organică. Deși sunt plante care iubesc umiditatea, nu suportă stagnarea apei, așa că trebuie să te asiguri că solul este bine drenat.

Un lucru interesant la hortensie este faptul că nuanțele florilor sunt dictate de pH-ul solului. Pentru a avea flori roz, va trebui să transformi pământul în unul cu pH alcalin, iar pentru flori albastre, acesta va trebui să fie mai acid.

Udarea hortensiei

Numele *Hydrangea* provine de la cuvântul „hydra” care în greacă înseamnă „apă”. Este, așadar, de la sine înțeles că hortensiile sunt mari iubitoare de apă. O grijă deosebită trebuie avută primăvara, în momentul în care apar mugurii florali. Dacă planta nu este hidratată corespunzător, s-ar putea să nu înflorească abundent. Și zilele caniculare din timpul verii pot fi problematice, așa că udă zilnic planta în această perioadă cu o cantitate moderată de apă. Un semn al udării excesive este înnegrirea frunzelor.

Fertilizarea hortensiei

Fertilizarea nu se începe mai devreme de 2 luni de la plantarea hortensiei și nici nu trebuie exagerat cu îngrășământul. Dacă este plantată într-un sol bogat, două fertilizări pe an, una primăvara și una în iulie-august sunt suficiente. Folosește îngrășământ specific și respectă dozele recomandate.

Buchete cu hortensii

Hortensiile au avantajul formei generoase și al cromaticii deosebite în care se găsesc: de la verde fistic, la roz, bleu, mov sau alb. Din acest motiv, nu sunt iubite doar ca plante de grădină, ci extrem de apreciate sunt și buchetele cu hortensii sau

aranjamentele florale. Hortensiile sunt aproape nelipsite în aranjamentele de nuntă datorită aerului lor romantic.

Cum poţi schimba culoarea hortensiilor

Tipul de sol, pH-ul sau, gradul de aciditate, precum și mineralele și metalele pe care le conține și pe care planta le va absorbi prin irigare, determină în mare măsură culoarea florilor hortensiei.

De asemenea, și tipul de îngrășământ care hrănește planta influențează și este un detaliu foarte important de care trebuie să ții cont. În plus, dacă vrei să îmbunătățești culoarea hortensiilor, indiferent de nuanța lor, poți folosi oțet, deoarece acest condiment, utilizat în mod obișnuit în bucătărie, interacționează cu aciditatea solului și ajută plantele să înflorească și să aibă culori mai strălucitoare și mai intense.

Hortensii roz

După cum am indicat, compoziția substratului în care trăiește planta este cheia colorării florilor sale. Dacă vrei să obții hortensii roz, atunci plantează-le într-un sol alcalin, al cărui pH este mai mare de 7. Cele mai bune sunt solurile cu prezență de calcar.

Cu toate acestea, este posibil ca hortensiile să aibă o nuanță de albastru. Pentru a evita asta, ar trebui să crești pH-ul solului, astfel încât tonurile de roz să fie mai stridente, adică va trebui să reduceți aciditatea substratului.

Utilizarea îngrășămintelor specifice, care includ minerale precum calciu sau dolomită, reprezintă principala măsură pentru a realiza acest lucru și pentru a face hortensiile să tindă să trandafirească progresiv. De asemenea, prezența în sol a metalelor grele precum aluminiu poate influența culoarea pe care o capătă floarea. Dacă vrei hortensii roz, atunci nu trebuie să folosești soluri bogate în aluminiu și, pentru a neutraliza acțiunea acestui compus, alegeți îngrășăminte care includ și fosfor în compoziția lor. Ca remediu, fertilizarea hortensiilor cu cenușă de lemn este o formulă naturală excelentă pentru a spori alcalinitatea, reducând aciditatea pământului și favorizând astfel înflorirea roz.

Expresii înaripate

(folosite zi de zi)

* *A avea (ceva) pe inimă* [*sau a-i sta (cuiva, ceva) pe inimă*] (fig.) = **a)** a fi chinuit de un gând neîmpărtășit; **b)** a avea o taină în suflet.

* *A avea inimă tare* (sau *de piatră, împietrită*) (ori *a i se împietri cuiva inima*) (fig.) = **a)** a fi (sau a deveni) insensibil la orice sentiment, durere, bucurie etc.; **b)** (a fi) nesimțitor, rău, fără suflet, rece.

A avea tragere de inimă pentru…* [sau *a-l trage (pe cineva) inima să…*] (fig.) = **a) a se simți îndemnat; **b)** a avea atracție pentru a face ceva.

* *A-i cădea (cu tronc) la inimă* (fam.; fig.) = **a)** a-i deveni cuiva simpatic; **b)** a se îndrăgosti.

* *A-i strica (cuiva) inima* fig. = **a)** a-i spulbera (cuiva) buna dispoziție; **b)** a indispune (pe cineva); **c)** a mâhni (pe cineva).

* *A-și lua inima în dinți* [sau *(o) inimă*] (fig.) = **a)** a-și face curaj; **b)** a se hotărî să întreprindă ceva.

Sfaturi utile

Cum se curăță tigăile din fontă

Cel mai bun prieten la bucătărie este tigaia din fontă. Este ecologică și veșnică, ea practic nu poate fi deteriorată, plus mâncarea nu se arde în ea. Din aceste motive, gospodinele nu se grăbesc să o înlocuiască cu modele noi.

Din păcate, vasele din fontă, la fel ca oricare altele, se murdăresc foarte repede! Însă, noi vă propunem un remediu cu ajutorul căruia le veți curăța foarte eficient și rapid. Dacă nu doriți să o frecați prea mult, aplicați această metodă!

Curățarea tigăii

Ingrediente: *sare, ulei, apă.*
Pașii de lucru

1. Presărați sarea în tigaie. Frecați cu ea fundul tigăii.
2. Turnați ulei. Frecați cu acest amestec tigaia din fontă.
3. Apoi turnați apă și clătiți tigaia.
4. Ștergeți bine vasul cu o lavetă, iar rezultatul vă va bucura foarte mult.

Există și o altă metodă de curățare chiar a celor mai murdare vase din fontă. Pare a fi destul de original și neobișnuit, de aceea am decis să îl împărtășim și cu dvs. Am fost uimiți de rezultat.

Ingrediente: *oțet, pungi pentru gunoi.*

Pașii de lucru

1. Umpleți tigaia cu oțet.
2. Puneți-o atent în punga pentru gunoi și legați-o foarte strâns.
3. Lăsați să stea o zi, apoi scoateți tigaia și clătiți-o. Dacă nu reușiți să o curățați din prima, repetați acest procedeu.

Regulile de aur ale bunicii

(despre spălatul perdelelor)

Perdelele acumulează în pliurile lor praf și acarieni. Află cum se face spălarea perdelelor în funcție de tipul de material textil din care sunt alcătuite, de imprimeu sau de petele care le urâțesc!

Înainte de spălare. Ca regulă generală, înainte de a spăla perdelele, scoate întâi petele vizibile, folosind un produs blând sau doar apă cu săpun. Verifică indicațiile de pe etichetă - vei afla informații importante legate de tipul de spălare recomandat și de temperaturile aferente. Nu spăla perdelele având imprimeuri color cu detergent pudră care conține produse de albire. Ideal este să folosești detergent lichid sau săpun de casă. Nu usca perdelele la soare. Calcă-le numai dacă aceasta este indicat pe etichetă.

Perdele din in. Se pot spăla la mașină, cu condiția ca temperatura setată să nu depășească 50°, cu stoarcere/centrifugare minimă. Evită detergenții agresivi și produsele cu clor, care îngălbenesc în timp fibrele de in. Când speli de mână perdelele de in, nu le stoarce puternic, ci lasă-le pe o suprafață plată, ca să se scurgă apa natural. Calcă-le când sunt încă umede.

Perdele din satin. O spălare prea agresivă, la temperaturi mari și cu detergent puternic, va duce la pierderea luciului și strălucirii materialului. Evită spălarea de orice tip - la mașină sau de mână. Scutură-le des de praf și eventual optează pentru curățare chimică. Petele se scot prin tamponări ușoare cu o cârpă curată, înmuiată în apă călduță și săpun lichid.

Perdele vopsite manual. Perdelele vopsite manual, în culori naturale, se spală doar de mână, cu săpun de casă sau săpun de Marsilia, în apă călduță. Înainte de clătire, perdelele se lasă puțin în soluție de oțet, care fixează culoarea.

Perdele de bumbac. Sunt cele mai ușor de spălat. La mașină, programul trebuie setat la temperaturi ce nu depășesc 60°. Poți folosi orice tip de detergent, dar dă prioritate celor care au în compoziție săpun de Marsilia. Clătește cu oțet, ca să menții culorile imprimeului vii și ca să elimini urmele de detergent.

Perdele din material sintetic. Aproape toate perdelele din material sintetic pot fi spălate, mai puțin cele din acetat, care se pot umfla.

Perdele din tul. Spală-le prin scufundare rapidă, fără a freca, într-o baie cu apă călduță, în care ai dizolvat puțin săpun. Clătește fără a le stoarce, usucă-le pe o suprafață plată.

Onorează limba nației tale și priveghează pentru a ei conservare, căci limba este vestimentul unei națiii. Gheorghe Asachi

Care sunt cele mai bune ape minerale

Pentru că încă e vară, iar arșițele ne dishidratează până la epuizare, trebuie să consumăm zilnic 1,5-2 litri de apă. Ce fel de apă, însă, ca să nu ne afecteze sănătatea, mai ales rinichii? Întrucât folosim și apele minerale din România, care indică toți parametrii necesari, spre deosebire de cele din R.Moldova, medicul Ovidiu Limoncu, specialist în nefrologie pediatrică, București, vine cu unele sfaturi.

Specialistul a efectuat o analiză minuțioasă a principalelor caracteristici specifice surselor de apă pe care le consumăm în mod obișnuit și îți spune cum să alegi cea mai bună apă de băut, pornind de la faptul că litiaza renală, adică boala în care se formează pietre la rinichi, este în continuă creștere.

„Din cauza faptului că apa de la robinet este de multe ori și în multe localități improprie consumului, apa de izvor, fântână, fiind de asemenea prea dură și contaminată frecvent cu nitriți, majoritatea părinților folosește, de exemplu, pentru prepararea laptelui praf la sugari, dar și pentru copiii mai mari - apa plată.

Pornind de la faptul că frecvența microlitiazei și chiar a litiazei renale, pietre la rinichi, este în creștere, chiar la vârste mici, am analizat compoziția celor mai folosite ape plate din comerț”, spune medicul Ovidiu Limoncu, specialist în nefrologie pediatrică, la Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii „Grigore Alexandrescu” din București.

Specialistul în nefrologie pediatrică a ținut să facă și câteva precizări, deosebit de importante:

„Trebuie menționat de la început că și apa plată este tot o apă minerală, cu un conținut mai mare sau mai mic în minerale, fără a fi însă carbogazoasă. De aici mirarea părinților când le spun că apa băută de copil poate contribui la dezvoltarea microlitiazei! Invariabil toată lumea răspunde: „Dar noi bem numai apă plată!”.

Recomandările medicului, atunci când alegi o apă minerală, plată sau carbogazoasă:

1. Conținutul în săruri de calciu (Ca) trebuie să fie cât mai redus. De ce? Calciul în exces se depune în rinichi;

2. Conținutul în sodiu (Na) trebuie să fie cât mai redus. De ce? Consumul de sare favorizează litiaza;

3. pH-ul apei trebuie să fie cât mai aproape de neutru (neutru=7, limita maximă admisă a pH-ului pentru apa plată este 7.2);

4. Nitriții trebuie să fie la zero! Prezența lor indică o contaminare cu deșeuri menajere;

5. Nitrații trebuie să fie la zero! Prezența lor atestă o contaminare cu îngrășăminte chimice;

6. Reziduu sec, adică nivelul impurităților, să fie cât mai mic.

Concluziile medicului

Analizând compoziția unor sortimente de ape minerale plate românești, atât din datele oficiale, cât și direct, de pe etichetă, doctorul a constatat următoarele:

– Conținutul cel mai scăzut în calciu îl are apa Devin - 7,14 mg/l, urmată de Bucovina, cu 9,53mg/l și de Izvorul minunilor cu 17,2mg/l. Dorna, Borsec, Zizin și, în special, Biborțeni au un conținut mai ridicat de calciu. Evian și Perenna, din import, au, de asemenea, un conținut mare de calciu!

– Conținut de sodiu redus au apele: Izvorul minunilor (0.74mg/l), Aqua Carpatica (0.78mg/l) și Dorna (0.92mg/l).

– Nivelul de nitrați cel mai redus îl are Zizin (0,03mg/l), Devin (1,2mg/l), Aqua Carpatica (1,85mg/l). Se pare că importanța acordată prezenței acestui compus în unele reclame este exagerată.

– Un pH cât mai apropiat de 7 îl are apa Bucovina.

– Reziduu sec cel mai mic îl are Bucovina și Izvorul minunilor.

„Greu de tras o concluzie, dar, făcând un raport al caracteristicilor „bune”/„rele” din perspectiva câtorva lucruri care ne interesează în această discuție, apare, în ordine, că apele minerale plate Devin, Izvorul Minunilor și Bucovina ar fi cele mai indicate pentru copii și nu numai! Poate că o soluție mai bună, în special pentru sugari și copiii mici, ar fi folosirea unor sisteme casnice de filtrare a apei”.

Apă alcalină sau apă cu pH ridicat

Moda dietei cu apă alcalină a explodat printre vedetele de la Hollywood în urmă cu câțiva ani și s-a răspândit rapid în toată lumea. Cum se întâmplă de obicei, această modă a dezvoltat rapid și o adevărată industrie profitabilă legată de alimentația alcalină, în care un rol important îl are apa. Dar cum și de unde să ne procurăm “apă alcalină”?

Teoretic, ai două variante: 1. poți să ți-o produci acasă, dacă achiziționezi unele dispozitive casnice de ionizare a apei (tip Kangen) prin intermediul cărora crești pH-ul apei la valori cuprinse între 8,5÷9,5 sau 2. cumperi apă îmbuteliată naturală sau artificială, de izvor sau de masă, dar cu pH-ul ridicat, de obicei între 9,0÷9,4.

Aparent mecanismul de alcalinizare a apei este simplu și pare logic. Dieta modernă, dominată de alimente procesate, are un caracter preponderent acid, care este transferat către organism, favorizând apariția a tot felul de afecțiuni. Unii comercianți încearcă să ne convingă că este suficient să bei o apă cu un pH ridicat, cu caracter alcalin (bazic) și aceasta va contribui la neutralizarea excesului de acid din organism și îi va readuce astfel echilibrul. Dar lucrurile nu sunt atât de simple și câteodată nici măcar atât de adevărate.

De data aceasta, nu voi aborda aspectele referitoare la cât de benefice sunt pentru sănătate apele alcaline. Există în continuare discuții contradictorii între medici referitoare la acest capitol. Voi încerca însă să clarific (pe înțelesul tuturor) ce înseamnă o apă alcalină și care sunt calitățile care conferă unei ape o putere mai mare sau mai mică de neutralizare a unui mediu acid în organism.

În primul rând, trebuie reținut faptul că nu întotdeauna o apă cu pH ridicat, are o putere ridicată de neutralizare a acidului. Totul pleacă de la o confuzie între doi parametri indicatori ce caracterizează o apă, respectiv alcalinitatea și pH-ul. Această confuzie este „întreținută și alimentată” de promotorii „apelor alcaline” și este speculată de „specialiștii” în marketing pentru a promova și a vinde ape cu proprietăți de cele mai multe ori imaginare.

Conform studiilor de specialitate, pH-ul (potențialul hidrogenului) reprezintă logaritmul zecimal cu semn schimbat (-) al activității ionilor de hidrogen dintr-o soluție. Unitatea de măsură a pH-ului este convențională și este cuprinsă între 1 și 14. La un pH mai mic de 7, apa are un caracter acid, iar la unul mai mare de 7, apa are un caracter bazic (sau alcalin).

Spre deosebire de pH, alcalinitatea unei soluții apoase reprezintă capacitatea acelei soluții de a neutraliza un acid. Alcalinitatea unei ape este conferită de concentrația acesteia în ioni de bicarbonat (HCO_3^-), carbonat (CO_3^{2-}) și hidroxid (OH^-). Alcalinitatea se exprimă în mg/l.

Alcalinitatea este parametrul care imprimă apei proprietatea de a se opune unei schimbări bruște a pH-ului.

De exemplu: dacă adăugăm acid într-o apă alcalină, aceasta nu își va micșora imediat pH-ul. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că în primele momente carbonații din apă vor neutraliza acidul adăugat, astfel încât pH-ul nu va scădea decât după „consumarea” întregii cantități de ioni de bicarbonați și carbonate din apă. În mod similar, dacă peste o soluție acidă, turnăm o apă cu o alcalinitate mare, aceasta va avea tendința de creștere a pH-ului (neutralizare a acidului) cu atât mai rapid, cu cât cantitatea de bicarbonate/carbonate din apă este mai mare.

Există o legătură între pH și alcalinitate, în sensul că de obicei apele cu alcalinitate mare au pH-ul mai mare de 7, dar acest lucru nu este obligatoriu. Există și excepții - ele fiind reprezentate de unele ape minerale naturale, natural carbogazoase tradiționale (de tip Geroldsteiner, Appolinaris, Vichy Catalan, Borsec, Poiana Negrii, Tușnad, Vâlcele, etc). Aceste ape au un pH acid (între 5,5÷6.5), datorită prezenței dioxidului de carbon de origine naturală, dar au și o cantitate mare de bicarbonați de calciu, sodiu și magneziu dizolvați. Astfel, în mod aparent paradoxal, deși au un pH acid, capacitatea acestor ape de neutralizare a acizilor este mai mare decât a apelor cu pH>9, dar slab mineralizate! Atenție însă, este vorba aici doar despre ape minerale natural carbogazoase și nu ape minerale carbogazificate, provenite din ape plate îmbogățite artificial cu CO_3.

Experimental, se poate demonstra destul de ușor, că în general, apele minerale natural plate cu un conținut de bicarbonați peste 200 mg/l (Vichy Celestines, San Pellegrino, Evian, Borsec, Cheile Bicazului, Zizin, Dorna-Izvorul Alb, etc), în ciuda unui pH aparent scăzut (7,2÷7,6) au la rândul lor, o putere de neutralizare a acizilor mult mai mare decât a unei ape de izvor “alcaline” cu pH-ul de 9,4, dar cu un conținut de bicarbonați sub 100mg/l.

Deci, dacă doriți să beți o apă alcalină, care să dețină o putere mare de neutralizare a acizilor din organism, citiți analiza chimică de pe eticheta sticlei de apă. Nu vă uitați la valoarea pH-ului, aceasta poate fi înșelătoare. Uitați-vă la conținutul apei în bicarbonați (HCO_3^-) și alegeți apa cu valoarea cât mai mare.

Multe ape minerale naturale românești, fie că sunt plate sau natural carbogazoase, au capacitatea de neutralizare a acizilor (alcalinitatea) mult mai mare decât a așa-ziselor „ape alcaline” de izvor sau ionizate artificial, cu pH-ul mai mare de 9, dar cu mineralitate scăzută (cantitate mică de bicarbonați dizolvați).

Ca o regulă generală, dacă sunteți un fan al apelor minerale plate, alegeți apele cu un conținut de bicarbonați de peste 200 mg/l, iar dacă preferați apele minerale natural carbogazoase, alegeți apele cu o valoare a bicarbonaților mai mare de 1000 mg/l.

Remedii naturale pentru arsuri solare

Arsurile solare și insolația sunt două dintre cele mai grave urmări ale expunerii prelungite și fără control la soare. Pe lângă faptul că bronzul obținut nu va fi de durată, arsurile accelerează procesul de îmbătrânire al pielii și sunt motivul principal în majoritatea cazurilor de cancer de piele. Iată câteva remedii naturale pentru arsuri solare.

Remedii pentru arsuri solare

Arsurile solare provoacă înroșirea pielii, dând o senzație de usturime. În cazurile mai severe, pot apărea umflături cu lichid pe suprafața sa care în timp se sparg, provocând mâncărime și descuamarea pielii. Nimic benefic pentru piele, de aceea este important să prevenim acest lucru.

Nu degeaba specialiștii ne spun să evităm expunerea la soare în intervalul 11:00-16:00 și să folosim produsele cu factor de protecție solară ridicat. Iar persoanele care se confruntă cu arsuri solare trebuie să acționeze imediat. Iată care sunt cele mai eficiente remedii pentru arsuri solare.

Iaurt. Pe cât este de popular, pe atât este de eficient și la îndemâna oricui. Iaurtul este benefic în tratarea arsurilor solare grație probioticelor și enzimelor pe care le conține. Acestea ajută la regenerarea pielii, însă este eficient și dacă se consumă ca atare deoarece ajută la rehidratarea organismului. Se întinde pe pielea afectată de soare și se lasă să acționeze 5-10 minute, după care se clătește cu apă caldă.

Comprese cu ceai verde. Este bogat în antioxidanți care pot inhiba acțiunea nocivă a razelor ultraviolete, deci stoparea procesului de deteriorare a dermului. Mai mult, grație acidului tanic și brominei din compoziție, favorizează vindecarea pielii și reduce durerile. Ceaiul se aplică rece.

Comprese cu ceai de mentă. Ceaiul de mentă oferă pielii o senzație de răcorire și de calmare, dovedindu-se foarte util în tratarea arsurilor solare.

Comprese reci cu apă sau gheață. Pielea arsă are o temperatură ridicată, din acest motiv procesul de deshidratare fiind foarte rapid. Așadar, aplicarea de comprese reci cu apă de la frigider sau cu gheață va stopa degradarea dermului. Atenție! Nu se recomandă aplicarea gheții direct pe piele, ci ar trebui pusă într-un prosop de bumbac.

Apă de ovăz. Polizaharidele din compoziția sa au rolul de calmare și regenerare a pielii. Pune ovăz într-o șosetă și apoi las-o la înmuiat într-un bol cu apă. Stoarce de câteva ori șoseta, pentru ca apa să își schimbe culoarea. Apa se aplică pe piele, fie direct, fie pe comprese.

Frunze de varză. Se știe că varza este un puternic antiinflamator, dovedindu-se a fi eficient și în cazul arsurilor solare. Acestea se zdrobesc ușor și se aplică direct pe piele.

Felii de cartof. Și cartoful este renumit în tratarea arsurilor solare, fiind, de altfel, cel mai eficient remediu contra iritațiilor pielii, cu rol antiinflamator. Se curăță de coajă, se taie felii și se învelesc într-o pânză subțire, după care se aplică pe zonele arse de soare.

Felii de castravete. Castravetele are un efect analgezic, antiinflamator și hidratează puternic pielea. Aplică feliile de castravete direct pe ten și întoarce-le la interval de 5 minute de pe o parte pe alta. Pentru corp, dă castravetele prin blender, pentru a putea acoperi zona întreagă.

Bicarbonat de sodiu. Bicarbonatul de sodiu poate transforma mediul acid într-un mediu bazic, deci, aplicat pe piele poate diminua disconfortul cauzat de acțiunea nocivă a radiațiilor ultraviolete. Mai mult, reduce durerea și roșeața. Dizolvă o linguriță rasă de bicarbonat de sodiu într-un pahar mare cu apă, și aplică pe piele. Lasă să acționeze minim 5 minute. Atenție! Nu folosi praful de bicarbonat de sodiu direct pe piele și nici în concentrații mari.

Anca MANOLICĂ

Rănile, tăieturile

Se ung rănile cu:

- Urzică pisată și amestecată cu untură.
- Cu infuzie de sunătoare se spală rănile sau cu ulei de sunătoare: se pune la macerat 12 ore o lingură de sunătoare (pojarniță) într-o ceașcă de alcool, apoi se amestecă cu o ceașcă de ulei comestibil și se ține deasupra băii de abur timp de trei ore.
- Fiertura de pelin dezinfectează rănile.
- Apă rece până stă sângele, apoi se unge cu untdelemn și sare.
- Apă rece și scrum de cârpă.
- Frunze de tutun pălite, de nuc și calapăr.
- Floare de cicoare frământată cu untdelemn.
- Un gălbenuș de ou ars.

Dietele prințeselor

Catherine, ducesă de Cambridge

Urmărite, admirate și invidiate, prințesele caselor regale ale Europei sunt în atenția constantă a televiziunii și presei, și multe femei râvnesc la secretele care stau în spatele subțirimii lor.

La 39 de ani, mamă a trei copii, Catherine arată impecabil și este cea mai admirată prințesă din monarhia britanică. Iese fără greutate în evidență, cu trupul ei subțire și înalt, pe care și-l pune în scenă cu grația unui top-model. Secretul trupului ei filiform nu este rezultatul unor diete severe, ci al unei alimentații echilibrate, care poate fi ușor adoptată în viața ei de zi cu zi.

Ce mănâncă Kate

**Alimente bogate în proteine și salate*

Ducesa de Cambridge este o adeptă convinsă a salatelor din legume verzi, presărate cu nuci și semințe, consumate alături de preparate bogate în proteine, precum carnea slabă, peștele și produsele lactate. Carbohidrații din cerealele integrate pot fi găsiți în farfuria ei doar până la ora prânzului. Seara, Kate mănâncă o felie de friptură rece de pui, cu lămâie, ca să aibă somnul ușor.

**Mâncare indiană*

Felul preferat al ducesei Catherine este compus din multe legume proaspete, consumate alături de brânză tofu, curry și tot felul de mirodenii, care sporesc arderile grăsimilor.

**Gustări proaspete și crude*

Castraveții, ardeii, roșiile și salata verde nu lipsesc din bucătăria lui Kate, consumate uneori, și între mese. Ele au un conținut scăzut de calorii și dau senzație de sațietate pentru mult timp.

**Deserturi dulci și vin*

Având în vedere meniul ei foarte scăzut caloric, Kate lasă și ceva spații pentru dulciuri. Regina Elisabeta a II-a îi răsfață pe cei dragi cu prăjituri și fructe și alte specialități britanice, în special de sărbătorile publice. Kate are grijă doar să guste, deși aproape totul este permis în dieta ei - dar cu moderație. În ocaziile festive își permite și câte un pahar de vin.

Secrete pentru a arăta fabulos în orice poză

Cum să arăți bine în majoritatea pozelor, pentru că întotdeauna se pot ivi acele imagini care ar putea fi folosite în defavoarea ta. Însă, sfaturile de mai jos te vor ajuta să fii mai fotogenică!

1. Zâmbește!

Să știi că e posibil ca buzele țuguiate în poză să nu mai fie la modă peste 10 ani! Dacă îți dorești ca frumusețea pozelor tale să treacă testul timpului, încearcă să zâmbești frumos în fața camerei. Unele persoane arată bine cu gura până la urechi, în timp ce altora un zâmbet larg le strică toată estetica feței (modele de catwalk precum Cara Delevingne sunt un exemplu bun în acest sens). Dar sunt convinsă că îți cunoști limitele, din experiențele anterioare.

2. Stai dreaptă!

Indiferent de înălțimea ta, că porți tocuri sau nu, că ești poziționată în scara măgarului sau că ești cea mai înaltă din grup, această regulă rămâne valabilă: stai dreaptă! Ca și cum ai privi în zare, ca și cum un fir transparent te-ar trage în sus prin mijlocul capului, ca și cum toată existența ta ar depinde de faptul ca ai umerii aduși ușor spre spate și pieptul înainte.

Știu, sună oarecum dramatic, dar o poză reușită poate cere mici sacrificii. Iar o postură bună denotă o formă fizică de invidiat, încredere în sine și vitalitate. Bine, nu exagera. Adică, nu trebuie să arăți ca și cum ai fi pe cale să spui poezia la grădiniță… Pentru inspirație caută poze cu Miss World. Orice Miss World.

3. Cunoaște-ți unghiurile bune!

Oricât ar fi de blamate, selfie-urile au și ele o parte bună. Și anume, te învață despre unghiurile care-ți sunt favorabile și îți dezvăluie laturile tale mai puțin plăcute. La propriu. Doar nu mai e nici un secret! Nu suntem simetrice, iar partea stângă a feței e doar geamănă cu partea dreaptă, însă nu e identică. Deci, cunoaște-ți unghiurile favorabile și exploatează-le cu fiecare ocazie!

4. Bărbia sus!

Dar nu foarte, foarte sus… pentru poze reușite, bărbia trebuie să fie paralelă cu pământul, pentru ca fața ta să capete cât mai multă lumină. Dacă bărbia e prea jos, riști să pățești „efectul de bărbie dublă” și să îți accentuezi cearcănele. Iar dacă e prea sus, vei avea imortalizată pentru posteritate o poză în care pari că te rogi.

5. Expiră!

Dacă tot am vorbit despre postură și despre bărbie, deoarece e drăguț să exprimi încredere și bună dispoziție în poze, atunci trebuie să menționez și că în pozele cele mai reușite, modelul expiră! E ușor să arăți ca un soldățel atunci când te concentrezi să stai dreaptă și te rogi ca șuvița aceea rebelă să nu îți cadă în ochi. Așa cum la pilates efortul se face pe expirație, și în poze, după ce eliberezi aerul din piept, vei oferi senzația că ești mai relaxată.

6. Privește mai sus de obiectiv

Atunci când privești puțin (dar puțin!) mai sus de obiectiv, vei da impresia că te uiți direct în cameră! E un efect foarte interesant, care funcționează de fiecare dată. Pentru a-l testa, experimentează acest truc de mai multe ori înainte să faci poze care știi că vor ajunge pe Facebook.

7. E OK să zici „nu”

Știi persoane cărora nu le place să facă poze deloc? Sau, ți s-a întâmplat să observi în poze fete care zâmbesc forțat, având ochii triști? Dincolo de imagini sunt oameni, și dincolo de poza ta de profil, ești tu! Iar atunci când nu ești fericită, acest lucru se reflectă chiar și în selfie-uri! E OK să refuzi o poză dacă nu te simți în formă!

Citate celebre

Ce este frumusețea?

*Nu există nimic care să-și facă drumul mai direct la suflet decât frumusețea - **Joseph Addison**

*Este uimitor cât de completă e iluzia că frumusețea este bunătate - **Leo Tolstoy**

*Alegeți un om pentru calitățile sale umane, valorile sale, compatibilitatea cu voi, mai degrabă decât ceea ce reprezintă în statutul, puterea sau aspectul bun - **Carol Botwin**

*Frumusețea în primejdie este cea mai afectă frumusețe - **Edmund Burke**

*M-am săturat de toate prostiile că frumusețea este doar o adâncime a pielii. E suficient de adânc. Ce vrei - un pancreas adorabil? - **Jean Kerr**

*Sufletul care vede frumusețea poate uneori să meargă singur - **Johann Wolfgang von Goethe**

*Percepția frumuseții este un test moral - **Henry David Thoreau**

*Nici un obiect nu este atât de frumos încât, în anumite condiții, nu va arăta urât - **Oscar Wilde**

*Din moment ce dragostea crește în voi, frumusețea crește. Căci iubirea este frumusețea sufletului - **Sfântul Augustin**

*Modestia femeilor crește în general odată cu frumusețea lor - **Friedrich Nietzsche**

*O femeie a cărei zâmbet este deschis și a cărei expresie este veselă are un fel de frumusețe, indiferent de ce poartă - **Anne Roiphe**

*Frumusețea nu este în față; frumusețea este o lumină în inimă - **Kahlil Gibran**

*Nu pierdeți niciodată ocazia de a vedea ceva frumos, pentru că frumusețea este scrisul de mână al lui Dumnezeu - **Ralph Waldo Emerson**

*Frumusețea este o experiență, nimic altceva. Nu este un model fix sau un aranjament de trăsături. Este ceva simțit, o strălucire sau un sens comun de finețe - **DH Lawrence**

*Cele mai bune și cele mai frumoase lucruri din lume nu pot fi văzute sau chiar atinse - trebuie să fie simțite cu inima - **Hellen Keller**

*Dragostea este un mare înfrumusețător - **Louisa May Alcott**

De la lume adunate

Iertarea

Un bătrân avea mai mulți fii. Când aceștia au crescut, au început să-i spună uneori vorbe grele tatălui, răstindu-se și cerând socoteală pentru ce n-a putut face pentru ei și pentru ce n-au primit din ceea ce considerau că li se cuvine.

Ori de câte ori băieții se comportau ca atare, bătrânul nu zicea nimic, dar lua câte un cui și-l bătea în prispă.

Așa prispa a ajuns să fie plină de cuie de sus până jos.

Unul câte unul și-au întemeiat familii, au avut la rândul lor copii și au văzut ce înseamnă să fii părinte.

Și-atunci și-au amintit de vorbele grele spuse tatălui. Au venit împreună la bătrânul care ședea pe prispă și și-au cerut iertare.

Bătrânul nu a zis nimic. A intrat în casă, a luat un clește și a început să scoată toate cuiele înfipte în lemnul prispei. Unul câte unul până nu a mai rămas niciun cui înfipt în lemn.

Băieții l-au întrebat nedumeriți de ce a bătut atâtea cuie în lemnul prispei și de ce le-a scos acum.

Bătrânul le-a răspuns că de fiecare dată când l-au acuzat, el a înfipt un cui în prispă. Acum că și-au cerut iertare, toate acestea sunt iertate. Dar așa cum rămâne un gol în urma cuielor scoase din lemn, așa rămân și amintirile.

Bancnota de 20 USD

Un consultant de renume și-a început un seminar ținând în mână o bancnotă de 20 USD în fața a 200 de oameni. A întrebat:“Cine vrea această bancnotă de 20 $?” Imediat au început să se ridice mâinile, iar consultantul a adăugat:

“Am să dau această bancnotă unuia dintre voi, dar mai întâi am să fac ceva cu ea.” Nici nu a terminat bine de vorbit că a și început să mototolească bancnota. Apoi a întrebat din nou:

“Cine o mai vrea?”. În aer mai erau ridicate mâini.

“Bine, adăugă consultantul, dar dacă fac asta?” și a scăpat bancnota pe podea după care a început să o calce cu piciorul. Apoi a ridicat-o. Era mototolită și murdară.

“O mai vrea cineva?”, întrebă el surâzând. Normal că încă se mai vedeau mâini ridicate.

“Dragii mei prieteni, tocmai ați învățat o lecție foarte valoroasă. Indiferent ce am facut eu cu banii, voi tot i-ați vrut fiindcă aceștia nu și-au pierdut valoarea. Încă valorează 20 $!”

Morala

De multe ori în viața noastră suntem părăsiți, jigniți, stropiți cu noroi din cauza deciziilor pe care le luăm și a circumstanțelor de care avem parte în viața noastră. Ajungem să credem că nu avem nicio valoare.

Dar să știți că indiferent ce s-a întamplat și ce se va întâmpla nu veți pierde niciodată valoarea. Pentru cei care te iubesc tu ești de neprețuit. Valoarea vieții noastre provine nu din ceea ce facem, pe cine cunoaștem, ci din ceea ce suntem.

Importanța rădăcinilor

Doi vecini își cultivaseră propriile grădini de legume. Unul dintre ei era un profesor ieșit la pensie, iar celălalt era agent de asigurări foarte pasionat de tehnologie. Amândoi plantaseră legume diferite și așteptau să crească.

Profesorul le punea puțină apă și nu le oferea întotdeauna suficientă atenție, în timp ce vecinul său le punea apă din belșug și se ocupa zilnic de plantele sale. Legumele din grădina profesorului erau mici, dar arătau bine. Cele ale agentului de asigurări erau mari și verzi. Într-o noapte, o furtună puternică s-a abătut peste sat. A doua zi dimineața, cei doi vecini au ieșit să vadă dacă furtuna le-a afectat grădinile. Vecinul care era agent de asigurări a văzut cu groază cum toate plantele erau scoase din rădăcini și totul era distrus. Plantele din grădina profesorului însă nu erau deloc afectate, stăteau mândre în pământ.

„Amândoi am cultivat aceleași plante, eu chiar am avut mai multă grijă de ele decât ai avut tu de ale tale, le-am pus chiar și multă apă. Totuși plantele mele au fost smulse din rădăcini, în *timp ce ale tale nu au pățit nimic. Cum e posibil?*”, s-a întrebat agentul de asigurări.

Profesorul a zâmbit ușor: „*Le-ai oferit plantelor tale multă atenție și apă, dar din această cauză ele nu au mai fost nevoite să muncească. Tu ai făcut ca totul să fie mai ușor pentru ele.* În *timp ce eu le-am dat doar o cantitate suficientă de apă și am lăsat ca rădăcinile lor să caute mai multă. Și, datorită acestui lucru, rădăcinile lor au mers* în *jos și asta a făcut ca ele să fie mai puternice. De aceea plantele mele au supraviețuit.*”

Morala: Această poveste are o morală puternică și pentru părinți, deoarece copiii sunt asemenea acestor plante. Dacă li se oferă totul, nu vor înțelege că pentru a avea tot ce le trebuie au nevoie de muncă intensă. Nu vor învăța nici ei să muncească și să respecte munca. Uneori, cel mai bine este doar să îi ghidăm, în loc să le dăm ceea ce cer.

Pagini organizate după „Formula AS”, „Asul Verde”, ziare.com și alte surse de Paraschiva MĂMĂLIGĂ

In memoriam

Ostaşul nepereche

Andrei Strâmbeanu părea veşnic şi inepuizabil. Avea o apariţie inconfundabilă în spaţiul public şi străluca prin prezenţă de spirit, replici faimoase şi cuvântări încărcate de emoţii şi scântei. Nu se temea de adevăr şi nici de haitele de invidioşi, care îi zâmbeau în faţă, dar îl aşteptau la colţ să-l sfâşie. Nu prea scăpa ocazia să-i zădărască pe duşmani, să-i zdrobească în cuvinte memorabile, să-i invite la dezbateri şi polemici pe paginile gazetelor şi revistelor, la radio şi televiziune. Rar cine se încumeta să iasă pe ring cu el. Puţini cunoscuţi şi colegi, prieteni şi neprieteni au scăpat neatinşi de gloanţele verbale, care lăsau cicatrice adânci şi, uneori, răni greu de vindecat. Însă, niciodată, nici un glonţ tras în adversari sau chiar în ticăloşi de ultimă speţă, nu era încărcat cu răutate şi ură, ci cu substanţa fină şi rară a inteligenţei native.

Totuşi, oricât de arţăgos se arăta în situaţii ordinare sau bizare, Andrei Strâmbeanu avea o măsură şi un simţ înnăscut, care îl potoleau treptat, până începea să dea înapoi din gâlceava explozivă şi să-i învăluiască pe polemiştii din preajmă cu zâmbetul său unic şi, mai totdeauna, senin. Slobod la gură şi la gând, el nu prea voia să fie „în rând cu lumea”, îşi păstra farmecul individual şi îşi ducea viaţa ca pe un fatum. Nu-i plăceau canoanele sociale, care i-ar fi furat din libertate şi gândire. Avea fler şi purta toga oratorilor de zile mari. Indiscutabil, a fost un intelectual de marcă, a avut talent cu carul, a ştiut în timpuri de secetă spirituală să dăruiască Basarabiei natale un mănunchi de texte şi poezii antologice, iar „Primăvara” sa, interpretată de formaţia vocal-instrumentală „Noroc”, cam de o jumătate de secol împrospătează, răscoleşte, învie şi reînvie sufletul moldovenilor năpăstuiţi şi rupţi de Ţară.

Dincolo de interpretările nedrepte şi maliţioase, Andrei Strâmbeanu (născut în 1934) purta cu sine, în adâncuri, icoana de acasă şi mândria de a fi văzut lumina zilei în altă ţară decât Uniunea Sovietică. Într-o polemică de se zguduia Casa Scriitorilor, l-am auzit prin ’83 sau ’84, lăudându-se fârtaţilor de condei, la modul cel mai serios, că Ţara lui de naştere e România şi el e român, spre deosebire de alţii. A afirma asemenea adevăruri în Moldova sovietică însemna sinucidere curată. Acea declaraţie sinceră şi demnă, m-a determinat să-i port un respect aparte, chiar şi atunci, când se lăsa înşelat de unii demnitari şi credea în „ţarii buni”, care pot face Unirea. Veneam din generaţii diferite, dar ne simţeam destul de apropiaţi, fiind legaţi şi uniţi de idealul înălţător al Reîntregirii Neamului Românesc. Pentru Andrei Strâmbeanu reîntoarcerea Acasă a Basarabiei era o datorie de fiu, era un lucru Sfânt. Frumuseţea lui interioară răbufnea la suprafaţă, când rostea cuvântul lui Dumnezeu – România. Se transfigura la chip şi gonea anii de străinătate şi nedreptate prin cuvântări sincere, care deveneau cutremurătoare declaraţii de dragoste la adresa românimii şi a României. Adeseori îşi revărsa mânia pe mancurţii de la Chişinău şi ciocoii de la Bucureşti, dar îi considera atât de trecători şi mişei, încât îi strivea cu un vers eminescian şi se ducea mai departe spre culmile veşnice, unde se afla tot poporul românesc.

Andrei Strâmbeanu face parte din generaţiile de aur ale Basarabiei româneşti, care au ţinut vie flacăra deşteptării naţionale şi au purtat cu ele frumuseţea şi lumina Idealului de Reîntregire a Ţării noastre. El a fost un Om al adevărului istoric şi al demnităţii naţionale. Nu a lăsat niciodată, pe nimeni să-i calce în picioare limba, istoria, cultura şi identitatea românească. Nici în timpul ocupaţiei sovietice, nici în vremurile caricaturale şi fanariotice după independenţa mimată. Înainte să rostim cuvântul adio ostaşului răpit de veşnicie, îi aducem recunoştinţa tuturor celor care au crezut şi cred în Idealul nostru Sfânt.

Drum lin spre steaua lui Eminescu, Blaga, Mateevici, Vieru şi Dabija.

Ne rugăm ca sufletul lui zbuciumat să ajungă la harta jinduită a Ţării şi să se contopească cu sufletul României eterne.

Alecu RENIŢĂ

7 aprilie 2009. Împreună cu Andrei Strâmbeanu şi fiica Sorenela în faţa clădirii Preşedinţiei asediate de protestatari

PE ARIPILE TIMPULUI (7)

Dr. Mugur ANDRONIC
Suceava

După 1700, în Transilvania acum cotropită de austrieci, care pun la cale ruperea bisericii româneşti de ortodoxie prin zisa *unire* cu Vaticanul, se pun bazele ideologiei politice româneşti. Şcoala Ardeleană (Gheorghe Şincai, Petru Maior, Samuil Micu, Ion Budai Deleanu) demonstrează vechimea, nobleţea românilor, care trebuie să aibă toate drepturile politice ca şi minorităţile de acolo, ca cei mai mulţi locuitori (dublu faţă de restul) şi automat cei mai vechi. La 1791 se adresează Vienei celebrul memorandum revendicativ, SUPPLEX LIBELUS VALACHORUM. Ideile principale vor fi reluate şi la revoluţia ardeleană de la 1848, când – mai mult – se doreşte deja şi unirea cu toţi românii. Mulţi cărturari de aici vor trece Carpaţii în ambele ţări contribuind la dezvoltarea societăţii şi învăţământului, fiind o pildă şi pentru basarabeni.

Politica nesăţioasă expansionistă a Rusiei duce la un nou război cu turcii. Iniţial ea intenţiona ocuparea teritoriului până la Dunărea de Jos, dar datorită lungirii conflictului şi mai ales a iminentei invazii napoleoniene, ţarul s-a mulţumit în final doar cu ceea ce s-a denumit ulterior BASARABIA (1812). Mulţumim Napoleon!

Au urmat o serie de proteste din partea domniei Moldovei, dar şi un adevărat exod de populaţie ce a fugit în Moldova liberă, ceea ce a făcut ca însuşi capul bisericii din Basarabia să se deplaseze prin sate spre a linişti lumea. Nici la Congresul de la Viena (1814), glasului Mitropolitului Moldovei nu i s-a dat câştig de cauză în revenirea Basarabiei.

Ca la orice cotropiri imperiale, la început politica Rusiei a fost prudentă. O administraţie cu multe forme încă autohtone. Plus scutire de serviciul militar şi scutiri de taxe pe trei ani. În 1828 autonomia Basarabiei însă se desfiinţează, iar cultul personalităţii ţarului susţinut plenar de biserică (ca şi acum în Rusia sau chiar în RM, aici beneficiar ştim noi cine), devine politică de stat. După 1860 se instaurează un sistem administrativ tipic gubernial. De abia la 1863 se renunţă la pedepsele corporale pentru clasele neprivilegiate. Rusificarea prin şcoală, armată, administraţie era în plenitudinea sa. Circa jumătate din terenurile agrare erau deţinute de moşieri, mulţi deja străini. S-a închis graniţa Prutului, astfel că produsele basarabene şi-au pierdut desfacerea dincolo de râu. Mai mult, din 1825, piaţa rusă era protejată în comerţul cu noua gubernie, iar negustorii basarabeni dezavantajaţi în exporturi. Practic Basarabia a devenit o COLONIE A IMPERIULUI RUS, şi ca piaţă de desfacere a produselor imperiale.

Mult mai gravă a fost politica colonizării Basarabiei, care la 1810 avea cca. 95% români. În 1817, 86%. În primi ani se emit decrete imperiale pentru colonizarea de bulgari, germani sau ruşi şi ucraineni. La anexare ruşii erau cca. 2.000, la 1856 cca. 20.000, iar la 1897 deja 123.000. Pe de altă parte, la jumătatea sec. XIX, moldovenii/românii mai deţineau ceva peste 50%, oricum fiind majoritari.

Agresivitatea ortodoxismului rus, pus în slujba autocraţiei ţariste, a deservit puternic procesului de rusificare. Moldovenismul, atâta cât s-a putut conserva, a fost forma principală de rezistenţă la acest proces criminal. În final româna este interzisă în şcoli şi eliminată cât se poate din biserici, deşi uneori se aduce carte religioasă de dincolo de Prut. În plus, analfabetismul era crunt în populaţia mai ales rurală.

P. N. Batiuşkov, a consemnat: „Dacă voim ca Basarabia să se contopească deplin cu Rusia, atunci trebuie, prin intermediul şcolilor, să ne grăbim a face ca măcar jumătate din ţăranii moldoveni să devină ruşi”. Iar filologul academician şi istoric N. N. Durnovo, nota: „Poporul din Basarabia, din cauza rusificării silnice, e transformat într-o hoardă de robi muţi şi ignoranţi. Acestui popor i s-a interzis să înveţe în limba sa maternă, i s-a interzis să se roage lui Dumnezeu în graiul părinţilor săi, sute de mii de deseatine din pământul său au fost împărţite coloniştilor ruşi, bulgari, şi germani, şi aceasta cu scopul de-ai sili să părăsească ţara. Numai în acest an 855 de familii ţărăneşti au trebuit să plece în Siberia pentru a o coloniza”.

Deşi Rusia a fost pentru unirea românilor (nu din simpatie pentru ei, ci ca mijloc de slăbire a poziţiilor turcilor în balcani), Unirea Principatelor române de la 1859, a îngrijorat pe ruşi. Poliţia din gubernie şi-a întărit activitatea. Şi mişcarea literară din Moldova a influenţat elita acelei părţi a intelectualităţii naţionaliste basarabene. La fel mai înainte şi unele idei ale revoluţiei române de la 1848. La 1864 într-un document oficial este atestat faptul că unii tineri basarabeni sunt adepţii unirii cu Principatele române, iar poliţia ţaristă consemnează tot mai des astfel de opţiuni unioniste.

Înfrângerea Rusiei de către Japonia (1905) şi prima revoluţie burgheză (1905-1907), au dus la întărirea curentului naţionalist şi în gubernie, în care se publică, mai nou, şi unele

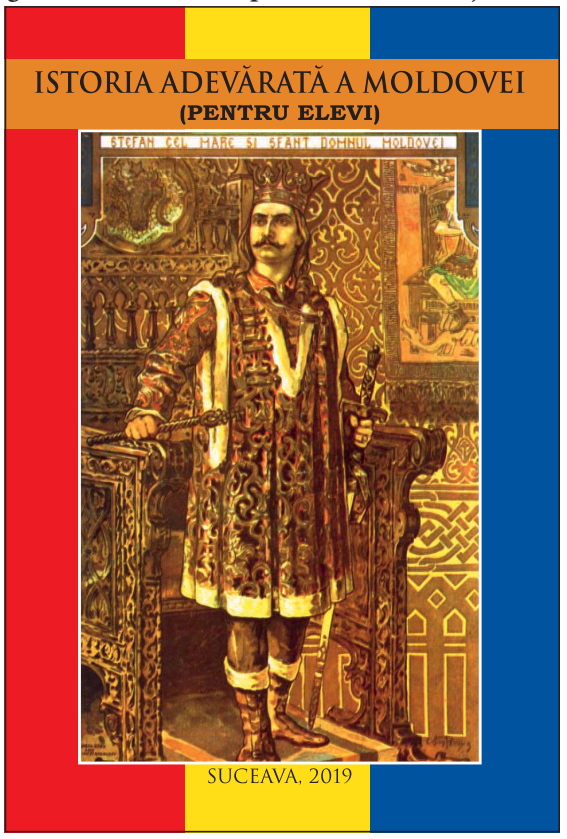

publicaţii importante de emancipare naţională. Poliţia ţaristă semnalează tot mai des cazuri de naţionalism şi unionism românesc.

Lucrurile se precipită după 1914, când cca. 300.000 de basarabeni sunt concentraţi. În 1916, 48 de divizii ruseşti intră în sistemul defensiv românesc, prilej pentru soldaţii basarabeni să comunice cu cei din regat în privinţa idealului României Mari. Sărăcirea din cauza războiului duce la o stare generală de nemulţumire faţă de administraţia imperială. În plus, revoluţia din februarie aduce curaj în solicitări, iniţial preponderent economice. Urmează Congresul Uniunii Cooperativelor (apr. 1917) care pune problema autonomiei, Congresul II şi III al ţăranilor (reforma agrară), Congresul gubernial al sovietelor (sept. 1917) cu necesitatea preluării puterii. Mai important, la 2 apr. 2017, este crearea **Partidului Naţional Moldovenesc** (Paul Gore preşedinte, preşedinte de onoare Vasile Stroescu, secretar general Pan Halippa).

Repet, a se populariza MAXIM, ideea că socialiştii, probabil cu finanţare rusească, au creat produse informative puternic politizate, mincinoase, în scopul susţinerii statalismului antiunionist moldovenesc, şi uneori chiar a românofobiei, precum site-ul www.moldovenii.md, sau filmul în trei episoade ISTORIA MOLDOVEI, girat de fostul preşedinte Dodon. Pentru copierea gratuită însă a cărţii ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, în fapt scrisă pe înţelesul tuturor, rog intraţi pe Google, cu linkul **goo.gl/b9BQne**. Popularizaţi cartea şi linkul. Rog arhivaţi fiecare parte din materialele noastre lunare din revistă, iar bibliotecile să printeze cartea spre inventariere. Vă iubesc. Va urma.

Dincolo de zid

O vietate nevinovată

Doina DABIJA

Acum ceva timp, cineva mi-a povestit cum câțiva copii au omorât un arici. Aceștia l-au băgat într-o cratiță și după ce l-au chinuit un timp îndelungat, i-au dat foc. Gestul lor însă a fost de neînțeles de mulți dintre locuitorii satului, pentru că acest animal solitar n-a făcut rău niciodată, nimănui. Ba, din contra, e cunoscut ca o vietate care curăță grădina de multe insecte dăunătoare, iar atunci când se stabilește lângă casa unui om, se spune că acesta va avea spor în toate. Iar când îi faci rău, e ca și cum l-ai jigni și pe Cel de Sus, pentru că ariciul e acel care cică l-a sfătuit pe Dumnezeu cum să micșoreze pământul, făcând dealuri și văi.

Și-n timp ce este sacrificat de mulți neștiutori, șarpele - care se încolăcește peste tot, i-a luat și locul la noroc. Oamenii, fiind convinși că anume târâtoarea, cândva cu picioare înalte, e aducătoare de bunăstare în casele lor.

Indiferent însă de superstițiile noastre, tot nu suntem îndreptățiți să-l omorâm nici pe unul, nici pe altul.

Iar față de copiii noștri suntem datori să-i învățăm ce înseamnă bunătatea. Pentru că dacă azi omori un arici, mâine vei doborî și un măgar, apoi, cine știe?

Mi-e dor

Lilia CAZACU

Ați avut momente când vi s-a făcut dor de ceva atât de mult, atât de profund încât să te doară? Dorul acela de o persoană dragă, de un sentiment, de o trăire anume, de un loc sau de un miros? Uneori mi se face dor de casa părintească, de mirosurile și gusturile din copilărie. Gusturi și senzații pe care, din păcate, de mulți ani ne le-am mai retrăit sau simțit. Lumea modernă, civilizarea, simplificarea și tehnologizarea au venit și cu părțile lor negative. Locuind la oraș, nu mai avem cuptoare ca pe vremuri, iar pâinea nu mai are gustul de hripcă arsă, de fum de lemn.

E vară și în grădină s-au copt cireșele și caisele alea „apoase" cum le spuneam noi în copilărie. Niște caise mari, galbene-rumene și suculente. Le mâncam direct de pe creanga copacului unde ne instalam confortabil, ca niște maimuțe. Strângeam sâmburii în buzunare și îi spărgeam de ciment cu o piatră și mâncam sâmburii cu un gust dulce-amărui, ca de migdale. Erau atât de gustoase caisele astea încât rareori mai rămâneau și pentru compot sau dulceață.

Apoi mai e mirosul de pâine coaptă în cuptor. Cuptor de cărămidă, mare, în care încap 10-12 tavale de pâine, colaci, plăcintă și hulubași. Dacă închid ochii pentru câteva momente, revăd cuptorul nostru de acasă, pe tata dând hripca în foc, „jărând" cu vătraiul, potrivind căldura. Niciodată nu a scos mama pâinea crudă sau arsă. Când eram copil, îl întrebam pe tata de unde știe, cum știe că focul e bun, că e potrivită căldura? A spus că a învățat de la tătăica și că nu poate explica, doar știe pur și simplu. Când credea că e gata focul, arunca în cuptorul încins o mână de făină de porumb și dacă aceasta se ardea, închidea cuptorul și mai aștepta să se domolească. Dacă doar se rumenea, striga mamei „Mămica, e gata focul!" Imediat mama începea să ungă pâinea cu ou bătut, pentru „față" și noi duceam în alai pâinea până la cuptor. Tata o punea pe vătrai și o dădea tocmai în fundul cuptorului. În gura cuptorului mereu stăteau nelipsiții hulubași și plăcinta cu brânză. Doamne, ce gust divin avea pâinea! Coaja groasă, crocantă, delicioasă, cu aromă și miros de foc și fum - gustul desăvârșit al copilăriei, al mâncării bune, sănătoase. Când scotea mama hulubașii din cuptor, îi punea pe o farfurie și-i acoperea cu un ștergar și ne ruga să nu-i mâncăm fierbinți (de multe ori nu ascultam, mâncam aluatul fierbinte și ne frigeam limbile), apoi când se răceau, ne așezam pe prispa casei toți și rupeam din ei, mâncând cu poftă. Dacă era vară, mereu aveam compot proaspăt făcut, iarna aducea tata compot din beci.

Și-apoi mai e ploaia de vară care venea în ropote. Caldă. Zbuciumată. Potolind colbul ulițelor. După primele picături simțeai în nări miros de ploaie și praf. Iar după câteva minute bune, mirosea a pământ reavăn, a iarbă udă, a copaci și flori spălate de praful verii. O binecuvântare. Uneori stăteam la geam sau deschideam ușa și priveam, miroseam, savuram ploaia și simțeam până în adâncul sufletului o senzație de liniște, de mântuire. Locuia demult pe strada noastră o bătrânică blajină, noi îi spuneam baba Nina. Și, după săptămâni de secetă, de călduri care uscau pământul, duminica, strângea toți copiii de pe stradă, în special fete, ne împletea coroniță de flori, ne dădea crenguțe de cireș și salcie, găletușe și porneam cu alaiul prin sat, cântând:

„Paparudă-rudă
Sai în sus și udă
Udă cu găleata,
Ca să crească fata,
Udă cu ulciorul,
Să crească feciorul!
Dă-ne, Doamne, cheile,
Să descuiem cerurile,
Să pornească ploile,
Să curgă șiroaiele,
Să umple pâraiele."

Doamne, și-acum știu versurile pe care le cântam și aveam 6–7 ani cred! Și ne opream la toate fântânile, scoteam apă, udam totul în jurul nostru. Mergeam până la biserică unde bătrânelele ne dădeau bomboane, mere de vară și covrigei. Și eram atât de fericiți și inocenți. Și chiar credeam că Paparudele există și vor aduce ploaia. Și, adesea, peste câteva zile venea binecuvântarea cerului, răcorind pământul și potolind arșița. De Sf. Ilie mâncam castraveți cu miere, așa o tradiție era la noi în familie. Și harbuji aduși de tata din lunca de la baltă, ținuți în beci la rece. Ce zile frumoase!

Câtă simplitate exista în viața noastră pe atunci și ce dor îmi este de serile în care ne adunam sub bolta viei, mâncând harbuji, porumb fiert, salată de legume crescute de tata cu sudoarea spatelui său, cu mâinile și sapa. Și, cu toate greutățile de atunci, cu toate nevoile și lipsurile materiale, eram fericiți. Împreună, familii complete, adormeam toți sub același acoperiș, ne trezeam dimineața și eram tot împreună. Mi-e dor de zilele în care eram copil lipsit de griji, mi-e dor de simplitatea lucrurilor pe care noi le facem complicate acum. Mi-e dor de mama. Mi-e și mai dor de tata.

Acasă la Cezar Petrescu

Mircea MITROFAN

În Valea Prahovei, la poalele muntelui Caraiman, se află casa scriitorului român Cezar Petrescu. Frumoasa vilă este situată într-o zonă liniștită a Bușteniului și găzduiește astăzi Muzeul Memorial „Cezar Petrescu", înființat la 17 decembrie 1967.

Bușteniul este una dintre destinațiile mele preferate de pe Valea Prahovei. Aproape în fiecare vară merg la Bușteni, iau la pas potecile de pe Platoul Bucegilor sau mă răcoresc în briza cascadelor de la poalele masivului montan. Vara asta mi-am propus să descopăr altfel Bușteniul, așa că am luat la pas străzile și am vizitat Mănăstirea Caraiman, Castelul Cantacuzino și Muzeul Memorial „Cezar Petrescu".

Încă de la intrare ne întâmpină semnele prieteniei lui Cezar Petrescu cu artiști plastici: statuile celor trei martiri - Horia, Cloșca și Crișan, realizate de sculptorul Oscar Han. Cezar Petrescu a locuit în această casă timp de 24 de ani, în perioada 1937 și 1960. Interiorul păstrează vechiul stil: mobilier rustic, ceramică românească, statui și tablouri, o valoroasă colecție de opere, peste 10 mii de volume și reviste și multe altele. Sufrageria înfățișează dragostea scriitorului pentru arta populară, iar printre obiecte se numără ceramică din Transilvania, mobilier lucrat în stil popular, o icoană pe sticlă și două tablouri pictate de Bilțiu-Dăncuș: „Cap de maramureșan" și „Flori galbene". Mobilierul din biroul de primire a fost conceput după indicațiile scriitorului, perdele lucrate pe pânză topită, iar autenticul covor în stil oltenesc e o dovadă în plus care demonstrează dragostea lui Petrescu pentru arta românească.

Cel mai mult mi-a plăcut camera de lucru sau biroul de iarnă. Acolo sunt expuse biroul de lucru, fotoliul, uneltele de scris, ibricul de cafea, scrumiere și multe alte piese de valoare. În biroul-bibliotecă se află cel mai vechi mobilier din casă și datează din anul 1928. Pe rafturile bibliotecii sunt aproape 2000 de volume în limba franceză, clasicii români în vechi ediții și cărți cu dedicații. Pe masa de lucru veți vedea ultimul său articol „După dezbateri faptele", iar alături, pe măsuța rotundă, se află serviciul de cafea, țigări și medicamente. Veranda, amenajată de scriitor în birou de lucru pe timp de vară, cuprinde o colecție de cărți ale autorilor români contemporani și scriitori din literatura rusă. În alte două încăperi, dormitoarele mamei și soției, a fost amenajată o expoziție documentară. Sunt lucrări ale scriitorilor români și străini cu dedicații pentru Cezar Petrescu. Expoziția îl prezintă pe scriitor și în postura de grafician și de traducător. Alături de traducerile făcute de el, se află câteva tălmăciri ale operei sale peste hotare. De remarcat, în aceste încăperi sunt documentele originale: acte de familie, de stare civilă, de studii și profesionale, opera scriitorului în ediții princeps, fotografii, corespondență și manuscrise inedite.

Un aspect interesant este faptul că Cezar Petrescu a stat sub același acoperiș cu mama sa în ultimii 14 ani din viață, respectiv în perioada 1938–1956. În interiorul casei veți vedea cele două fotolii unde stătea la sfat mama și fiul. Surorile scriitorului, donatoare ale patrimoniului existent din casă, au înzestrat muzeul cu un număr important de piese și documente. Demostene Botez spunea despre această casă următoarele: „Aici, la o măsuță simplă din cerdacul de sus, soarele ridicat de după gâturile de munte din răsărit, cu razele lui drepte ca niște cosmice minutare de aur ale unui ornic universal, i-au măsurat zilele, lunile și anii trudei de artist, fără răgaz. Aici în singurătatea sporită de umbrele răcoroase ale băștinașilor Carpați, străjuit de masivul gigantic denumit Omul prin numele lui, simbol monumental al preocupărilor sale de fiecare zi, a scris nepieritoare capitole din cronica poporului nostru, respectând cu strășnicie adevărul și chemând cu pasiune duhul dreptății. Aici sub cerul acesta pur și cinstit ca într-o ceremonie antică deopotrivă: arta, dreptatea și omenia. Întru neuitarea acestui scriitor al poporului nostru am întemeiat în chiar căminul lui de cărturar, în chiar locul lui de muncă, această așezare de evocare și aducere aminte spre a fi laolaltă omagiul omului și operei ca și pildă și învățătură pentru generațiile care vin și care vor intra aici cu capul descoperit, parcă pentru a nu tulbura încă liniștea muncii scriitorului. Aici, între ziduri și cărți a trăit și a scris Cezar Petrescu. Fie ca poporul românesc să-și aducă aminte de el, atâta timp cât Caraimanul își va întinde în fiecare seară umbra pe casa aceasta a lui, ca o imaterială lespede neagră, uriașă, pe măsura muncii lui și operei sale. Intrați, veți găsi prezența unui om care v-a iubit... care a iubit pe toți oamenii."

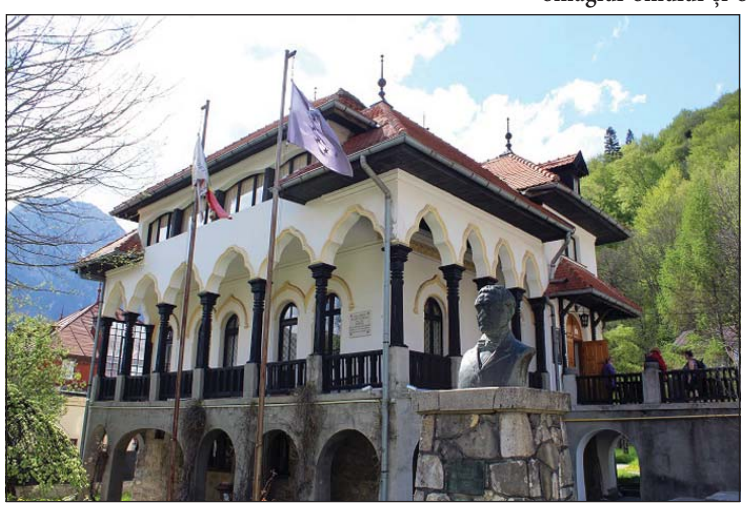

Nu pentru noi, ci pentru copiii noștri ne iubim limba și suntem gata a o apăra chiar și cu viața. Valeriu Braniște

Scrisoarea lunii

Eurodeputatul Eugen TOMAC,
Scrisoare deschisă către Vladimir Putin:

„Să nu mai promovați pe viitor astfel de neadevăruri! Rusia, ca succesoare a URSS, are obligația morală să renunțe la aceste teze și să-și ceară scuze pentru toate crimele produse împotriva poporului român!»

Domnule Președinte,

Am citit recent articolul semnat de dumneavoastră și publicat pe pagina oficială a Kremlinului, în care ați prezentat evoluția unor evenimente istorice, inclusiv unele cu referire la țara mea.

Susțineți, domnule Președinte, preluând teza predecesorilor dumneavoastră sovietici, precum că România, în 1918, a ocupat Basarabia și Bucovina. Iar ulterior, în 1940, URSS a „eliberat" o parte din aceste teritorii.

Având în vedere că omiteți un aspect important legat de anul 1940, doresc să vă reamintesc că țara noastră a fost pusă în situația de a accepta ultimatumul dat de Stalin în 26 iunie 1940, pentru că așa s-a înțeles cu Hitler, să ne ocupe teritoriul Basarabiei în baza înțelegerii secrete din Pactul Ribbentrop-Molotov, semnat la Moscova la 23 august 1939.

De asemenea, trebuie să știți că, în 1918, toate provinciile locuite de români, inclusiv Basarabia și Bucovina, s-au unit cu țara-mamă România. Contextul politic internațional ne-a permis să realizăm acest obiectiv important pentru națiunea noastră.

Totodată, pentru ca adevărul să nu fie prezentat deformat, vă transmit alăturat Rezoluția Parlamentului European referitoare la comemorarea a 80 de ani de la izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial și la importanța memoriei istorice europene pentru viitorul Europei, adoptată pe 17 septembrie 2019.

În acest document, la punctul C, se precizează următoarele: „Întrucât, ca o consecință directă a Pactului Ribbentrop-Molotov, urmat de Tratatul de prietenie și frontieră germano-sovietic din 28 septembrie 1939, Republica Polonă a fost invadată mai întâi de Hitler și două săptămâni mai târziu de Stalin, care a înlăturat independența acestei țări, ceea ce a reprezentat o tragedie fără precedent pentru poporul polonez – Uniunea Sovietică comunistă a început un război agresiv împotriva Finlandei la 30 noiembrie 1939, iar în iunie 1940 a ocupat și a anexat părți din România – teritorii care nu au fost niciodată returnate – și a anexat republicile independente Lituania, Letonia și Estonia".

Aceste evenimente tragice au produs consecințe dramatice pentru majoritatea populației din aceste teritorii. Aș aminti aici drama de la Fântâna Albă, Bucovina, din 1 aprilie 1941, când mii de români au fost omorâți doar pentru că nu voiau să devină cetățeni ai URSS. Au urmat apoi deportările în Siberia și Kazahstan, unde sute de mii de familii au avut de suferit din cauza ororilor staliniste.

Iar pentru a-i pedepsi pe majoritatea locuitorilor din teritoriile anexate la URSS, conducerea sovietică a inventat o nouă identitate lingvistică – limba moldovenească. Înlocuind pur și simplu caracterele latine ale limbii române cu litere chirilice. Un atac diabolic asupra culturii și identității unui popor, fapt care nu poate fi trecut cu vederea niciodată.

Nu vă spun toate acestea din cărți de specialitate. V-o spun în calitate de om născut în aceste teritorii, om care a trăit această experiență de a studia în școală o limbă creată artificial. Am primit acasă educația de care am fost lipsit cu forța de către mințile bolnave din aparatul de propagandă al URSS.

De aceea, îmi permit să vă transmit, domnule Președinte, că Rusia, ca succesoare a URSS, are obligația morală să renunțe la aceste teze și să-și ceară scuze pentru toate crimele produse împotriva poporului român.

În speranța că veți accepta să nu mai promovați pe viitor astfel de neadevăruri, vă doresc să vă găsiți inspirația necesară pentru a spune adevărul despre teroarea sovietică îndreptată împotriva popoarelor provenite din teritoriile anexate. Doar așa se pot pune bazele unei noi relații clădite pe respect reciproc și promovarea adevărului.

Cu respect, Eugen TOMAC
Deputat în Parlamentul European

Din poșta redacției

Scrisoare viitorului student în România

Câtă limbă română a rămas în Basarabia, ar putea s-o învețe uşor şi rusul.
(Grigore VIERU)

Ludmila HÂRJĂU

Salut, Studentule!

Te rog să fii atent că nu te-am salutat nici cu privet, nici măcar cu zdarova. Știu, ești încă entuziasmat și nu-ți vine să crezi că ai fost admis la una din universitățile din România. Am decis să-ți scriu pentru că, de-a lungul timpului, am observat cum venind în România, da, da, în România și nu la România, unii uită cam unde sunt, ce fac și ce vorbesc. Să zicem că această scrisoare e un fel de îndrumător de la sora ta mai mare, basarabeancă și ea.

Au rămas zile numărate până când îți vei pregăti bagajul pentru a începe un nou capitol. Probabil vei pleca spre căminul universității cu microbuzul, nu cu rutiera, și nici cu marșrutca, acestea din urmă ar fi bine să le lași acasă, la fel și toate cuvintele care nu sunt nici în română, și nici măcar în rusă.

Hai să-ți spun ceva, să știi că nu e cool, și nici ciotka, și nici clasna să vorbești în limba rusă cu amicii tăi basarabeni pe culoarele universității, știind că nu te înțeleg și ceilalți studenți. Tu cum te-ai simți dacă colegii tăi ar vorbi în japoneză intenționat pentru ca tu să nu înțelegi nimic și pe lângă asta ar râde în hohote? Vezi, cam așa se simt și colegii tăi născuți în România. Ar fi frumos să îi respecți pentru că te-au acceptat și primit alături de ei fără să îți ceară absolut nimic. Și cămin ai primit, și studii fără taxe, și gratuități, și reduceri la muzee, concerte etc. Și, în plus, tu știi că părinții colegilor tăi plătesc taxe în România, exact cum și ai tăi părinți plătesc taxe în Republica Moldova, și, să vezi, din aceste taxe, din banii lor tu înveți acolo, gratuit?! Nu ți-ar părea drăguț și de bun simț să îi respecți?

Ar trebui ca înainte să-ți faci bagajul propriu-zis să îți faci și un bagaj de cuvinte noi, cuvinte românești. A, dar eu știu limba română! O să-mi zici tu. Perfect, îți răspund eu. Dar totuși îmi voi continua scrisoarea cu câteva, să zicem, recomandări.

Știi, viața de student e foarte frumoasă. O să înveți să îți gestionezi singur resursele și dacă până acum mama ta cumpăra tot ce trebuie pentru a face o ciorbă, ea făcea curățenie, ea sorta și punea hainele în mașina de spălat... de-acum, surpriză, o să le faci singurel.

Așadar, vei cumpăra chiar tu detergent și balsam de rufe. Nu, nu, nu e nici praf de spălat și nici condiționer, deși pentru tine par a fi cuvinte românești, o să fii privit puțin ciudat dacă le și rostești.

O să înveți, dacă nu știi deja, să folosești aragazul, nu plitca, și cuptorul cu microunde, nu micravalnovca, și o să gătești în cratițe, nu în castruli.

Și o să îți aranjezi singur hainele în dulap: tricourile, nu măicile, pantalonii scurți, nu șorții, șosetele, nu ciorapii, sau ciorapii dacă te referi la ștrampii pentru fete.

Am vorbit cu mai mulți colegi basarabeni și am constatat aceeași frică – frica de a vorbi în fața tuturor colegilor. Înțeleg. Am trecut și eu prin aceleași frici. Îți îngheață vocea doar la gândul că o să zici ceva greșit, cu accentul tău specific, sau pur și simplu nu știi dacă te înțelege cineva. După ce am fost cinci ani studentă în România pot să-ți spun un secret. Colegilor tăi, profesorilor, o să li se pară chiar drăguț accentul tău, în plus, la Iași, Suceava, Vaslui, se vorbește cam la fel. Și, în general, profesorii au, de obicei, o atitudine deosebită față de studenții veniți din Republica Moldova. Nu de accentul tău trebuie să-ți faci griji, ci de cuvintele în limba rusă, sau, care nu sunt nici în rusă, nici în română. Hai să-ți dau un exemplu clasic, verbul „a primi", mai exact, expresia: „la noi nu se va primi.". Ce ai vrea să primești? Sau ce nu vei primi? Acest „a primi" e o traducere din limba rusă – „у нас не получится". Și cum ar fi corect? Noi nu vom reuși. În loc de „nu mi s-a primit rețeta", poți spune: nu mi-a ieșit rețeta. Apropo, corect este rețeta, nu receta.

Citește. Orice. În limba română. Citește ce vrei tu, doar citește. Fii mândru de accentul tău și învață cuvinte noi.

Și aș vrea să-ți mai spun ceva. Să călătorești. România e atât de frumoasă. Și pentru a ști unde să călătorești, ții în mână cel mai bun ghid turistic, revista Natura. Răsfoiește edițiile mai vechi și vei găsi cu siguranță destinații de vis. Și, îmi permit să îți repet, ai reducere de 50% la biletele cu trenul în toată țara. Profită că ești student.

La final, îți doresc să fii integralist, adică să promovezi toate examenele și să nu ai restanțe. Simte-te ca acasă, pentru că ești acasă, acasă în România.

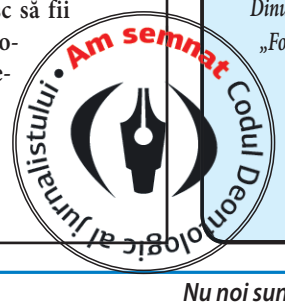

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

CIOLPAN

Numele *Ciolpan* a provenit, prin intermediul unei porecle, de la apelativul *ciolpan,* cu sensurile: „copac uscat, osiac" și la figurat, ironic „om înalt și slab, cocârlă" (A. Scriban); „trunchi de arbore rămas în pământ, ale cărui ramuri sau craci au fost rupte de vânt ori au putrezit de vreme" și prin analogie „om mare și diform (urât, slut) (C. Rădulescu-Codin, culegător de folclor din Argeș, Muscel, Bucovina, Țara Bârsei). Își *cunoaște cioara ciolpanu*, se zice despre un om când trage la teapa lui ori despre un copil când se arată vrednic de tatăl său. Numele *Ciolpan,* după cum se vede, a apărut în partea central-sudică a Țării Românești, răspândindu-se apoi și în Moldova istorică, fiind atestat documentar destul de frecvent în sec. al XVI-lea – I pătrar al sec. al XVII-lea. De ex.: *Dumitru Ciolpan* Orbul (cel bătrân), întărit stăpân în Vârtop pe Cracău, 1559-1607, *Ciolpan,* aprod, 1574, *Drăgan Ciolpan* cel bătrân, pârcălab de Roman, fiul lui *Dumitru Ciolpan* cel bătrân, 1582-1605, *Ciolpan*, călugăr, sulițaș, 1590-1602, *Gligorie* (*Grigorie*) *Ciolpan*, comis, postelnic, pârcălab de Neamț și de Suceava, spătar în sfatul domnesc, 1613-1621. În această perioadă numele *Ciolpan* este atestat și în documentele basarabene: *Ciolpan*, pârcălab de Neamț, boier de divan a cărui credință este exprimată la vânzarea unor părți din satul Holohoreni pe Racovăț, 1587, *Andrei Ciolpan*, martor la hotărnicia satului Mereni, ținut. Orhei, 1605, *Pătrașco Ciolpan*, diac, martor la împărțirea moșiei Mihăilașa, ținut. Orhei, 1611, Credința boierului *Ciolpan* la întărirea mai multor părți din satul Căpinești pe Ichel stolnicului Rusul, 1617. În a doua jumătate a sec. al XVII-lea și în sec. al XVIII-lea numele *Ciolpan* nu apare în documentele istorice, dar s-a păstrat în circulație până azi.

Azi, în republică, cu numele *Ciolpan* sunt înregistrate 331 de persoane, cu formele incorecte *Celpan* – 351 de persoane și *Ciulpan* – 13 persoane.

GHEREGA

Numele *Gherega* provine de la numele de persoană polonez *Gyerek* care are la bază substantivul comun *gyerek* cu sensul „copil". În documentele moldovenești, la 1621 este atestat un *Toader Heric*, aceasta fiind o formă populară vorbită. Alte atestări n-am mai întâlnit. Forma *Gherega* a apărut prin alternanța sunetelor *c – g: Gherec – Ghereg*, iar forma *Gherega* (cu *-a* final) este un genitiv slav (ca și Baltaga < Baltagu, Moșneaga < Moșneagu, Sturza < Sturzu etc.) și are sensul „al lui Ghereg".

Azi, în republică, numele *Gherega* este purtat de 219 persoane.

VIZIRU

Numele *Viziru* are la bază cuvântul de origine arabă cu forma *vazir*, folosit de popoarele turcice cu forma *vezir* și cu sensul de „primul ajutor al sultanului", care avea însărcinări corespunzătoare acelora ale unui ministru de astăzi, *Vezir* fiind titlu dat înalților demnitari ai Imperiului Otoman cu funcții asemănătoare acelora de ministru. *Marele Vezir* era titlul dat dregătorului care îndeplinea funcția de prim-sfetnic al sultanului, adică de prim-ministru de astăzi. Datorită războaielor cu turcii, titlul respectiv a pătruns în limba noastră, primind forma *Vizir, Vizirul*, dar s-a folosit numai pentru a-i numi pe demnitarii respectivi ai Imperiului Otoman. Cuvântul *Vizir* este inclus în dicționarele limbii române ca un arhaism care a avut legătură cu istoria societății într-o anumită perioadă. Numele de persoană *Viziru* nu provine de la un demnitar care ar fi avut funcția de vizir, ci de la o poreclă atribuită unei persoane care avea veleități de vizir sau alte însușiri, probabil negative, ale unor viziri, însușiri cunoscute de strămoșii noștri. Numele *Viziru* apare în documentele moldovenești numai la 1774, în satul Ciorna, ținut. Orhei – Lăpușna, fiind atestați un *Dănilă Vizirul* și un *Tudosâi Vizirul*. Alte atestări documentare nu se întâlnesc. I. Iordan atestă numele topic *Vizirul*, de la care a provenit numele de familie *Vizireanu*. Numele topic a provenit de la o persoană cu numele *Viziru*.

Azi, în republică, sunt 240 de persoane cu numele *Viziru*, 469 sunt scrise cu forma *Vizir*, 38 de persoane scrise cu forma rusească *Viziri* și 69 cu forma ucraineană *Vizer*. Forma corectă recomandabilă a numelui românesc este *Viziru*.

Colegiul redacțional:
Alecu Reniță (redactor-șef),
Lilia Curchi, Paraschiva Mămăligă (secretar), Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță, Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul, Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță, Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS"), Eugen Statnic (Germania), Cristian Lascu („National Geographic" România), Mihai Ogrinji („România Pitorească"), Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași), Dan Hazaparu (FDDR), Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA" reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul"
Tiraj: 4000 ex. Comanda: .

Limba noastră

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i vechi izvoade.
Povestiri din alte vremuri;
Și citindu-le 'nșirate, –
Te-nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng și care o cântă
Pe la vatra lor țăranii.

Înviați-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Ștergeți slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeți piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde –
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veți plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea, cât îi de darnic
Graiul țării noastre dragă.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Alexei MATEEVICI

Limba noastră cea română

Lui Grigore VIERU

...Face iarba să răsară.
Noi prin ea suntem o Țară.
Ea ne-adună și ne-ngână,
Limba noastră cea română.

Ea îi e păsării zborul,
Tânără precum izvorul
Ca veciile – bătrână...
Limba noastră cea română.

Unii au zis că e săracă
Valaha-româno-dacă,
Și miroase a zer și-a stână
Limba noastră cea română.

Și-au ținut-o după ușe,
Și au pus-o și-n cătușe,
Dar s-a înălțat, stăpână –
Limba noastră cea română.

Iar când dânsa-n bolți răsună:
Parcă fulgeră și tună,
Parcă plouă pe țărână...
Limba noastră cea română.

Ca o mamă ne adună,
Ea ne ține împreună,
Ea aici e-n veci stăpână,
Limba noastră cea română.

Nicolae DABIJA

Limba – pavăza ființei noastre

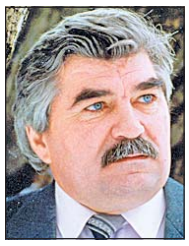

Ionel CĂPIȚĂ

Cât Limba are viață,
Cât floarea-i cu dulceață,
În Țara mea de Dor,
Eu n-am mormânt să mor.

I.C.

Și tu, și el, și ea, generația de azi a secolului XXI, firește, sunteți în drept să vă întrebați: „De ce ar mai trebui să abordăm și la această oră a istoriei problema limbii noastre, când avem atâtea alte probleme mai importante?"

Este adevărat și trebuie s-o spunem clar că astăzi situația limbii române în această parte de lume e cu totul alta, comparativ cu starea ei deplorabilă, când acest teritoriu făcea parte din defuncta Uniune Sovietică. Cel puțin, acuma nu auzi la tot pasul că „fratele mai mare rus", care a ocupat Basarabia, și nu numai, în 1940, să te bruscheze de cum ai prins a vorbi în limba mamei: „Govori na celoveceskom iazîke" (vorbește în limba omenească).

Cu siguranță, cel mai bine observă diferența, adică – cât de mult s-a schimbat, în bine, mediul lingvistic în spațiul dintre Prut și Nistru, acei baștinași, plecați în străinătate, care au revenit acasă după zece sau douăzeci de ani. La aceasta, în cadrul unei discuții, s-a referit, cu sfială nu știu cum, un condrumeț, pe ruta Chișinău-Lipcani, care timp de 17 ani nu a mai călcat cu piciorul acasă:

– Când aud cât de frumos vorbesc, mai ales cei tineri, parcă mă rușinez de mine că nu mă pot exprima la fel de frumos…

Da, am ajuns și așa zile! Chiar dacă mai este mult până departe… Să nu uităm însă, cât de mult i-a costat pe toți acei care au dus pe umerii și în pieptul lor Mișcarea de Eliberare Națională. Îmi stăruie și acum lozincile „strigate" de sutele de mii de participanți la mitingurile anilor '90 ai sec. trecut, desfășurate la Chișinău: „Libertate!", „Tricolor, învingător!", „Jos hotarul de la Prut!", „Limbă, alfabet!"…

Se cade a fi scrise cu litere de aur în Istoria Neamului numele neînfricaților luptători pentru Independență, Libertate, Neam și Țară: Valentin Mândâcanu, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Mihai Cimpoi, Lida Istrati, Vlad Pohilă, Alecu Reniță, Ion Ungureanu, Mircea Druc, Ion I. Buga, Alexandru Moșanu și a multor altora, dar nu în ultimul rând – numele celor 66 semnatari ai documentului istoric, publicat la 17 septembrie 1988 în paginile ziarului „Învățământul public" din Chișinău – Scrisoare deschisă adresată Comisiei interdepartamentale a Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești pentru studierea istoriei și problemelor

dezvoltării limbii moldovenești, prin care era demonstrată necesitatea revenirii la alfabetul latin și se pleda pentru recunoașterea identității limbilor vorbite (o singură limbă) în RSS Moldovenească și în România Socialistă, de la acea vreme.

Era un act de curaj, de jertfire, în ultimă instanță, a unor oameni hotărâți. Dar, Neamule, fără jertfire, de unde izbăvire?

Aceasta ar trebui să se știe: oricât de mari ar fi problemele zilei, deasupra la toate este cea a păstrării și apărării limbii române, a mamei limbă, care ne identifică ca Neam, care este Pavăza ființei noastre. Doar, e de înțeles, dragii mei: odată cu dispariția limbii, dispărem ca Neam, și atunci la ce bun ar fi de rezolvat „alte probleme mai importante?"

AFORISME DESPRE LIMBA NOASTRĂ

Limba română la sine acasă e o împărăție bogată, căreia multe popoare i-au plătit banii în aur. A o dezbrăca de averile pe care ea le-a adunat în mai bine de 1000 de ani, înseamnă a o face din împărătească cerșetoare… *(Mihai Eminescu)*

Întotdeauna m-am mirat cum poți să rămâi un prost în mijlocul unei Limbi atât de frumoase și înțelepte cum este Limba Română? *(Grigore Vieru)*

Am văzut Limba Română ca pe-o mireasă: intangibil de fatală! *(Costel Zăgan)*

Trăiască frumoasa și cumintea limbă română! Fie în veci păstrată cu sfințenie această scumpă Carte-de-boierie a unui neam călit la focul atâtor încercări de pierzanie. *(Ion Luca Caragiale)*

Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii. *(Mihai Eminescu)*

Orice ar fi, pasiune sau dorință, sete sau foame de experiență reală, toate acestea se pot exprima în limba română prin cuvântul dor, care a devenit expresia oricărei dorințe și care implică ființa umană în totalitatea sa. *(Mircea Eliade)*

Câtă limbă română a rămas în Basarabia, ar putea s-o învețe ușor și rusul. *(Grigore Vieru)*

Pentru mine, limba română e distanța dintre inimă și umbra ei, care se numește suflet. *(Fănuș Neagu)*

A vorbi despre limba română este ca o duminică. Limba română este patria mea. De aceea, pentru mine, muntele munte se numește, de aceea, pentru mine, iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine, izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine, viața se trăiește. *(Nichita Stănescu)*

Limba românească

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim,
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.

Saltă inima-n plăcere
Când o ascultăm,
Și pe buze-aduce miere
Când o cuvântăm.

Românașul o iubește
Ca sufletul său,
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu.

Frați ce-n dulcea Românie
Nașteți și muriți
Și-n lumina ei cea vie
Dulce viețuiți!

De ce limba românească
Să n-o cultivăm?
Au voiți ca să rușească
Țărna ce călcăm?

Limba, țara, vorbe sfinte
La strămoși erau;
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!

George SION

Eu nu mă las de limba noastră...

De-o fi cumva să fim vreodată
Loviți de sus de-o soartă strâmbă,
Mai bine muți o viață toată,
Decât lipsiți de-a noastră limbă.

De-o alta nu-mi șoptiți întruna
Nu mi-o strigați pe sub fereastră,
Părerea mea nu se mai schimbă,
Eu nu mă las de limba noastră.

Cât timp în lumea zgomotoasă
Va fi suflare omenească,
De-a pururi sfântă și frumoasă
A noastră limba să trăiască.

Sortită-n veci de-a nu apune,
Cu-a sa rostire-nalt măiastră,
Mereu sub soare să răsune
Ca o cantare limba noastră.

Deci, vrerea mea sub zarea-albastră
S-o știe lifta cea păgână –
Eu nu mă las de limba noastră,
De limba noastră cea română.

Petru CĂRARE

În limba ta

În aceeași limbă
Toată lumea plânge,
În aceeași limbă
Râde un pământ.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.

În limba ta
Ți-e dor de mama,
Și vinul e mai vin,
Și prânzul e mai prânz.
Și doar în limba ta
Poți râde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plâns.

Grigore VIERU

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!
Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 00821
9 771857 267700